

Iz vsebine

Na str. 2: *Mala anatomija nesramnosti*

Na str. 3: *Nove ujme*

Skromna turistična bera

Na str. 5: *Politkomisar Sime komentira*

Na str. 7: *Kaj obeta mariborska gospodarska jesen?*

Naslednja številka TV-15 bo izšla

7. septembra 1989

Neskončno število grobov na poljih Evrope, med bodečimi žicami koncentracijskih taborišč – to je bila bera velike druge vojne in Hitlerjeve osvajaalne armade.

V razdalji 50 let

Pol stoletja je pač dovolj velik časovni odmik, da je stvari moč videti jasneje in treznejše. To bi moralo veljati tudi za vzroke, okoliščine in posledice druge svetovne vojne, ki se je začela pred petdesetimi leti. Obletnica bi morala biti predvsem priložnost za razmislek o tistem, kar se je tedaj zgodilo, o posledicah in o tem, da se kaj takega pač ne sme več ponoviti. V glavnem tako tudi je.

Toda na nekaterih geografskih in političnih točkah našega ožjega sveta – Evrope – se zdi, kot da se določeni vidiki druge svetovne vojne še niso končali; še več – kot da se sploh še razpletati niso začeli. Kaj drugega naj si človek misli ob množičnih zahtevah prebivalstva treh sovjetskih baltičskih republik – Litve, Latvije in Estonije – naj sovjetsko državno in partijsko vodstvo obsodi zloglasni sporazum Ribbentrop–Molotov, ki je omogočil najprej nemški, kmalu zatem pa še sovjetski napad na Poljsko, in sovjetsko okupacijo treh tedanjih neodvisnih držav – Litve, Latvije in Estonije.

Po vojni je v mednarodni politiki in diplomaciji obveljala teza, da so – vsaj v Evropi – rezultati druge svetovne vojne dokončni in nespremenljivi, pri čemer sta ti isti politika in diplomacija v glavnem molče šli preko tega, kako je do teh rezultatov prišlo. Po svoje je pri tem groteskno, da so vsaj tisti rezultati, pri katerih je neposredno udeležena Sovjetska zve-

za, nastali ne le kot posledica zmage nad nemškim fašizmom, ampak v do- bršni meri kot posledica dogovora in sporazuma s tem istim nemškim fašiz- mom ob začetku druge svetovne voj- ne. S temi sporazumi – in ne z zmago v vojni – je Sovjetska zveza dobila velik del Besarabije (današnja zvezna republika Moldavijo), velik del Poljske (zdaj vključen v republiko Ukrajino in Belorusijo) ter že omenjene tri neodvisne baltičske države – zdaj zvezne republike.

Sovjetska zgodovina se je priznanju tega doslej vedno skrbno izogibala, zdaj pa ga terjajo prizadeti sami. Poljske oblasti so ob petdeseti obletnici začetka vojne javno in uradno obsodi- le sovjetsko-nemški pakt in njegove posledice, vendar hkrati zagotovile, da se ne zavzemajo za spreminjanje poveljnih meja v Evropi, naj so nastale, kakor pač so. Vsaj s poljske strani gre torej za moralen pogled in obračun.

Tudi v Litvi, Latviji in Estoniji zahtevajo obsodbo pakta in uradno izjavo, da je ničen. To bi seveda postavilo v nično, nezakonito luč tudi njegove rezultate – vključno s priključitvijo omenjenih treh držav k Sovjetski zvezi. To pa je nekaj povsem drugega kot zgolj moralna obsodba. To je hkrati moralni in politični temelj sicer nerealističnega, a vedno močnejšega separatičnega gibanja v omenjenih treh republikah, ki javno zahteva izstop iz sovjetske federacije ter popolno ob- novitev neodvisnosti in državnosti.

Tako se torej pol stoletja po vojni prvič pojavljajo povsem resne zahteve po reviziji rezultatov druge svetovne vojne, kar ni stvar, ob kateri bi lahko brezskrbno zamahnili z roko, češ – nesmisel. Zlasti še zato ne, ker do neke vrste revizije rezultatov vojne že prihaja na nekem drugem, še veliko pomembnejšem področju. Socialistična družbena ureditev v državah vzhodne Evrope je namreč rezultat druge svetovne vojne, dosežen veči- noma z neposrednim sovjetskim voja- škim angažiranjem in vsa povojna leta z njim tudi vzdrževan. Sovjetski poli- tiki in teoretiki so vse do časov seda- nje »perestrojke« pogosto ponavljali, da je socializem v vzhodni Evropi ne- dotakljiv in nespremenljiv rezultat druge svetovne vojne.

Toda ta rezultat je danes na Poljskemi že odpravljen, jutri bo na Madžarskem, pojutrišnjem še marsikje drugje – če bo razvoj tekkel tako kot zadnja leta. Povsem druga tema je, kaj to pomeni, kakšno mešanico do- brega in slabega prinaša. Toda dej- stvo je, da se v delu Evrope rezultati druge svetovne vojne, ki so bili še pred kratkim videti nedotakljivi in ta- korekoč večni, vendarle začenjajo spreminjati. In tako so pol stoletja po začetku vojne nekatere stvari manj jasne, kot so bile na primer pred dvaj- setimi ali tridesetimi leti.

To je zagotovo največja značilnost tokratne okrogle obletnice.

Janez Stanič

Pendrek novo mašo poje

Skupaj s partijskim funkcionarjem smo bili tepeni vsi demokratični državljani

Čeprav je minilo že celih štirinajst dni (TV-15 od takrat ni izšel), se vendar čutimo dolžni povedati svoje o batinah, ki jih je v Novem Beogradu staknil Boris Mužević, slovenski član predsedstva CK ZK Jugoslavije. Kakor vemo, ga je v milični- škem avtomobilu brez sramu in s premislekom premlatil poli- caj po imenu Petko Gavrić.

Bralce ne bomo utrujali s kronologijo dogodkov, zaslišev- vanj, raznih nasprotujočih si opisov, izjav, protestov, komisij- skih raziskav, odzivov domače in tuje javnosti; o vsem tem je bilo mogoče ničkoliko prebrati v dnevnem tisku, slišati po radiu, videti na televiziji. Primerna časovna oddaljenost omo- goča zdaj celovitejši pogled na zadevo.

Vbodljaj s šilom v demokratično zavest

Obseg in intenzivnost publicitete, ki sta bila poklonjena tej aferi, sta ušla z vajeti. Niso bile uslišane roteče prošnje partij- skih in drugih forumov ter samega Muževića, naj se incident za božjo voljo ne bi spolitiziral in naj ne bi vplival na naše, že tako do kraja skrhane mednacionalne odnose. Kljub tej ned- vomno odkritosrčni želji se je pripetilo, da je bilo o stvari že doslej napisanih in izrečenih ne dosti manj besed kakor o kosovskem pokolu demonstrantov, starotrškem štrajku ali mučenjih »izolirancev«. Javnost je pač nepodkupljiva; v dolo- čnem dogodku ne mara videti samo pojava po sebi, marveč išče v njem širše in globlje pomena – nezmotljivo razsojajoča, kateri pripetljaj sodi npr. zgolj v črno kroniko. Slovenski (in še kateri!) javnosti se je zazdelo tisto bunkanje kot prava kata- strofa v našem moralno-fizičnem svetu; v svetu, ki smo ga nekateri še pred kakim desetletjem imeli – če si sposodimo Leibnitzovo sintagmo – za najboljšega izmed vseh možnih svetov. Gavrićevi udarci, okrašeni s folklornimi ocvirki (»ubiču boga u tebi«, »polomiču ti sve kosti«, »šta češ, i to je život« itd.), so hudo zapekli z Muževićem vred vse slovenske komuniste in sploh vse Slovence s tukajšnjim poročevalcem vred (kakor nas je lani zapekel montirani pregon četverice). Porazno! Kaj takega v visokem večeru 20. stoletja, v deželi, ki si obeša na zastavo mir, demokracijo, socializem!

Domala zaman si je dopovedovati, da ne gre izgubljati občutka za mero. Zaman je modrovati, češ, to je manj kot nič, če se človek spomni na strahotno tjeanmensko krvoprelitje, na smrti nedolžnih ljudi v vojnah po vsem svetu, na milijone od lakote umirajočih otrok, na tisoče in tisoče udarcev z gumi- jevkami in električnimi palicami, ki jih vsak dan – tudi v proslavljeni »svobodni« Evropi – podelijo policaji v imenu reda in oblasti. Nič ne pomaga takšno samoprepičevanje, kajti tudi atom nasilja je nasilje; svobodna duša ga elemen- tarno odklanja tako v velikem kot v neznatnem. Morda Slo- venci res vse preveč pokamo od ogorčenja, morda predolgo cvilimo. Morda ta cvilež res nekako pripoveduje, da smo kar prehudo občutljivi zase in veliko premalo sočutni do drugih. Neizrekljive grozote, ki jih vsevdilj doživljajo naši sopotniki po vsem zemeljskem planetu, pomenijo poleg neposrednih trage- dij tudi kar se da cinično negacijo njihovih človeških, naci- onalnih, verskih pravic, negacijo osebnostne in narodne suve- renosti. Mar naj bomo Slovenci kakšna izjema? Več zdravil- nega stoicizma!

Vendar, naj že povzamemo kakorkoli, te Muževićeve modrice nas skelijo. V njih smo začutili res prav pekočo negacijo svobode, neodvisnosti, suverenosti. Kakor da so nas zbodli s šilom! Četudi moramo navsezadnje priznati, da bi se ta negacija lahko pojavila v še neprimerljivo ostrejših vsebi- nah, oblikah in podobah, je vendar tudi takšna, kakršno nam je bodisi samoiniciativno bodisi po naklepu drugih serviral Petko Gavrić – boleča in grenka. Sicer pa – čisto prav nam je! Kolikokrat smo Slovenci v tej državi doživeli že vse hujše debakle – ni, da bi zdaj razpravljali, kje vse in kako – pa smo jih prav sramotno strahopetno nalašč spregledovali ali metali čez ramo.

(nadaljevanje na 2. strani)

Pendrek novo mašo poje

Nadaljevanje s 1. strani

Mala anatomija nesramnosti

Onstran teh okvirnih ugotovitev in premišljevanj velja seveda dati priznanje CK ZK Slovenije, da se je odločno in javno postavil za svojega človeka. To spoznanje odtehta kup nevšečnosti, ki se jim je ta institucija na tak način vedé izpostavila in jih tudi požela. Z intervencijo je slovenski CK sprožil mehanizem reakcij pri policijskih, državnih in partijskih organih, tako na beograjski mestni kot na srbski republiški in zvezni ravni — prav skupek teh odzivov pa je v veliki meri povzročil čezmerno publiciteto in politizacijo škandala. Sredstva informiranja so v času »kislih kumaric« pograbila slastno kost; takoj so se tudi navijaško polarizirala, kakor zadnje čase sicer dosledno počno. Beograjski tisk je uprizoril pravi ognjemet ploskanja, ironije, sladostrastja in neprikrite zlobe, čeprav je materialna resnica o incidentu zgodaj prodrla na dan in prisilila policijo, da je

subjekt član ene izmed »bratskih« skupnosti, ki so v Srbiji trenutno obdane z dogovorno nenaklonjenostjo ali celo sovražnostjo, o čemer priča nič koliko znamenj in krenenj. Nič ne dvomimo, da je Gavričeva roka zamahovala krepkeje, ker se je pod njo znašel Slovenec. Navdaja nas tudi slutnja, da do dogodka ni prišlo po naključju, ali morda zaradi slabih miličniških živcev, ki jih velemestna vojna s kriminalom in prometnimi zagatami v soparnem avgustovskem Beogradu zares do skrajnosti prenapenja, temveč da se je po kdo ve čigavi spletkarski nakani dobesedno prežalo na priložnost. Toda ne kdo drug, ampak prav on, Mužević, že dolgo, in ne samo od zadnje seje CK ZKJ, eden od trnov v peti zdajšnje srbske politike — je bil naklepno iskana tarča!

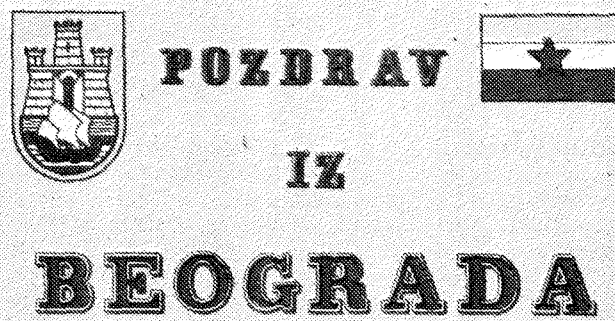
Načrtovalci incidenta — verjamemo, da je bil Petko samo strastno vesel korobač — niso veliko tvegali, zaupajoč v dva močna zaveznika. Prvi je pač srbska homogenizirana moč, ki ima v rokah vse vzvode, od državno

bedaki: pendrek novo mašo poje! Da, novo mašo, saj samo vi, simplicijski simpliciissimi, naivno verjamete, da je ta maša unitarnega diktata že stara, odpeta, preživeta. Varovana oseba, visok politični dostojanstvenik, take rekoč uživalec parlamentarne imunitete, da jih je fasal? Ha, ha, saj je knežje plačan, izkoriščevalec delavskih žuljev! Naj spozna, kaj je pristno revolucionarno pravo, kaj je srbska folklor, naj si vtakne svoje privilegije za klobuk! Cel svet ve, da je Beograd demokracijsko mesto, razen tega pa mora zdaj, pred zasedanjem neuvrščenih, poudarjeno dokazati, da mu je prvi velelnik varnost, ki se ne zaustavlja pred ničemer, še najmanj pred kakim romanjem v Filadelfijo!

Pod gumijevkami zorijo spoznanja hitreje

Tako se je pred obličjem »dogodenega naroda« čisto navadno sadistično nasilje prevrednotilo in sprevrglo v instrument pravičnosti. Petko Gavrič je bolj ali manj na tihem postal junak, pretepeni Mužević pa emblem revanšizma za Stari trg, Cankarjev dom in

Dobro se zavedamo, da se z Muževićevimi podplutbami — ki so (nekoliko patetično rečeno) tudi podplutbe na telesu slovenskega naroda — gladina v cisterni svetovnega gorja ni dvignila domala niti za drobno kapljico; komaj bi se lahko reklo, da je narasla za kak mikron v tistem škafu, v katerem se nabira naše, že kar neprenosljivo neugodje zaradi vse slabših odnosov znotraj SFRJ. Toda tudi z najmanjšimi kapljami se naposled napolni sleherna posoda... Spet moramo reči, da prav v tem trenutku, ko sta naša misel in čustvo še sveže prizadeta in še nismo v stanju, da bi kot že toliko mirnodušno ponovili za svojim pesnikom: podplat je koža čez in čez postala, ne kaže naštevati ran, ki smo jih Slovenci utrpeli in jih dnevno trpimo na svoji eksistenci, ko smo vztrajali in vztrajamo v tej skupnosti. Če bi zdaj prišli na dan z znanimi registri tožba, bi se takoj našel ta in oni zagovednež, pa se posmehljivo zarežal: »Bogme, našli ste povod, da je kaj! Par policijskih bunk vam sproži zgovornost, da kot kak Luter nabijate teze, kako ste gospodarsko izkoriščeni, politično brezpravni, splošno neavtonomni, kulturno prezirani!«

morala priznati sprva lansirane laži. Politikin trust se ni kaj prida oziral na dejstva, saj je našel oporo v zabavno sestavljenem »Sporočilu o seji predsedstva CK ZKJ«. Namreč, namesto da bi ta visoki forum mlatenje lastnega člana nedvoumno obsodil, kakor so mu veleval neспорne ugotovitve, je v največjem delu svojega sporočila raje pudarjal znane pravice policije (kot bi prepisoval ustrezne ustavne člene), priporočal hitro preiskavo, namrgodeno karal slovenski CK (češ da je ravnal prenaplajeno in enostransko), blago trepljal MK ZK Beograda (da ni ravnal dovolj pretehtano), naposled pa nametal, tako, zaradi lepšega, še nekaj splošnih, že kar protokolarnih priporočil. Prav res, bila je to prava mojstrovina ekvilibristike, včasih podarkov med vrsticami in formulacij, ki niti Muževiću niti komurkoli drugemu ne morejo nuditi zadoščenja, policijo pa prijazno opominjajo, opredeljujoč brutalno nasilje z vzdevki »prekoračenje pooblastil«, »grdo ravnanje«, »nekorektnost« in s podobnimi evfemizmi.

Nemogoče se je izgoniti občutku (pa naj nas kdorkoli prepričuje kakor že koli drugače), da »primer« žanje takšno obravnavo, kakor jo žanje, samo zato, ker je njegov trpni

voditeljskih do policijskih in političnih, pa ji ne bo težko, ko se ji bo zazdelo dovolj hrupa, ob licemerskih sprenevedanjih in zavlačevanjih »slučaj zabašuriti«. Drugega zaveznika so upravičeno videli v zdajšnji psihozi srbskih množic. Vemo, da te množice orgiastično plavajo na valovih nacionalnega samovelja, obnove gentilističnih tradicij, renesanse pravoslavja, novih monarhoidnih zasnov, mitingarske protibirokratske revolucije, mednacionalne nestrpnosti in še posebej na valovih protikomunizma. Kot neznosnega tujka sovraži večina Srbov komunistično doktrino, ki je vdiralala k njim s kumrovškega in čebinskega severa, še zlasti pa se je razšopirila s prekletim Avnojem...

Kot vse kaže je bil račun pravilen. Srbska javnost je z zaigrano pravičniško ogorčenostjo presodila, da je za prometne prekrške pač treba odgovarjati, saj smo pred zakonom vsi enaki. Kaj si pa misli, da je, nek slovenski cekajevski foteljaš, ki vedri in oblači v prestolnici; čisto prav mu je, da je dobil, kar mu je šlo! Bog pomagaj, če je skupil kakšno bunko, saj, kakor ima kmet koso ali mehanik francoza, tako je miličnikovo orodje pendrek. Zapišite si za uho, vi, abotni pluralisti, civilni družbeniki, samoupravno interesni

druge umišljene, za lase privlečene slovenske grehote. Privoščljivost se je izdatno hranila s strastmi po lumpenproletarski egalitarnosti, ki ji je Beograd s svojimi vojskami lačnih in brezposelnih gojišče par excellence. Še posebej je med množicami vžgala parola o legendarni varnosti Beograda. To isto parolo seveda sprejemajo treznejši in zgodovinsko nekoliko predkajovani zdržavljani z mešanimi občutki. Ali niso navsezadnje prav v tem mestu Srbi zahrbtno pomorili veliko nasprotnikov in celo lastnih vladarjev, vpisali v isto bilanco nezaslišani parlamentarni uboj pod streli Puniše Račića, zredili tradicijo policijskega nasilja v podobi raznih Glavnjač, Vujkovičev in Kosmajcev, tisto tradicijo, ki se je zvesto nadaljevala v znamenju četniške kame, pa pozneje v znamenju boljševisko cepljenih zločinov, ki bi jim aplavdiral sam Stalin?

Nak, zares se ne bi metali v zrak od navdušenja nad beograjsko demokratičnostjo in varnostjo, četudi bi to kdo želel vsaj začasno, iz reklamnih razlogov, pred konferenco neuvrščenih. Vraga, ali sploh še lahko Slovenci terjamo od svojih ljudi, od svojih »kadrov«, da bodo hodili po kostanj v žerjavico tja doli v nasilno metropolo?!

Ne glede, torej na takšne lastne premisleke in možne tuje eskivaže, moramo pribiti:

Tudi zaradi udarcev, ki jih je prejel državljani Mužević in so boleče ranili naš narodni ponos, se moramo kategorično vprašati, ali kot ljudje in kot narod še moremo obstajati v sedanjih državah? Ali je to še častno, ko že dolgo ni več koristno? Ali je v imenu potomcev pošteno, da nabiti s skrupulozno pogodbeno možatostjo in nostalgijimi spomini na NOB, Tita in pozneje zadovoljivo sodelovanje skušamo vztrajati v svetu, v katerega smo bili z vso dušo zagledani, zdaj pa se ta svet brez naše krivice spreminja v spako, kakršno mora dandanes sprejemati samo še nesrečni Kitajec, Albanec, Romun? Ali ni že kar pred nosom trenutek, ko bomo morali končati cincanje in hojo okrog vrele kaše, pa reči: udejanjamo ustavni člen, udejanjamo svojo pravico do samoodločbe, udejanjamo svojo pravico do odcepitve. To bo kmalu terjala naša osnovna bivanjska etika. V tej močvari je naš narod obsojen na hiranje, na bolj ali manj počasno smrt; v njej nam ni videti rešitve. Zares, odločiti se bomo morali za samoohranitveni boj, kakor smo se bili odločili leta 1941.

Zvone Kržišnik

Ko narava podivja

Nedeljsko jutro kaže grozljivo podobo. Iz Laškega zavijemo le nekaj sto metrov proti naselju Marija Gradec, kjer se začne razdejanje. Skoraj ne moremo verjeti, da ga je povzročil miren potoček Lahomnica. Ustavimo se pri prvih hišah. Dobro je vidno, do kam je segala voda. Iz kletnih prostorov in pritličij nosijo ljudje mokro pohištvo, odvažajo blato... Pretreseni in prestrašeni opisujejo, kaj se je pravzaprav dogajalo.

»Kaj takega še nisem doživel, saj ne morem verjeti,« pravi Stane Teršek. Bil je doma, v svoji hiši v Lahomnem in opazoval. »Cigarete nisem pokadil do konca, ko je voda že narasla za dober meter. Vrag je vzel šalo... tako hitro je šlo, da smo se komaj zavedeli, da moramo bežati in si rešiti življenja.«

Odpravimo se naprej, po cesti, ki je blatna, a za silo še prevozna. Na vsakem koraku nas spremlja razdejanje. Polja so uničena, letos razen blata in kamenja na njih ne bo drugega pridelka. Vidimo velike kose asfalta, ki je bil nekoč cesta, zdaj pa je razmetan naokoli po njivah. Veliko drevo je zaustavilo ogrodje avtobusne čakalnice. Kdo ve od kod jo je prine-

je bilo napoti. Zveržen fičko priča o njeni moči... tam malo naprej pa je ob stanovanjski hiši prislono leseno gospodarsko poslopje, pravzaprav njegova streha, ki jo je voda nosila nekaj kilometrov! In tu se tudi konča naša pot. Le tri kilometre iz Laškega je cesta, ki je s te strani edina povezava s Kozjanskim, konec. Vrnemo se v Laško. Na štabu civilne zaščite je kot v mravljišču. Izvemo, da so ekipe na terenu, da se do vseh zaselkov tudi s terenskimi vozili še niso mogli prebiti. V polnem teku je akcija, da bi prebivalci

oceno škode. V Šentjurju bo sanacija posledic veljala vsaj 100 milijard (novih) dinarjev, v Laškem pa med 500 in 1000 milijardami. Številke, ki si jih ne znamo realno predstavljati.

Po štirih dneh znova obiščemo prizadeto območje. Ekipe z mehanizacijo so usposobile cestne povezave, od danes je svetom povezano tudi naselje Vrh. Življenje se počasi normalizira, čeprav se v vsakdanji tok še zlepa ne bo vrnilo. Bilanca razdejanja je prehuda. 1000 plazov, več kilometrov povsem uničenih cest, mostov in drugih ko-

na prizadetem območju čim prej dobili najnujnejšo pomoč. Na vprašanje, kakšna je škoda, seveda ni odgovora. Vrnemo se v Celje in od tam v Šentjur, ki mu narava tudi ni prizanesla. Podobni prizori nas spremljajo tudi tod, čeprav so jo prebivalci ob Kozarici malo bolje odnesli. Ustavimo se pri mlinu Ferleževih, kjer nam najprej pokažejo, do kod je segla voda ob najhujši poplavi, ki jo pomnijo, leta 1954. V soboto je bila vsaj še meter in pol višje! Živine, strojev in avtomobilov, ki jih je voda odnesla iz zaprtih garaž, nismo mogli rešiti.

Lepa sončna nedelja greh koncu... Izvemo tudi prvo

munalnih objektov... Na terenu srečamo organizirane delovne skupine – prostovoljce. Pri odpravljanju posledic pomaga osemdeset vojakov, tu so učitelji iz Laškega, na pomoč je prišlo sto velenjskih rudarjev... Solidarnost je zaživela v polnem pomenu svoje plemenitosti – kajti sedaj je že jasno, da je škoda tolikšna, da brez vsesplošne pomoči prebivalci prizadetega Kozjanskega ne bodo mogli niti za silo sanirati hudega razdejanja. Tisto, kar vidimo na terenu, nas navdaja z veseljem in optimizmom – prebivalci Kozjanskega niso pozabljeni.

In tukaj bi se morala zgodba o divjanju narave končati.

Spregovoriti bi veljalo o načrtih za dolgoročno sanacijo. A se je kruta usoda še enkrat poigrala s prebivalci tega, letošnje poljeje najbolj nesrečnega koščka Slovenije. Močno deževje v pone-

deljek, 28. avgusta, mu spet ni prizaneslo. Potoka Lahomnica in Kozarica sta prestopila poskodovane bregove in odnesla s seboj ves enotedenski trud. Kaj smo storili, da se je narava

zarotila proti nam, se sprašujejo krajani Brez, Marija Gradca, Lahomnega in Šibenika pri Šentjurju. Kdaj bo konec poletja in s tem pobsnelih sil narave?

J. Š.

Vsi, ki bi radi osebno hitro pomagali ljudem na ogroženem haloškem, dolnjesavinjskem in sevnjskem območju, lahko svoje denarne prispevke pošljete na žiro račun Rdečega križa Slovenije: 50101-678-51579 – s pripisom »za prizadete ob neurjih v severovzhodni Sloveniji«.

slo? Bolj ko se dolina Lahomnice oži, večje je razdejanje. S pobočij drsijo plazovi... do hiš in ceste, ki jo je na nekaterih mestih voda nevarno spodjedla. Voda je s sabo nosila vse, kar ji

Ob rob letošnji turistični sezoni

Skromna turistična bera

Bomo letos s turizmom zaslužili 2,2 milijarde dolarjev, kolikor naj bi po napovedih Turistične zveze Jugoslavije znašal letošnji devizni priliv? Zdaj, ko je mimo glavna turistična sezona, lahko rečemo, da bi bil to pravi čudež, pa čeprav je načrtovani priliv glede na druge turistične dežele dokaj skromen. Samo Tirolska (s 600 tisoč prebivalci!) namreč od turizma iztrži kar 4,2 milijarde dolarjev. Pa čeprav nima morja!

Sicer pa bo naša, še vedno realsocialistična statistika, ki ji resni strokovnjaki očitajo predvsem netočnost in napačno metodologijo, kljub manjšemu številu turistov verjetno tudi letos ugotovila rekorden devizni priliv. Tudi zato, ker k deviznemu zaslužku od turizma štejejo vse dohodke brezcarinskih prodajal, v katerih se marsikdaj obrne več tako ali drugače pridobljenih deviz naših državljanov in zdomec. Lahko bi rekli, da o deviznem prilivu poroča Narodna banka Jugoslavije, ki pa nad seboj nima nikakršne kontrole. Tako tudi določa, koliko so posamezne republike zaslužile s turizmom. Seveda je tako določevanje lahko tudi zelo raztegljivo in prilagodljivo, s turizmom zaslužene devize pa se lahko delijo ne glede na to, kje so bile zaslužene. Zato ni nikoli prave želje in pripravljenosti, da bi v Jugoslaviji ugotavljali resnični zaslužek od turizma. Zagrebški Institut za turizem pa je že lani po mednarodno uveljavljeni metodologiji izračunal, da jugoslovanski turizem državi prinese nekaj več kot 4 milijarde dolarjev.

In zakaj država ni pripravljena priznati resničnega zaslužka od turizma? Predvsem zato, ker bi bilo potem jasno, da je v to dejavnost potrebno več vlagati. Pri delitvi deviz pa bi severni republiki, predvsem Hrvaška, imeli pravico do večjega deleža. Turistično gospodarstvo v celoti pa bi se lažje in bolj odločno postavilo za svoj status v družbi. To pa kljub vsem deklaracijam in dokumentom o pospeševanju turizma nekaterim, kot kaže, še vedno ne ustreza. Turizem poleg pretoka ljudi iz najrazličnejših dežel namreč prinaša s seboj tudi nalezljive ideje o demokraciji in kakovosti življenja.

Pa se povrnimo k letošnjemu turističnemu letu. Zaradi pomanjkanja snega je bila zimska sezona zelo skromna. To pa razen za žičničarje in nekatere turistične kraje ni imelo katastrofalnih posledic. Naše turistične zmogljivosti v zimskošportnih središčih so namreč skromne, tako da nikoli bistveno ne vplivajo na izid turističnega leta. Tam, kjer so le odvisni od snega, pa so letos dodobra spoznali, da v prihodnje brez naprav za umetno zasneževanje ne bo šlo. Spoznali pa so tudi, da bodo morali smučarjem poleg žicnic in skrbno urejenih smučišč ponuditi še vse kaj drugega.

Kljub vsem političnim zapetljajem in visoki stopnji inflacije, zaradi česar je ugled Jugoslavije začel pospešeno padati, je bila predsezona presenetljivo dobra. Zaradi Kosova so se tuji turisti skoncentrirali predvsem v severnem delu. Presenetljivo veliko je bilo tudi domačih gostov. A le na prvi pogled. Mnogi so se namreč za dopust v predsezoni odločili zato, ker so videli, da so počitnic v glavni sezoni ne bodo mogli privoščiti. Glede na dober obisk je celo kazalo, da bo turistično leto v celoti, vsaj v severnih delih, celo rekordno.

Po nepričakovano dobri predsezoni pa se je glavna turistična sezona začela pod pričakovanji. Običajna julijska je bila doslej najdaljša, prvi turistični val iz Zahodne Evrope pa ni bil tako močan, kot smo pričakovali. Samo na Severnem Jadranu, ki naj bi bil po vseh pričakovanjih najbolj zaseden, je ostalo praznih kar 100 tisoč turističnih ležišč. Na Srednjem in Južnem Jadranu pa je bilo stanje še veliko slabše. Letos smo v Jugoslaviji stavili predvsem na individualne turiste, ki pa lahko odločitev, kje bodo počitnice preživeli, glede na to, da potujejo v glavnem z osebnimi avtomobili, vsak hip spremenijo. Tako so alge, ki so se pojavile v Severnem delu Jadranskega morja, vplivale na odločitev marsikaterega turista iz Severne, Zahodne in predvsem Srednje Evrope. Mi pa smo spet dokazali, kako smo informativno-propagandno slabo organizirani. Alge so se v katastrofalnih razsežnostih, kot je znano, pojavile

samo na italijanski strani. Pri nas pa praktično niso motile kopalcev.

Tega pa nismo znali primerno in učinkovito sporočiti tistim organizacijam v tujini, ki prek najrazličnejših medijev obveščajo turiste preden gredo na pot. Zato je precej časa med njimi vladalo prepričanje, da je z algami prekrito kar celo Jadransko morje. Seveda je to marsikomu, še posebej Avstrijcem, ki so pohiteli s propagiranjem svojih čistih jezer, to še kako prav prišlo. Alge pa so avgusta tudi pripomogle, da je bil obisk Dalmacije in Črnogorskega primorja le boljši, kot je bilo po slabem začetku pričakovati. Sezono so vsaj delno rešili italijanski turisti.

Ko bodo uradno ocenjevali letošnje turistično sezono, bodo alge vsem prav prišle kot opravičilo za slabši obisk. Tudi Kosovo in inflacija bosta vsem tistim, ki ne bodo hoteli priznati pravih vzrokov za neuspeh letošnjega turističnega leta, dobrodošel izgovor. Vsi, ki že leta resno spremljamo jugoslovanski turizem in ga kritično primerjamo s turistično ponudbo naših turističnih tekmecev, pa dobro vemo, da sta slab obisk in pičel izkupicek od turizma predvsem posledica slabe kakovosti naših turističnih storitev. To pa ni le krivda gostincev in hotelierjev ter drugih delavcev, ki delajo neposredno v turizmu. Problem je dosti širši. Turizem ne more biti prav nič boljši kot ostalo gospodarstvo, njegov ugled v svetu pa tudi ne dosti boljši od ugleda države v celoti. Da je ugled Jugoslavije močno padel, pa seveda ni treba posebej pripovedovati.

Leto 1990 so v Evropski skupnosti proglasili za leto turizma, eno od pripravljanih akcij za Evro-po 92. Vse dežele, predvsem pa naši sredozemski turistični tekmeči, so pripravile celo vrsto najrazličnejših programov in ugodnosti, s katerimi želijo zadržati goste in privabiti nove. Mi sicer nismo v Evropski skupnosti, vendar pa smo turistično od nje najbolj odvisni. In sicer od gostov, ki prihajajo od tam in tudi od turistične konkurence, ki je prav v teh deželah najmočnejša.

In ker smo, vsaj v Sloveniji, že na glas povedali, da želimo in hočemo v Evropo, je zadnji čas, da to pokažemo s konkretnimi dejanji. Priložnost za to pa je prav prihodnje leto. Vsaj kar zadeva turizem, s katerim smo že zdaj z Evropo najbolj integrirani.

Drago Bulc

Franjo bodo odprli maja 1990

V solidarnostni akciji, ki jo je za sanacijo in obnovo znamenite partizanske bolnišnice Franje sprožila slovenska Socialistična zveza, se je na posebnem računu idrijskega Mestnega muzeja nateklo že dobrih 3,84 milijarde dinarjev, medtem ko so zamejske organizacije in posamezniki v Italiji zbrali že dobrih 55 milijonov lir.

Za obnovitvena dela so doslej porabili 2,35 milijarde dinarjev, preostali denar pa je idrijski Mestni muzej vezal pri različnih internih bankah in ga tako vsaj delno obvaroval pred inflacijo.

Znamenito partizansko bolnišnico Franjo v slikoviti soteski Pasice, ki že nekaj let kandidira za vpis v seznam Unescovih naravnih in zgodovinskih spomenikov, naj bi po načrtih ponovno odprli maja prihodnje leto.

Obnovitvena dela v Franji potekajo po načrtih. Delavci podjetja za urejanje hudournikov iz Ljubljane te dni urejajo pobočje Velikega Njivca. Nadzorni odbor se je skupaj z nekaterimi zunanjimi sodelavci odločil za trojno zavarovanje te edinstvene partizanske bolnišnice, spomenika partizanske človekoljubnosti.

Gre za celovito pokritje sanirane brežine s posebno zaščitno mrežo, namestitve mrežnega zaslona na spodnjem delu odloma in ureditev poti pod previsno skalo, ki bo delno zaščiten z nadstreški. Doslej je prekritih 2000 kvadratnih metrov previsa, še ta mesec pa naj bi prekrili še preostale »ranjene« površine soteske. Ko bo brežina nad sotesko Pasice popolnoma zavarovana, bodo pričeli z obnovitvenimi deli.

Ekipa idrijskega Zidgrada in Mestnega muzeja iz Idrije pa je pod strokovnim nadzorstvom Restavratorskega centra Slovenije že začela s sanacijo samih objektov v bolnišnici Franja. Ta dela bodo opravili, tako vsaj predvidevajo, do konca oktobra, prihodnji mesec pa bodo nadaljevali tudi obnovo premične dediščine in opreme Franje. Uničene dostope do bolnišnice bodo uredili in zavarovali spomladi prihodnje leto.

Jože Oblak

Pred 9. vrhom neuvrščenih

Ne pričakujte čudežev

Nekaj dni pred začetkom devetega vrha neuvrščenih v Beogradu je o tem največjem letošnjem mednarodnem dogodku pri nas še vedno mogoče slišati dve povsem nasprotujoči si mnenji: prvo je, da zadeva ni vredna truda, druga pa, da bo vrh prelomnica v zgodovini neuvrščenosti.

Ker nihče ni opravil raziskave javnega mnenja, je kajpak povsem nemogoče reči, koliko je pristašev ene, in koliko druge šole mnenja. Vsi pa se strinjajo, da tudi tako zastavljena dilema še dodatno obremenjuje gostitelja.

Zdaj je kajpak brez pomena razpravljati, kako in v kakšnih okoliščinah smo sprejeli kandidaturu za vrh, kajti tik pred zdajci je dovolj drugih skrbi.

Skoraj zanesljivo pa lahko re-

čemo, da nam kot organizatorjem in gostiteljem ne bo nihče imel kaj dosti očitati. Če praksa in izkušnje kaj pomenijo, potem se bomo v Beogradu dobro odrezali: vsaj kot prireditelji olimpijskih in drugih iger imamo precejšen sloves.

Drugo in gotovo pomembnejše vprašanje pa je, če bomo opravičili zares velika pričakovanja po vsebinski in politični plati. Tu so stvari preproste in zamotane hkrati.

Ko so lani na ministrskem srečanju na Cipru odločili o kandidatu za deveti vrh, in ko so letos poleti v Harareju tudi uradno dali Jugoslaviji mandat za reformno gibanja, se je večina strinjala, da ga je treba korenito spremeniti. In ko so delegati in novinarji

v glavnem mestu Zimbabveja nejevoljno vrteli v rokah za knjigo debel sklepni dokument, v katerem je bilo že desetič vse ponovljeno skoraj z enakimi besedami, so si bili vsi edini, da tako ne gre več naprej.

Nesmiselno ponavljanje in dolgotrajno opredeljevanje do nestetih problemov, ki ni prineslo skoraj nobenega učinka, je bilo vsem odveto.

To je tisto, kar se lahko pove preprosto, v enem stavku: stvari je treba spremeniti, gibanje posodobiti, narediti bolj učinkovito.

Prav, ampak na tej točki se za nas začenja težava: to naj bi namreč naredila Jugoslavija, mi naj bi iznašli čarobno formulo, ki bo dala neuvrščenosti nov sijaj.

Ali bomo to zmogli?

Za odgovor na to vprašanje bo treba počakati še dober teden, tisto, kar je zdaj znanega, pa dovoljuje vsaj dvom, če nam bo to zares uspelo.

Jugoslavija bo prišla na vrh (to je pravica vsakega gostitelja) s svojo inačico sklepne listine. Ta ne bo 200 tipkanih strani debela knjiga, marveč kakih 30 strani najbolj zgoščenih stališč o največjih težavah sveta. Če vzamemo, da bosta 102 delegaciji to sprejeli (kar seveda ni nujno, kajti lahko se bodo opredelili tudi za klasičen sklepni dokument), si bomo lahko rekli, da smo vsaj formalno nekaj spremenili na bolje.

A vendar bo to (sicer dobrodošla) le sprememba oblike. Kaj pa vsebina?

Večina opazovalcev se strinja, da bo beograjski deveti vrh bolj obarvan z ekonomskimi kot s političnimi temami. Če bo tako, se je treba kajpak vprašati, kaj lahko novega in zares učinkovitega ponudimo obubožanemu tretje-

mu svetu na gospodarskem področju? Kaj lahko, na primer, novega in učinkovitega predlagamo za rešitev dolžniške krize?

Zdaj ne gre za to, da smo prav Jugoslavlani med največjimi dolžniki, in da po tej plati nismo ravno svetel vzor za dajanje nasvetov. Stvar je v tem, da bi tisti, ki bi iz rokava stresel za vse sprejemljivo in vsestransko uporabno rešitev dolžniške krize pri priči zaslužil Nobelovo nagrado za ekonomijo.

Dolgovsi so, vsaj v celoti in za dogleden čas, komaj obvladljiv problem, s katerim se je zadnja leta po svetu ubadalo na tisoče uglednih ekonomistov, gospodarstvenikov in politikov. Države v razvoju pa so še vedno dolžne kakih 1300 milijard dolarjev.

Res je, da se je, ne nazadnje tudi nekoliko po zaslugi neuvrščenih, na dolgove začelo drugače gledati in da so razviti sprejeli misel, da tok ni zgolj problem preveč zadolženih. A v celoti gledano, z možno izjemo nekaterih primerov (Mehika), ostaja pri starem.

In takih orehov je pred devetimi vrhom v Beogradu še precej.

Če bo kdorkoli takšno razmišljanje vzel za črnogledno vdajo in poraz, še predno se je bitka začela, je to kajpak njegova pravica. Zdi se mi prav, da ne sejemo rožic in to ne brez razloga!

Zdi se namreč, da se je pred zborom neuvrščenih v našem glavnem mestu začelo krepiti pričakovanje trenutne in odločilne odrešitve. Če pozorneje prebirate izjave, ki jih pred začetkom vrha dajejo voditelji nekaterih delegacij, boste zasledili nemajhno dozo optimizma in prepričanja, da bo Beograd ponudil nove in pogumne rešitve, ki bodo spremenile neuvrščene in njihove težave.

Da se bo nekaj spremenilo, bi še verjeli, da pa bo od Beograda naprej svet bolj rožnat in prijeten do neuvrščenih, pa čisto zanesljivo ne.

In to je naposled tudi poglavitno sporočilo tega komentarija: ne pričakujemo preveč, še celo pa ne čudežev.

Janez Čuček

Zalivska vojna v Libanonu se nadaljuje

Pretresljivo dramo talcev na Bližnjem vzhodu je za nekaj časa prekrilo drugo dogajanje, posebnosti sedanje faze že 14-letne vojne v Libanonu. Sredi avgusta je Bejrut doživel najhujše napade, ko so sirske enote in muslimanska milica začele obstreljevati krščansko četrt mesta in v njej palačo Baabdo, v kateri je štab šefa krščanske vojaške vlade v Libanonu, generala Aouna.

Sirska podpora je bila premalo, da bi muslimanski Druzi uspeli s svojo ofenzivo. V svojem bunkerju je 54-letni general in od septembra 1988 predsednik krščanske libanonske vlade slavil zmago, poveljnik muslimanske milice Valid Džumblat pa je svoj poraz opravičeval kot »taktični umik«.

Opazovalci menijo, da utegne biti to zadnja Aounova zmaga. Sirci namreč že nekaj časa koncentrirajo svoje vojaške enote okoli področja, ki ga kontrolirajo Kristijani. Po štirinajstih letih in štirih mesecih krvave državljanske vojne se 780.000 kristjanov v Libanonu, ki zdaj živijo v en-

klavi v vzhodnem Bejrutu, upravičeno boji, da bodo prišli, kljub demonstrativni navzočnosti francoske pomorske vojaške eskadre, v senco sirske vojaške premoči.

V prizadevanja, da bi zadržali Sirijo, se je vključila tudi Saudska Arabija in zagrozila Damasku, da bo ustavila letno subvencijo v znesku pol milijarde dolarjev. To je najpomembnejša denarna pomoč opešaneu sirskega gospodarstvu. Vendar pa je Saudska Arabija kljub temu za sirske navzočnost v Libanonu, da se namreč tam ne bi vgnezdili nepreračunljivi Iranci!

Posledica poziva varnostnega sveta je bila, da so topovi za nekaj časa utihnili. Toda, vojna je že nekaj mesecev hujša in bolj krvava, kakor kdajkoli prej, zato je upravičena bojazen, da se bliža odločitev, ki bo imela nevarne posledice za prizorišče, ki mu pravimo Bližnji vzhod. Nadaljnji prodor sirske čet proti jugu Libanona bi prav gotovo vznemiril Izrael. V Knesetu so že opozorili, da bi »nadaljnje sirske prodri-

ranje spravilo Izrael na rob intervencije v libanonski vojni«. To izjavljajo kljub slabim izkušnjam, ki so jih imeli leta 1982 ob svojem prodiranju v Libanon.

Najnovejša eskalacija je povezana z imenom generala Aouna, brezvestnega voditelja, ki je marca letos pozival na »protisirijsko osvobodilno vojno«. Njegov načrt je, je govoril, »izgnati Sirce iz naše domovine«.

Razumljivo je, da se ta, v Franciji in ZDA šolani vojak zaveda, da je njegovih 12.000 vojakov redne vojske veliko premalo za spopad z 38.000 Sirci, ki so stacionirani v Libanonu. To nesorazmerje namerava popraviti s pomočjo »arabskih bratov«, ki naj bi podprli »kristjane, ki se bojujejo za preživetje«. Prav pri tem pa se je Aoun uštel! Pomoči ni bilo, pa če so bili na Zahodu še tako solidarni z njim. Nič tudi ni bilo s pričakovanim zahodnim pritiskom na Damask.

Sirski predsednik 58-letni Hafes el Sadat je prej večkrat dejal, da se kaj malo meni za diplomatski pritisk z vzhoda ali zahoda.

Prav pri izvajanju svoje libanonske politike je še posebno tog. Libanon je tako kakor Palestina, Ciper in polovica Iraka — po njegovem globokem prepričanju sestavni del »Velikega sirskega cesarstva«, kar že samo po sebi opravičuje navzočnost njegovega vojaštva na tem delu kriznega področja.

Sosednja država je za Sirijo tudi v vojaškem pogledu posebnega pomena. Obrambni minister Mustafa Tlas je dejal: »Libanon je za našo varnost neke vrste mehki, občutljivi del spodnjega dela telesa«. Torej, treba ga je še posebno zavarovati. Zgodilo pa se je, da je krščanski general Aoun dobil podporo v islamskem Iraku: že od začetka leta pošilja predsednik Sadam Husein vedno več orožja in streliva v Aounovo trdnjavo. Sirski predsednik Asad se je med zalivsko vojno — eno leto je že, kar se je končala, pa se duhovi še niso pomirili — kot edini arabski šef postavil na stran Irana, zaradi česar so ga razglasili za »smrtnega sovražnika«. Zdaj naj bi plačal za takšno nezvestobo.

V prizadevanju, da bi »spame-toval Aouna«, je predsednik Asad zaostрил politiko do krščanske enklave v Bejrutu, pridružili pa so se mu tudi libanonski zavezniki. Grmeli so topovi, ki so bili na eni strani v rokah Aouno-

V ruševinah svojega mesta iščejo libanonski civilisti varstvo pred topovskimi granatami, ki letijo s sirskega položaja. Od marca letos je bilo v Libanonu že 700 smrtnih žrtev.

vih krščanskih vojakov, na drugi strani v rokah milice Marada, katere pripadniki pa so tudi kristjani, vendar sirske zaveznički!

Generalata pa pritisk za zdaj še ne vznemirja. V skladu s svojim geslom: »General se ne sme bati, pač pa mora drugim nagnati strah v kosti«, je med svojimi

rojaki razširil geslo: »Libanon bo postal sirska pokopališče«. Od srede marca do zdaj je pekel v Bejrutu pogoltnil 700 človeških življenj, več kakor 3000 civilistov pa je ranjenih. Porušeno prestolnico je zapustil poldrug milijon prebivalcev.

Florijan Laimiš

Nekje se bodo globoko zamislili

Smo neposredno pred dnem, ko se je pred 50 leti, 1. septembra 1939. leta, začela 2. svetovna vojna, za nami pa je že datum izpred 50 let, ko se je dvignila taktirka tistih, ki so poglani svet v najhujšo morijo do zdaj — težko razumljivi pakt med nacističnim diktatorjem Hitlerjem in Josifom Stalinom. Nekaj pred tem smo se spominjali konca »praške pomladi« in posledic posega sil Varšavskega sporazuma na Češkoslovaško za razvoj mednarodnega delavskega gibanja in zblizevanja med narodi.

Po 50 letih še vedno čutimo posledice in doživljamo nadaljevanje procesov, ki so jih sprožili tedanji dogodki. Na Poljskem smo dobili prvega mandatara za sestavo nove vlade, ki ni iz komunističnih vrst. »Solidarnost«, iz katere izhaja premier Tadeusz Mazowiecki, je uradno opozicija pred vladajočim poljskim komunistom, toda antagonizem med njo in poljsko partijo je v bistvu umeten. Poljska združena delavska partija se ima, tako kakor vse komunistične partije po svetu, za avantgardo delavskega razreda, »Solidarnost« pa tudi ni nič drugega kakor sublimat poljskega sindikalnega, to je delavskega gibanja. Obe gibanji želita doseči isti cilj: boljše, bogatejše življenje v družbenem miru, toda krenila

sta po različnih, nasprotujočih si poteh.

Gre za konfrontacijo, ki ni značilna samo za Evropo, temveč tudi za svet (Mozambik, Nikaragva in druge). Mimo je tradicionalna desno-leva delitev klasičnih parlamentarnih demokracij. Kdo na primer je na Poljskem desnica, ali »Solidarnost« ali Partija? Ker obe prisegata na delavske pravice in na interese večine, bi morali reči, da tam ni politične »desnice«.

Pred dvema desetletjema sta se v Kasslu, na meji med dvema nemškima državama, srečala zahodnonemški kancler (socialni demokrat) Willy Brandt in predsednik vlade DR Nemčije Willi Stoph ter med drugim razpravljala tudi o posledicah in ostankih 2. svetovne vojne. Dokler niso postavili berlinskega zidu in s tem na svojski način zaprli mejo s tistima dvema tretjinama nekdanje prestolnice tretjega rajha, ki sta prišli pod upravo zahodnih zaveznikov iz protihitlerjevske koalicije (na druge oblike rešitve še pomislili niso), je prek takime-novanih konskih meja odšlo na Zahod iz sedanje DR Nemčije šest milijonov ljudi! Willi Stoph je v Kasslu zahteval zanje 200 milijard mark odškodnine. »Visoka žoga je padla na igrišče,« je kasneje to zahtevo komentiral

Willy Brandt, »zdaj pa jo je treba umiriti, da se bo igra začela«.

Vprašanje še ni pod streho. Te dni pišejo, da je položaj na madžarsko-avstrijski meji vse bolj dramatičen. Madžarski mejaši so streljali med glavami beguncem iz DR Nemčije, ki so celo za ceno življenja poskušali doseči najbližjo »zahodno« državo — Avstrijo. Ne ozirajo se na položaj Madžarov, ki imajo posebne pogodbe

Za tiste vzhodnonemške državljane, ki so domovini obrnili hrbet, je za zdaj najlažja pot na Zahod prek madžarsko-avstrijske meje. Potem, ko so se zahodnonemška veleposlaništva v Zahodnem Berlinu, v Budimpešti in na Poljskem zaprla za begunce, se je začel položaj naglo dramatizirati. Na tisoče beguncem se slišati noče, da bi se vrnili domov. Na sliki je vrsta beguncem pred zahodnonemskim veleposlaništvom na Madžarskem.

»o beguncih« tako z eno kakor tudi drugo nemško državo. Nastal je položaj, v katerem prizadeti opozarjajo na velikodušnost madžarskih oblasti ter na njihovo odločitev, da se bodo ravnale po načelih demokracije in svobode.

Državljeni bežijo iz svoje domovine s culami, z otroškimi vozički in dojenčki v naročju, s kolesi, ali kakorkoli že. Večinoma bežijo iz socializma. Bežijo iz socializma prek socialističnih držav, kar pomeni, da imamo različne socializme, slabe in žal še slabše. Madžarska je odstranila žico z meje z Avstrijo, skrčila pa je tudi oboroženo stražo na meji. Pravijo, da zdaj beži na zahod manj Madžarov kakor prej, ni pa

podatkov, koliko se jih je pomestalo med Nemce, ki so obrnili hrbet svoji domovini.

Tam, v DR Nemčiji še ne razmišljajo, vsaj za javnost še ne, o reformi svoje politike, vseh njenih področij. Po njihovem mnenju so reforme nevarne, pa četudi je položaj takšen, da ljudje ne glede na nevarnost iščejo izhod v begu in — bežijo. Pri tem pa tudi DR Nemčija ni nikakršen otok, tudi nanjo vpliva vse, kar se dogaja v bližnjem in daljnem sosedstvu. Ugotavljajo, da nekaj manjka: proizvodnja stalno raste, socialna varnost je zgledna, preskrba je relativno dobra, cene so stabilne, brezposelnosti pa ni. Nekdo bo prav kmalu pogledal resnici v oči.

»Kaj bo jutri?« se sprašujejo tudi v Baltških republikah v SZ. Sovjetski partijski vrh ne skriva dogajanj pred svojo javnostjo. V Litvi, Letoniji in Estoniji je položaj dramatičen in ni več mogoče trditi, da terja odcepitve samo peščica ekstremistov. Ob 50-letnici pakta med Hitlerjem in Stalinom je bilo v Vilni opaziti

gesla: »Konec s socializmom v Litvi«.

Partijski sekretar Litve Baltrunas je dejal, da je partija izgubila avtoriteto v republiki, Moskva pa po njegovem tudi ni dovolj odločna pri ocenjevanju baltških dogodkov. Skratka, kljub perestrojki je še vedno kriva za položaj Moskva. Baltške partije pa vodijo vodo na mlin tistim, ki se zavzemajo za čistke v partiji, saj je očitno, da ni več mogoče valiti krivde na separatiste ali druge izmišljene dejavnike.

V ozadju je še neka posebnost, s katero morajo računati v Evropi vsi, ki se sklicujejo na pakt Ribbentrop-Molotov, na Jalto in na konferenco v Potsdamu, kjer so delili vojskujoči se svet. Že 10 let veljajo določila Helsinške listine, ki so jo podpisale poleg Evrope tudi ZDA in z njim Kanada. Ta pa med drugim določa, da so meje v Evropi, določene po koncu vojne, nespremenljive. Ta vroča politična jesen bo delno vplivala na temperaturo tudi v zimskih mesecih, kajti na naših vzporednikih nas mraz pri delu ne moti preveč.

f. l.

Politkomisar Sime zbira in komentira

Izdajalec Dušan Dragosavac

Kmalu po znamenitem govoru šefa srbske republike Slobodana Miloševića na Kosovu je znani politik dr. Dušan Dragosavac, član jugoslovanskega CK, dobil povsem nepričakovano svojo »ulico« v Beogradu. Dr. Dušan Dragosavac je v zvezi s tem napisal pismo beograjskemu županu Aleksandru Bakočeviću (ki se mu, tako pravijo tudi že majojo tla pod nogami), v katerem ga prosi, naj prekliche to »nagrado«. Dragosavac protestira, ker je v Beogradu dobil »ulico« med hotelom Jugoslavija in palačo ZIS (sprehajališče ob Donavi), dolgo dvesto metrov. Na začetku in koncu ulice je zapisano, kot se za vse ulice spodobi, »Dragosavac izdajica«. Ta ulica je bila, trdi Dragosavac v pismu beograjskemu županu, poimenovana nezakonito in brez njegovega soglasja.

Beograjski župan še ni odgovoril Dragosavcu.

Dragosavac pa je s svojo razpravo na 25. seji jugoslovanskega CK o mednarodnih odnosih spet dodobra razburkal »bazo« v deželah mitingov, pri čemer seveda niso izostale niti borbevske organizacije. Dr. Dušan Dragosavac je v sršenja gnezdo tokrat surovo dregnil z naslednjimi neodpušljivimi »grehi«:

- da se ZKJ ne loteva marksistično nacionalno spornih vprašanj, zato je neučinkovita v boju proti nacionalizmu,

- da je srbski nacionalizem prisoten že dalj časa, vendar ga ne bi smeli identificirati z ljudstvom ali narodom, vse bolj pa se širi tudi hrvaški nacionalizem,

- kritično je ocenil intervju Slobodana Miloševića za pariški Le Monde, zlasti tisti del, iz katerega je razbrati, da je Srbija največja republika v Jugoslaviji in zato najmanj potrebuje Jugoslavijo,

- predlagal je, da predsedstvo CK ZKJ že enkrat razčisti s tezami o protisrbski, protihrvaški in protislovenski koaliciji,

- zanimal je »krajo« med jugoslovanskimi narodi, ker je zakonitost pri neenakomernem razvoju, da se enkrat eden, drugi drugi razvija na škodo drugega, vendar brez zlih namenov ali izkoriščanja,

- predlagal je pomilostitev za obtožence v procesu v Bihaću in za ljubljansko četverico,

- ugotovil je, da so odnosi med Srbi in Albanci že od zdavnaj dramatični, vse bolj dramatični so odnosi med Srbi in Slovenci in odnosi med vodstvom Srbov in Makedoncev, k temu so, po Dragosavcu, prispevale tudi prošlave ob obletnici kosovske bitke in govori na njih.

Zatem se je sila urno zgani la vsa srbska partijska baza, ki se je začela »partijsko zavdati« šele – kot pravijo – po »zgodovinski« osmi seji srbskega cekaja, ki je spravila na površje Slobodana Miloševića in precej ubrano zahtevala za Dragosavca nič manj kot – izključitev iz ZK Jugoslavije! Kot je bilo zapisano v številnih brzojavkah baze, gre za Dragosavčeve gnusne in povsem neargumentirane napade na Srbijo in njeno vodstvo. Dragosavčevo glavo so zahte-

vali tudi v »srbski Šparti« – v črnogorskih Plevljah...

Napadenemu Dragosavcu sta delala družbo tudi mlada člana CK ZKJ (doma iz SR Bosne in Hercegovine), Nijaz Skenderagić in Muhamed Abadžić, ki sta na omenjenem plenumu jugoslovanskega CK rekla o srbskemu nacionalizmu »bobu bob, popu pop«.

Na seznamu za »bazo« nesprejemljivih razprav so se znašli še Boris Mužević, Dra-

stah izolacije, zaporov, ne idejnopolitične odgovornosti pred nacionalisti, niti se ne bojim »liderjev« (cikanje na Miloševića je očitno, pripomba Sime), ki nenehno nekaj obljublja, uresničujejo pa edinole aretacije in organizirajo politične procese,« je v pogovoru za zagrebški Nedeljnik Vjesnik izjavil dr. Dušan Dragosavac. S tem je dal jasno vedeti »lovca na njegovo glavo«, da ga program po receptu protibirokratske revolucije ni z ničimer prestrašil...

če bo pisno odgovoril, na pismo sekcije Magnus, je magister Pavle Čelik odgovoril: »Seveda. To zahtevajo pravila lepega vedenja, še posebej pa smo dolžni to storiti kot državni organ, ki je pod nadzorstvom javnosti!«

Sekcija Magnus je imela veliko več sreče s šefom ljubljanskih miličnikov kot jaz s spoštovanim Milanom Pančevskim, predsednikom predsedstva CK ZK Jugoslavije.

Že 20. julija sem namreč v našem glasilu javno pozval spoštovanega Milana Pančev-

ševati na zvezni ravni! Razlike v stopnji razvitosti, ki dosega jo po njihovem mnenju dramatične razsežnosti, je treba bolj upoštevati, še bolj uveljaviti načelo solidarnosti in ga uresničevati seveda na zvezni ravni.

Resnici na ljubo pa moram ugotoviti, da se ta stališča »mladočrnogorcev« prav v ničemer ne razlikujejo od stališč prejšnje »protijudske« vladajoče garniture. Oboji vidijo namreč rešitev zapletenih črnogorskih razmer le v zvezni blagajni, pri čemer niso nikoli prav jasno povedali, kaj mislijo storiti Črnogorci sami...

Samo nekaj na hitro zbranih primerov.

Po njihovih podatkih so se pri dosedanjem delu črnogorskih samoupravnih skupnosti pokazale mnoge napake. Skoraj nerazumljiv je podatek, da so izdatki za delo ene same samoupravne interesne skupnosti večji od prihodka vseh visokošolskih institucij v Črni gori!

Črnogorci že deset let ugotavljajo, da je za siromašno črnogorsko gospodarstvo odločno preveč petnajst temeljnih bank, in da bi bila ena sama dovolj. Ker pa občinski forumi ne pristanejo na ukinitev »njihovih« bank, ostaja vse pri starem. Toda kljub pomankanju denarja, se je le-ta vedno in pravočasno našel za gradnjo ne prav skromnih bančnih in občinskih stavb in

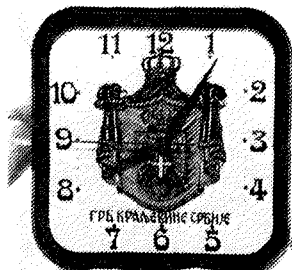
jim bratom na hribovitem severu. To je po moji meri malce čudna bratovska solidarnost...

Seveda je najlažje in tudi najkoristnejše zahtevati že dolga desetletja trajajoče uveljavljanje solidarnosti na zvezni ravni, ki je močno podobna črnogorski narodni pesmi brez konca...

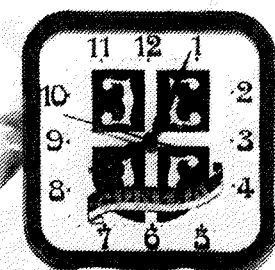
Vojvodinski ekonomist dr. Dragoje Žarković (brat bivšega črnogorskega in zveznega politika Vidoja Žarkovića), je pronicljivo ugotovil: »Ne smemo gojiti utvare, da smo odpravili izkoriščanje. Naši delavci so še kako izkoriščani, proti temu pa se branijo z nedelom!« Temu bi dodal le, da sodim, da se Črnogorci zelo uspešno upirajo izkoriščanju.

Ugledni črnogorski gospodarstvenik Stanislav Čano Koprivica, prvi človek uspešnega sistema Montex iz Titograda, pa meni drugače od večine Črnogorcev: »Menim, da Črni gori ne more nihče pomagati – razen črnogorskega naroda. Črnogorski ekonomski potenciali (jeklo, aluminij, boksit, premog, lesna industrija, energetika, strojogradnja, gradbeništvo) so tudi danes jamstvo, da se z dobrim in umnim poslovanjem lahko pride iz krize ne glede na težak položaj. S turizmom in kmetijstvom bo izhod iz krize še lažji.

Ali je sploh potrebno opsovati neizmerno lepo črnogorsko deželo?

1. Grb Kraljevine Srbije iz 1868. godine

2. Simbol grba Srpskog naroda

3. Motiv na temu Kosovke devojke

gica Zgrebić, Borut Šuklje in celo uvodničar Ivica Račan, član predsedstva CK ZK Jugoslavije...

Močno razočaran bi bil, če ne bi Dragosavca obsodil tudi moj dobri znanec Milan Pribić-Djokica, prejšnji predsednik jugoslovanske borbevske organizacije. Toda Djokica je bil dosleden in me ni razočaral...

Zaradi vseh številnih in hudo ostrih napadov na Dragosavca utemeljeno pričakujem, da bodo v Beogradu sedaj Dragosavcu odvzeli le dvesto metrov dolgo ulico in jo nemudoma zamenjali z uglednejšo, predvsem pa daljšo avenijo v središču Beograda...

Bralcu se ne hote samo po sebi vsiljuje vprašanje, zakaj tako ostri napadi zlasti, in predvsem na Dragosavca? Odgovor je po mojem mnenju sila preprost: doktor ekonomskih znanosti Dušan Dragosavac je po narodnosti namreč Srb iz Like, kjer je bil tudi eden izmed organizatorjev vstaje leta 1941!

Za konec pa še tole. Menim, da so razpravljajci na 25. seji jugoslovanskega CK, ki so srbskemu nacionalizmu rekli »bobu bob«, zamudili edinstveno priložnost, da bi javno vprašali, kar zanima večino jugoslovanske javnosti: »Koliko znašajo stroški organizacije in udeležbe na številnih mitingih, na katerih se je »dogajal narod«, ter kdo in iz katerih virov jih je poravnal? Kolikšna je gospodarska škoda, ker so delavci zapuščali stroje in med delovnim časom odhajali na mitinge?«

Čas je že, da jugoslovanska javnost končno le izve o teh stroških, ki po ocenah strokovnjakov ne morejo biti prav nizki...

Pančevski ni odgovoril

Javnost je pozdravila hiter in korekten odgovor predsednika predsedstva SFRJ dr. Janeza Drnovška na odprto pismo Nadire Villasi, žene naj-

skega, da pojasni vzroke, zakaj je na Gazi-Mestanu ob svečani proslavi 600-letnice kosovske bitke sprejel ameriško kongresnico, spoštovano gospo Helen (Jelena) Delich-Bentley, odkrito zagovornico četništva v ZDA in zagovornico postavitve spomenika izdajalcu Draži Mihajloviću v Washingtonu!

Spoštovani Milan Pančevski ni odgovoril...

Miting proti lakoti

V Nikšiću se je zbralo 30 tisoč ljudi (tja so jih vozili brezplačno) na prvem jugoslovanskem »mitingu proti lakoti«, na katerem pa niso manjkale Miloševićeve slike. Ne vem, kako naj bi Milošević pomagal Črnogorcem, ko so pa tudi v njegovi združeni Srbiji vse pogostejše stavke, ki dokazujejo, da tamkajšnji delavci niso voljni čakati še pet let, da bo združena Srbija postala obljubljena Švica...

Udeleženci mitinga v Nikšiću

PENDREK SIMFONIJA

Vse ostale tarče napadov »baze« namreč niso srbske narodnosti!

Vendar je Dragosavac začel vračati udarce, kot se spodobi za čistokrvnega Ličana.

Nisem vznemirjen, ker sem v Politiki rubriki Odmevi in reagiranja v podobnih rubrikah predstavljen kot negativna osebnost. Skrbelo bi me, če bi bil pozitiven. Ni me

bolj znanega jugoslovanskega zapornika.

Delo je objavilo »Pismo Pavletu Čeliku«, ki ga je načelniku ljubljanske milice pisala sekcija Magnus glede napadov na homoseksualce v našem glavnem mestu. Magister Pavle Čelik je kmalu obširno odgovoril v intervjuju za Delo na zastavljena vprašanja. Na vprašanje novinarja

ču so ostro zahtevali pogoje za človeka normalno življenje in državo, ki jim bo preskrbela več kruha in socialnih pravic. To so pravzaprav stališča, ki jih je na svoji zadnji seji sprejel črnogorski CK, ki ga vodi »mladočrnogorci«. Tam so ugotovili in sklenili, da sta gospodarska izčrpanost in revščina zvezni problem, zaradi česar je treba te probleme re-

za drage avtomobile. Ni tako revne in nerazvite črnogorske občine, ki ne bi premogla osebnega avtomobila; ta mora biti mercedes in seveda črne barve.

Nekako pred tremi leti so svečano odprli novo progro Titograd – Skadar (Albanija), za katero so strokovnjaki že pred začetkom gradnje opozarjali, da ne bo rentabilna. Izgube so presegle vse napovedi.

Samo v Titogradu deluje kar pet poklicnih prvoligaških klubov.

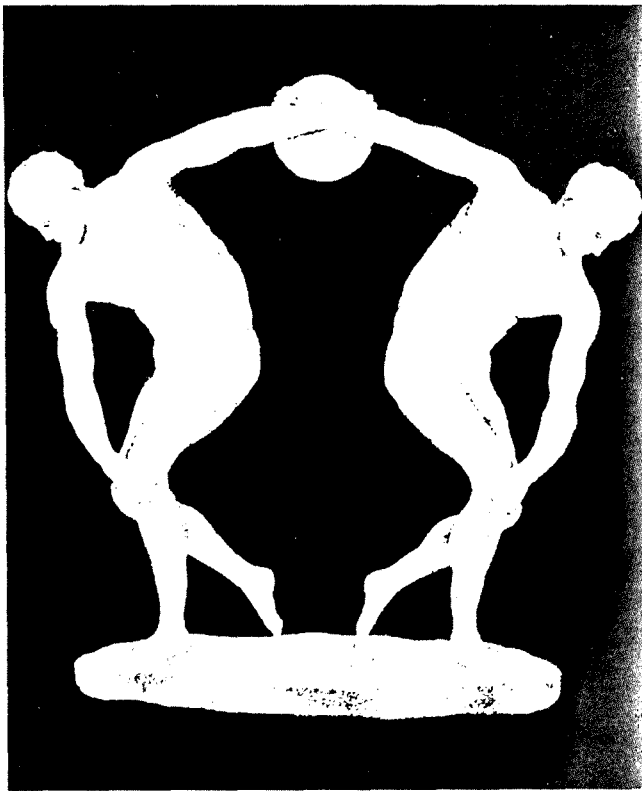
Podobnih primerov je še na voljo...

Sicer pa vsa Črna gora ni revna in nerazvita, tak je samo njen severni del, medtem ko ima njen južni del (Črnogorsko Primorje) najvišji standard v Jugoslaviji! Nekje sem prebral, da povprečni Slovenec prispeva več za nerazvito Črno goro in njen hitrejši razvoj kot pa bogati Črnogorec Črnogorskega primorja svo-

Tvegam, da me proglasijo za krivoverca, ker menim, da je treba začeti razmišljati o možnem odpravljanju težke industrije v Črni gori, o postopnem zapiranju aluminijanskega kombinata v Titogradu in železarne v Nikšiću. Z ustvarjanjem pogojev za hitrejši razvoj turizma in za proizvodnjo zdrave hrane, za kar so tam izredni pogoji, bi se lahko Črna gora zagotovo približala nekaterim srečnim deželam in gospodarstvom!

To so besede upanja in tudi edina pot Črne gore, da se izkoplje iz težav, ki se kopičijo že desetletja. Potem, ko so se »mladočrnogorci« uspešno zavalili v toliko oklevetane fotelje, so rojake, tak je vsaj videz, pozabili opozoriti na še veljavno Engelsovo misel: Tudi v komunizmu bo pisalo na vratih tovarne: tu preneha svoboda! Z mitingi med delovnim časom črnogorskih težav ne bodo rešili...

Vaš Sime

Iz Počitniškega doma ZZB NOV Ljubljana – Banjole

Če iščete biser na našem Jadranu

Če se pripeljete čisto na špico polotoka Istre, potem, ko ste zavili še osem kilometrov dalje od Pulja, se lahko »zasidraste« v zalivu Catinera – in ne bo vam žal ne bivanja in postrežbe v objektih Počitniškega doma ZZB NOV, ki so, kakor temu pravimo, komaj pet korakov oddaljeni od morja, in ne vsega tistega, kar vam tukaj nudi narava, ki je poskrbela, da je zaliv Catinera biser v pravem pomenu besede, saj zalivski tok, ki pluje iz smeri Benetk proti Grčiji, odnaša s seboj vso umazano in vse »cvetenje morja«.

Skrb pa ni prepuščena samo naravi. Za dobro počutje gostov in s tem povezano dobro gospodarjenje, mora biti ta skrb vsajena v zavest slehernega zaposlenega v počitniškem domu; ne le v zavest direktorja. Mile Milošević je tukaj direktor četrto leto; z dušo in telesom, prisoten podnevi in ponoči. Pravi, da so Banjole del njega in težko bi se ločil od njih. Ko je prišel, je prevzel objekte, ki so bili v izgubi. Napel je vse svoje sile in jih iz tega izvel, potrebno pa bo, kakor pravi, najmanj še pet let, da se postavijo na trdne noge in lažje zadihajo.

Počitniški dom ima svojih šestintrideset let. To, kar imamo danes pred očmi, kar ni mogoče primerjati s prvimi petnajstimi počitniškimi hišicami »Jelovica« s 45 ležišči in skupnimi sanitarijami, ki so bile postavljene leta 1960, leta, ko je bila sklenjena pogodba o zamenski zemljišča v Banjolah za grad Ortnek in je bila pridobljena pravica uporabe tega zemljišča. Začetek izgradnje PD Banjole. Pravzaprav pa moramo korenine doma poiskati še malo

ležišči ter skupnimi sanitarijami, temu so sledili paviljon A in štiri montažne hišice, leta 1973 je bila nadzidana restavracija, naslednje leto so zgradili depandanso 1 (45

Preseganje plana, vedno zasedena ležišča (vseh je 600 postelj s pomožnimi ležišči, v hotelskih objektih 450) – to je nekaj, s čimer se ne morejo pohvaliti vsi naši obmorski hoteli in domovi. Poleg borcev, ki jih je vedno manj, prihajajo sem, zlasti v sezoni, najrazličnejši gostje od vsepovsod, največ mlade družine, zunaj sezone pa so tu tečaji za učitelje plavanja, za potapljače, šola v naravi za osnovnošolce pa tudi na ekskurzije pride mladina in naj-

Dobra postrežba – najboljša naložba

Vroče je nam, ki vsi polenjeni sedimo za pogrnjenimi mizami in čakamo, kako mora biti vroče šele njim, ki z vozički tekajo od mize do mize in se trudijo, da ne bi kdo od gostov predolgo čakal. Treba jih je pohvaliti, še posebej pa si pohvalo zasluži Nadežda Stojanović. Kakor da ji je poklic servirke v krvi. Nihče ne bi dejal, da je po izobrazbi pravzaprav kemijski tehnik in da služi gostom tukaj v domu komaj od aprila letos. Preden stopiš skozi vrata in sedeš na svoj prostor, je že pri tebi s skodelico juhe ali jutranjim čajem. Pa kako zna ravnanje z otroki! Še tako uporne zna nagovoriti, da vse pospravijo s svojih krožnikov.

»Najpomembnejše je biti ljubezniv z gosti,« meni Nada, »tudi preko naših obveznosti. Zame so vsi gostje enaki – otroci in starejši. Delamo v dveh izmenah – od sedmih do štirinajstih in od štirinajstih do enaindvajsetih. V vsaki izmeni nas je pet in vsaka izmena ima svojega vodjo.«

Nada rada dela z ljudmi. Najtežje ji je ob izmenjavi gostov, ko je treba vse na novo spoznati. Če jo vprašate po njenih načrtih v prihodnje, vam bo povedala, da želi ostati tu, na tem delovnem mestu, če bi le lahko dobila stalno zaposlitev.

Iz knjige vtisov:

»Želimo, da bi ta dom še dolgo deloval v korist članov Zveze borcev in drugih ljudi. Zmerne cene, dobra organizacija dela in uslug in odlična hrana so nam omogočale prijetno bivanje v njem. Še se bomo vrnili!«

Štirje Zasavčani
(april 1989)

Julijana Hočevar in Stane Jamnikar:

»Vedno se je lepo vračati tja, kjer veš, da boš prijazen sprejet. Tako je v domu ZZB v Banjolah. Preseneča izredna čistoča in pridnost vsega osebja. Hrana odlična, prav tako postrežba, in kar je tudi pomembno, so cene, ki so zmerne. Vse to in še kaj – npr. kopanje v bazenu, glasba v izredno lepo urejeni restavraciji, je prispevalo, da so dnevi, preživeti tukaj, lepi in prijetni, pa čeprav je od 25. aprila do danes (4. maja) pihal izmenično jugo ali burja.

Vsemu osebju doma hvala za prisrčnost in prijazenost. Verjetno kmalu na svidenje!«

Zadovoljstvo ob velikem premiku – to se pravi, da se vidno pozna nekaj novega, predvsem nadzidek restavracije in prostor za ples, katerega starejši zelo hvalijo – ter kulturen in dober prijazen odnos vsega osebja, še posebej osebja v recepciji in restavraciji. Posebna pohvala velja tovarišu direktorju in odboru ZB Banjole.

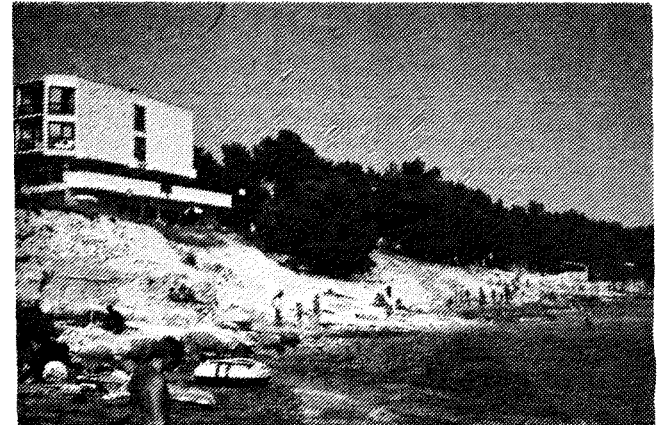
Družini Volaj in Kozin

Mile Milošević, direktor Počitniškega doma ZZB NOV Ljubljana – Banjole

Takole mislim: sezona naj bo čimbolj komercialna, da v njej dobimo čim večji dinar za pred in po sezoni, kajti – najdražja je prazna postelja.

Mile Milošević pravi o sebi, da je optimist. Veliko si obeta od nove zakonodaje, ki da bo dala večje možnosti, več svobode, pri tem pa tudi večjo odgovornost. Pred napakami, ki seveda so, si ne zatiska oči. Zaveda se, da gostinstvo ni tovarna z vijaki, da

Komur ni všeč sonce, se lahko umakne v hladno borovo senco

jo in terapijo, mislim pa, da bo treba dejavnosti okoli sindikata še razširiti. Možnosti odpiranja navzven nam dajejo tudi športni tereni: balinišče, nogometno igrišče, mize za pink-ponk, letos pripravljamo tenis igrišče. ... imamo zimski bazen. Lahko bi se na primer povezali s kakim športnim društvom. Sploh imamo v športno-zdravstvenem turizmu še veliko prostora. Zakaj ga ne bi izkoristili?

imaš opravka z živimi ljudmi in da je na to treba iz dneva v dan opozarjati. Gostu moraš dati tudi dobro jesti in spati pa biti z njim prijazen. To je najboljša reklama. Adaptacija restavracije je omogočila, da ni več izmenjske postrežbe gostov, kar je seveda velik plus. Res ni bilo prijetno, če ti je nekdo stal za hrbtom in čakal, da spraviš v usta še zadnji grizljaj, da potem sestradan (kot vedno

je kapital, čeprav pravimo, da je borcev vedno manj. Ostajajo nam njihovi vnuki, ki so vajeni prihajati k nam in če bodo s seboj odnesli dobre vtise, lahko računamo, da se bodo še vrnili. Za nič pa seveda nič ne dobiš.

Kako priti v Banjole? »Naj berejo TV-15,« pravi predsednik sveta Počitniškega doma ZZB NOV Ljubljana-Banjole Bogdan Javor, ki se je pridružil najinemu pogovoru, »sicer pa zbirajo prijave občinske organizacije ZZB NOV, na recepciji v Banjolah pa dajo informacije na vsak telefonski klic. Gostje imajo možnost bivanja v domu tudi zunaj običajnih dekad (vsakega 5., 15. in 25. v mesecu), le da se odločijo za najmanj tri dni, lahko pa za več kot deset. Do treh dni je cena 20 odstotkov višja. Na seji sveta smo glede predloga o povišanju dnevne cene (20 starih milijonov) sklenili, da bo ta od 5. avgusta dalje 24 starih milijonov. Borci imajo v sezoni 20 odstotni popust, pred in po sezoni pa 25 odstotni. Za prevoz je poskrbljeno. Iz Banjol krene avtobus ob pol osmih zjutraj v Ljubljano, iz Ljubljane pa odpelje goste ob 13. uri. Če se kdo odloči za vlak, ga ob vsakem prihodu vlaka v Pulj na dan izmene čaka domski kombi.«

Torej, če se odločite, pokličite po telefonu v Banjole na številko 052/73-144 ali 73-124, kjer vam bo Mojca Pap povedala vse potrebno. Naj pripomnim samo še to, da s koncem sezone v Banjolah ni vsega konec.

Živa Drole

Zaliv Catinera je pravi biser. Z leve otoki Frašker, Fraškerič in Veruda, zadaj naselje Indie (op.: Banjole so sestavljene iz več naselij: Kamnik, Dvorine, Strane, Čimulje, Glavica, Kaštanješ, Bumbište, Rupice in Indie).

nazaj – v letu 1952, ko so narodna heroína in predvojnica komunistka Marjana Drakšler, komandant mesta Pulja general Merlak ter družbenopolitične organizacije Ljubljane in Pulja sklenili dogovor o šolski koloniji za 1200 otrok padlih borcev NOV iz Slovenije. Nastanili so jih v barakah opuščenega angloameriškega vojaškega taborišča. Teh otrok pa je bilo vedno manj in tako je zrasla ideja o ustanovitvi Počitniškega doma za letovanje borcev NOV. Po letu 1960 se je kar naprej nekaj dograjevalo: najprej kuhinja in restavracija z nepokrito teraso, potem paviljon B s 24 sobami in 96

garsonjer z 90 ležišči in 45 pomožnimi), potem so preuredili kuhinjo, zgradili depandanso 3 in depandanso 2, bazen, poskrbeli za športne objekte, lani ob dnevu borca pa so odprli novo moderno enonadstropno restavracijo z več kot 600 sedeži. Vmes so seveda opremljali, urejali, skrbeli za kanalizacijo, pomol, urejeno obalo, parkirišča, kioski itd., saj je vse, kar je novo, kakor novorojenček, ki potrebuje nego in skrb. Brez vzdrževanja bi kaj kmalu vse propadlo in tu so tudi gostje, ki imajo odnos v ravnanju z družbeno lastnino, v veliko pomoč pri gospodarjenju.

de tu streho nad glavo. Zato vprašanje, kako bo jutri, ne skrbi.

»Dokler bodo borci, bodo imeli prednost,« pravi Mile Milošević, »in tudi če ne bo nobenega več, bo dom še vedno obdržal nek svojstven borčevski pečat. Predlanskim je bilo med gosti 42 odstotkov borcev, lani 27 odstotkov, letos v prvih šestih mesecih pa 19 odstotkov. Zato se je treba, če hočemo obdržati življenje doma, odpreti navzven. V mojem prvem mandatu smo odprli vrata sindikatu, ki v sezoni, pred in po njej pošilja k nam skupine na desetdnevne izmene. Z njimi imamo organizirano rekreaci-

Skrb za zdravje

Počitniški dom ZZB NOV Ljubljana-Banjole ima svojo ambulanto, v kateri dva zdravnika – dr. Miroslav Fišer in dr. Franc Rozman, seveda ob pomoči tehničnega osebja (Ranko Trboljevac) in fizioterapevke Marinelle Possi, skrbita za zdravje in dobro počutje gostov. Večkrat zaleže že lepa beseda in občutek, da za zdravnika nisi le številka. Ne poznajo ne nedelje ne praznika, vsak dan so tu. Borci, največ jih je zunaj sezone, prihajajo z običajnimi težavami vseh starejših ljudi na svetu: zvišan krvni pritisk, težave s srcem, revma ipd., več ali manj kronične bolezni. Vsi pregledi so brezplačni, prav tako tudi zdravlila, ki jih imata zdravnika spravljena v mali priročni lekarni. Če pa zdravlila slučajno ni, ga že do naslednjega dne priskrbita iz Pulja. Težje primere, kar pa se ne zgodi pogosto, odpeljejo bodisi v vojaško ali pa v splošno bolnico v Pulj.

Preden gredo v bazen, pridejo borci na pregled, kjer jim zdravnik svetuje, koliko časa so lahko v bazenu in kaj lahko delajo. Za čas sezone pa dr. Rozman, ki je tukaj zdravnik že 13 let, meni, da julijska in avgustovska vročina ne vplivata ravno najbolje na počutje starejših ljudi, zato je zanje bolj primeren čas pred in po sezoni. Ker je najpomembnejša preventiva, je prav, da borci prinesejo s seboj izvide s pregleda pri svojem zdravniku.

V ambulanti ni neke silne opreme. Tudi prostori niso najbolj primerni. Pretesni so in v mali čakalnici postane kar zadržljivo. V načrtu je novogradnja (zaenkrat šele ideja), te prostore pa bi preuredili za hidromasažo.

Kaj obeta mariborska gospodarska jesen?

Predstavniki ZIS napovedujejo začetek umirjanja inflacije v jesenskih mesecih, ko se bodo že v polni meri čutili učinki ukrepov, predvsem tistih iz finančnega področja. Letos je inflacija dosegla že takšno raven, da ni več mogoče sprejemati logičnih poslovnih odločitev, saj smo po stopnji inflacije na 4. mestu na svetu. Od lanskega do letošnjega prvega polletja so se cene industrijskih proizvodov pri proizvajalcih povečale za 620, cene na drobno za 487 in cene življenjskih potrebščin za 449 odstotkov. Posledice delovanja trga z vsemi prednostmi in slabostmi se deloma že kažejo na nekaterih področjih. Dejstvo je, da v slovenskem merilu nekatere panoge industrijske proizvodnje že intenzivno povečujejo proizvodnjo, na mariborskem področju pa je vse več takih, ki ne dosegajo niti ravni proizvodnje lanskega prvega polletja.

V povprečju je mariborska industrija izdelala v letošnjem polletju le za 1,5 odstotka več kot v enakem obdobju lani. Toda kljub temu, da ni dosegla takšno rast kot slovenska industrija, pa je tudi v tem skromnem dvigu korak naprej, saj je zadnjih osem let nenehno nazadovala; to pomeni, da se je korak nazaj zdaj ustavil. Vprašanje je, če se bo korak naprej povečal, kajti mariborsko industrijo trenutno pesti nekaj velikih problemov, ki pa še niso prišli v javnost. Tako je v prvem polletju poslovalo z izgubo **69 delovnih organizacij**, ki so zabeležile več kot **481 milijard dinarjev izgube**. V primerjavi z lanskim prvim polletjem je izguba narasla kar za 1026 odstotkov. Največja mariborska podjetja, torej tista, ki se lahko najbolj počasi odzivajo na nove ukrepe, to so TAM, TVT Boris Kidrič in Marles, beležijo tudi največjo izgubo, seveda, če odštejemo sistemsko izgubo v Elektrogospodarstvu in v Železniškem prometu. TAM je imel ob polletju 66.686 milijonov dinarjev izgube. TVT Boris Kidrič 45.782 milijonov in Marles 33.116 milijonov dinarjev izgube.

Ti trije mariborski izgubari dajejo pečat celotnemu mariborskemu gospodarstvu. Vse tri že dalj časa pretresajo socialni nemiri, stavke, reorganizacije, trenja med vodilnimi delavci. Za vse tri je značilen beg strokovnjakov in pa izdatna pomoč upravnih struktur, ki pa s svojimi pritiski na banko samo zavlačujejo agonijo.

Tržni odnosi se v mariborsko gospodarstvo še niso vrinili, vprašanje je tudi, kdaj se bodo, saj je mojstrska mentaliteta, ki je v teh odnosih prevladujoča tako močna, da mladih, sposobnih in prodornih strokovnjakov ne pusti niti blizu, kaj šele, da bi upoštevala njihove pobude. V Tamu so se odločili za drastično zmanjšanje proizvodnje, za

poslabšala in vprašanje je, kaj bodo z Marlesom sploh naredili. Zamisel je, da bi ga razbili na več manjših podjetij, toda tudi glasovi o stečaju so vse pogostejši. Podobna mojstrska mentaliteta je tudi v drugih delovnih organizaci-

ve. V Liletu je nova ekipa začela uspešno delati, toda tudi tu so se kmalu začeli vrtneti v krogu. Namesto da bi najprej zaposlili vrhunske strokovnjake, vrhunske modne oblikovalce in jih temu primerno plačali, so delali vse

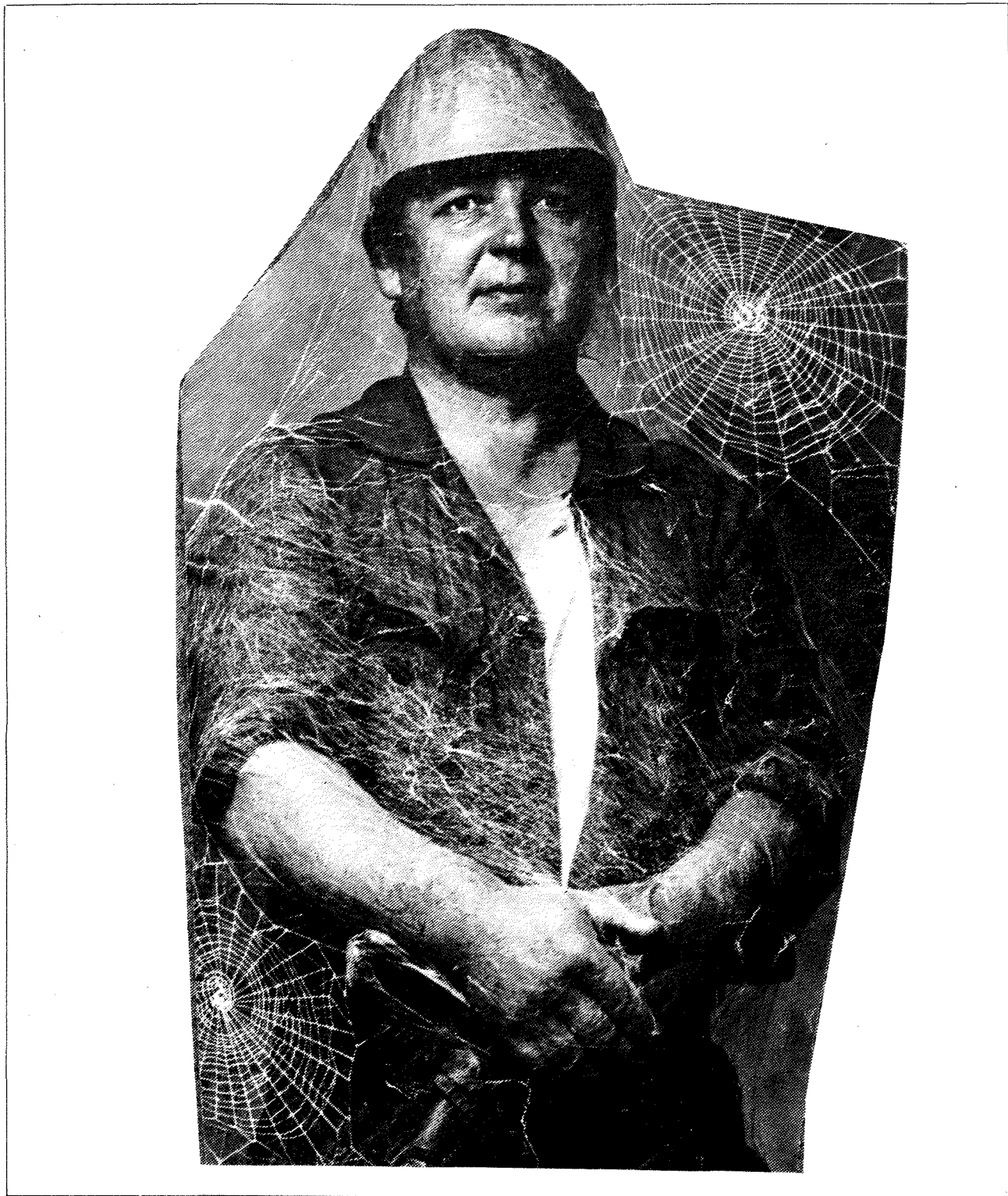
nilca samoupravljanja, ki jih prebira na sejah mestne skupščine, so sestavljena iz ugotovitev, katere akte, predpise in pravilnike so spremenili, dopolnili in napisali. In če je s tem vse v redu, prižgejo delegati zeleno luč

samo odsev sivine v gospodarskem življenju. Čeprav je vsem jasno, da je rešitev samo v ustanavljanju manjših podjetij, pa je prav tu najmanj narejenega. Elaborati o ustanavljanju inkubatorjev so že tu, kaj več pa letos še niso naredili. Morda je prav ta neodločnost vzrok, da je na spisku možnih novih podjetij le 16 imen, medtem ko jih je v Ljubljani resnejših skoraj čez 160 in na informativnem spisku skorajda tisoč. Nič čudnega torej, če se beg mariborskih mož v Nemčijo, še posebej pa v Ljubljano pospešeno nadaljuje.

Kaj narediti? Najprej bodo morale pred svojim pragom temeljito pomesti upravne strukture. Dejstvo je, da ima Maribor neko posebnost, ki drugje ni tako močno izražena, ta je, da številni Mariborčani, ki so uspeli v tujini, želijo vlagati svoj denar v razne projekte v Mariboru in ne kje drugje. Spisek zdomcev, ki želijo odpreti razna podjetja, je dokaj dolg, toda do danes ni uspelo še nobenemu. Pa ni samo zvezna ali republiška uprava kriva za zavlačevanje. Svoj del ima tudi neučinkovitost mestna uprava, ki je do danes, kljub vsem spremembam, uspešno ohranila svojo neučinkovitost.

Ravno ta uprava zavlačuje z vsemi spremembami in želi po vsej sili ohraniti status quo, to je veliki TAM, pa veliki TVT in še kaj, kajti le tako ima lahko pregled in s tem moč nad njimi. Pri številnih majhnih in uspešnih podjetjih bi se lahko moč uprave zmanjšala, to pa prav tej upravi ni v interesu. Vsaj tako izgleda, kajti dejstvo je, da se v Mariboru ne dogaja nič obetavnega – izgube so vedno večje, spet se pojavljajo socialni nemiri in celo sindikat se je postavil na nasprotno stran upravno-administrativno-samoupravnih in kdo ve še kakšnih struktur (in to tisti sindikat, ki je v Mariboru dolga leta veljal za najboljšo podporo nespreminjanja), bil proti vnašanju novosti v miselnost, torej je bil najbolj za t. i. mojstrsko mentaliteto. Prej ko se bo neučinkovita uprava spremenila, reorganizirala, skratka izgubila del moči, prej bo mariborsko gospodarstvo spet močnejše zadihalo in se začelo pripravljati na tržno gospodarstvo.

Jože Jerman

grame, toda tudi tu je neučinkovita zavora – mojstrska logika, pogojena še s stoletno tradicijo. O tem, da je potrebno strokovnjake primerno plačati, nočejo niti slišati. Tudi Marles je v podobnem položaju. Po odstavitvi direktorja, ki je hotel uvesti nove odnose, se je vsa zadeva še

jah. Nekdanji paradni konj mariborske industrije Zlatogor je danes samo še blede senca nekdanjega, na jugoslovanskem trgu uspešnega podjetja. Pri njih je razvojni inštitut samo cokla.

Posebnost, ki pa ni samo mariborska, so prisilne upra-

drugo. Rezultat je znan – socialni nemiri, stavke, ki lahko kmalu izničijo vse, kar je nova prisilna uprava naredila.

V sistemu škripa

Dejstvo je, da v tem sistemu nekaj močno škripa. Poročila družbenega pravobor-

za normalno poslovanje. O tem, kako ekonomsko posluje delovna organizacija, ki je pod prisilno upravo, pa vsaj v zadnjih letih niso nič spregovorili.

Mariborska sivina, ki je pred leti zajela družbenopolitično in kulturno življenje, je

linea Peka

NOV PAR, MODEREN IN REDEK

Nova serija ženskih modelov obutve, imenovana Linea.

Kaj je na teh čevljih posebnega?

Njihova ekskluzivnost, nizkoserijska proizvodnja. Modeli so izdelani iz uvoženih materialov in so naprodaj v večjih prodajalnah Peka.

V zahvalo partizanskemu zdravstvu

VI. pohod po poti prenosa ranjencev s Primorske in Gorenjske na Notranjsko

Enote IX. korpusa NOVJ, v okviru katerega je sodelovalo pet brigad 31. in 30. divizije, z več kot 3000 borci, so v dneh od 13. do 19. avgusta 1944 izvedle evakuacijo ranjencev iz partizanskih bolnic Gorenjske in Primorske na Notranjsko.

Z letošnjim 6. pohodom po poti prenosa ranjencev bomo proslavili 45. obletnico te humane akcije, v kateri so bili rešeni težki ranjenci in 45. obletnico organiziranja letališča v Loški dolini na Nadleškem polju, od koder so zavezniška letala od julija do 9. septembra 1944 odpeljala skupaj 608 ranjencev in 5 zdravnikov. Zdravniki so ostali z ranjenci in skupaj z zdravniki zavezniških armad zdravili ranjence v Bariju in drugih bolnicah v južni Italiji.

Okoli devetdeset ranjencev, katerih evakuacijo je izvedel IX. korpus, je bilo iz gorenjskih in primorskih bolnic, evakuirani pa so bili tudi ranjenci od drugod.

Leta 1944 je vodila partizansko konspirativno bolnico »S« (Snežnik) in evakuacijsko bazo na letališče na Nadleškem polju tovarišica prof. dr. Božena Ravnikar-Nataša. O težavah in poteku evakuacije je za »Glasilo Kovinoplastike« ob 6. pohodu po poti prenosa ranjencev povedala naslednje:

»Za organizacijo evakuacije pacientov, prevoz na letališče, triažo in njihovo oskrbo med čakanjem na poletje je skrbela uprava Slovenske vojne partizanske bolnice Snežnik (SVPB-S), ki je imela svoje skrite postojanke v gozdovih nad Babnim poljem pod notranjskim Snežnikom.

Kot evakuacijski bazi, v katerih so bili pacienti, namenjeni za evakuacijo in od tam za transport na letališče, sta služili postojanki, imeno-

vani Hrib oziroma Šola. Postojanka Hrib, sprva namenjena rekonvalescentom, je bila dograjena malo pred pričetkom evakuacij, in sicer v gozdu blizu ceste, ki pelje iz Babnega polja na Mašun; od Babnega polja je bila oddaljena kake pol ure hoda. Imela je dva nasproti si stoječa podstrešja s približno 45 ležišči. Postojanka Šola je bila v babnopoljski šoli. Hkrati je lahko sprejela do 13 pacientov in je bila namenjena le gibljivim, ki so bili ob morebitni nevarnosti zmožni zbežati v bližnji gozd. Prek teh dveh postojank je šlo v času poletov nekaj sto evakuirancev.

Iz štirih drugih bolnišničnih postojank SVBP-S (Podgora, Pudob, Stari trg in Podob), ki so tedaj premogle skupno 250 ležišč in so bile globoko v gozdu, med seboj oddaljene kako uro ali več hoda, z dostopom na cesto Leskova dolina – Babno polje, so predvideni evakuiranci prišli do evakuacijskih postojank, bodisi peš ali pa so jih prinesli na nosilih oz. pripeljali na voz, odvisno pač od njihovega stanja ali oddaljenosti postojank (v vsakem primeru seveda z zavezanimi očmi).

Nekaj časa smo paciente iz naših baz na letališče prevajali izključno na vozovih z volovsko vprego, ki pa jo je bilo treba dobiti pri okoliškem kmečkem prebivalstvu. To je bila naloga našega ekonomata, ki je imel sedež v Babnem polju in terenskega odbora Osvobodilne fronte v Starem trgu. Pri tem ni šlo vedno brez težav.

V veliko, nepozabno pomoč pa nam je bilo prebivalstvo Babnega polja, pravzaprav Babnopolčanke, saj je italijanski okupator leta 1942 postrelil skoraj vse moške iz te vasi. Pozneje so nam – na našo intervencijo pri šefu angloameriške misije pri glavnem štabu NOV in PO Slove-

nije – zavezniški z letalom poslali sod bencina, tako da smo za transport na letališče lahko uporabljali majhen kamion, s katerim je bil prevoz znatno hitrejši kot z volovsko vprego, ki je trajal več kot tri ure. Z vozovi ali s kamionom smo paciente lahko pripeljali do Nadleske, od tam jih je bilo treba na kraj pristajanja letal prenesti z nosili, tisti, ki so lahko sami hodili, pa so šli peš.

Z zavezniško letališčno posadko smo imeli telefonsko zvezo s sedeža našega ekonomata v Babnem polju. O morebitnem prihodu letal smo navadno zvedeli šele okrog 5.00. do 6.00. ure popoldne. Letala (DC 3) so vedno pristajala ponoči, okrog desetih, enajstih ali pa tudi pozneje. Večkrat je bilo treba tekmovati s časom, saj se ni smelo zgoditi, da bi letala čakala na evakuirance.

Težave in, nevednosti, povezane z evakuacijami, so bile velike. Prvo težavo je predstavljala velika oddaljenost evakuacijskih baz od letališča (13 km in več); neprimerna so bila transportna sredstva in zato počasnost transporta, kar je neugodno vplivalo na zdravstveno stanje ranjencev, zlasti če so se morali zaradi nezadostne zmogljivosti ali odpovedi prihoda letal še isto noč vrniti z letališča nazaj v baze.

Druga težava je bila v nezanesljivih napovedih prihoda letal ali napovedi njihovega števila ter več kot enomesečna prekinitve poletov (od 24. julija do 27. avgusta 1944), ne da bi bili mi o tem predhodno obveščeni.

Poleg tega se je v času zastojev evakuacije zelo povečalo število pacientov v naši bolnišnici (čez 300), kajti mnoge so pripeljali iz drugih bolnišnic, pa tudi neposredno iz bojev. To je presegalo zmogljivosti naše bolnišnice,

saj jes bilo nenadoma na voljo premalo medicinskega in pomožnega osebja. Primanjlovalo je tudi vode in hrane.

Letališče je imelo neugoden položaj, vodorovna površina je bil možen z več strani.

Takoj po zadnji naši evakuaciji, v noči z 9. na 10. september, so nemške in domobranske sile dejansko vdrle na območje letališča z več strani. Napadli so tudi zavezniško posadko v Kozariščah, ki pa se je, sicer ne brez prask, srečno umaknila. Prav tako jo je srečno odnesla tudi posadka partizanske letališčne baze v Šmarati. Nadaljevanje evakuacij je bilo s tem onemogočeno. Toda, tudi če letališče ne bi bilo več pod nadzorom sovražnika, letala verjetno ne bi več mogla pristajati na njem, ker se je začelo jesensko deževje, ki je obetal, da bo poplavlilo pristajališče.

Sledilo je zatišje. V tem času smo preostale paciente, ki so bili določeni za evakuacijo, prepeljali v SVPB-R, od koder so jih odpeljali v Belo krajino. In tam se je ponovno začela evakuacija z letali tamkajšnjega letališča pri Krasincu. Evakuacijsko postojanko Šolo smo opustili. Druge naše postojanke pa so se počasi spet začele polniti z ranjenci in bolniki.

Potem pa, ko so domobranci in Nemci 8. oktobra spet z več strani vdrli v Loško dolino in se spopadali z enotami 7. korpusa, je 11. oktobra okrog 800 mož začelo prodirati proti naši bolnišnici in stikati z postojankami. Odkrili so dve, Podgoro, v kateri je bil sedež uprave in Pudob, kjer je bil rekonvalescentni oddelek. Obe so požgali. Žrtev nismo imeli, saj smo nepremične ranjence skrili v podzemski bunkerje. Osebe se je z drugimi ranjenci umaknilo globoko v gozd,

del pa se nas je zateklo v najbolj oddaljeno in skrito postojanko Pudob. Sovražnik je postavil zasede in patroliral po poteh in stezah še dva dneva. Po tem napadu so SVPB-S preostale torej le tri postojanke: Hrib, Stari trg in Pudob. Ni dvoma, da je bil napad na našo bolnišnico posledica njenega razkritja v času evakuacij.

O poteku akcije prenosa ranjencev s Primorske in Gorenjske na Notranjsko smo pisali že ob 5. pohodu, zato tokrat tega ne bomo ponavljali.

Glede na to, da letos mineva 45 let od te velike akcije, je Odbor skupnosti borcev 31. divizije NOVS s svojim programom dela in nalog za leto 1989 določil, da organiziramo 6. spominski pohod po poti prenosa ranjencev s Primorske in Gorenjske na Notranjsko. To pobudo so podprle tudi družbeno-politične organizacije občin Ajdovščina, Cerkljica, Idrija in Postojna, posebno pa še pokrovitelji pohoda – Republiški komite za zdravstvo in socialno varstvo, Zdravstvena skupnost Slovenije ter tovarni zdravil Lek Ljubljana in Krka Novo mesto.

Pri izvedbi pohoda je treba omeniti predstavnike organizacij v krajevnih skupnostih, po katerih poteka trasa pohoda ter sekcije partizanskega zdravstva pri Zdravniškem društvu Slovenije.

Pri letošnjem pohodu, posebno na zaključku v Loški dolini, pa bo sodelovala tudi skupnost borcev Notranjskega odreda, katerega borci so imeli odgovorno nalogo – varovanje letališča.

Letošnji 6. pohod po poti prenosa ranjencev bo v dneh od 15. do 17. septembra, s pričetkom 15. septembra v Cerknem in bo razdeljen na tri etape, in sicer:

I. etapa: (petek, 15/9-1989)

Cerkno, Jagršče, Idrijske Krnice, Oblakov vrh nad Vojškim;

II. etapa: (sobota, 16/9-1989) Vojško, Mrzla Rupa, Hudo polje, Predmeja, Otlica;

III. etapa: (nedelja, 17/9-1989) Otlica, Col, Strmica, Mačkovec, Nadleško polje v Loški dolini.

Svečanosti ob pohodu bodo v Cerknem pri gasilskem domu, da koder je krenila kolona z ranjenci, in polaganje venca na grobnici v Cerknem. Ustavili se bodo na grobišču na Vojščici, zvečer pa bo v domu IMP na Vojškem srečanje s krajanji. Ustavili se bodo pri spomeniku SVPB »Pavla« na Hudem polju, na partizanskem grobišču na Predmeji. V zadrženem domu na Otlici pa bo kulturno-zabavni program in srečanje s krajanji. Zadnji dan pohoda se bodo pohodniki ustavili pri spomeniku na Kovku in Mačkovcu, koder je spomenik evakuacijam ranjencev in v zahvalo partizanski saniteti.

Zaključna slovesnost pa bo ob 12. uri na Nadleškem polju v Loški dolini. V zaključnem delu pohoda ne bodo enote TO SR Slovenije izvedle letalski program. V njem bodo sodelovali padalci, prikazano bo pobiranje in dostava pošte, imitacija prevoza ranjencev s helikopterjem in še druge zanimive točke, med drugim tudi ogled letala Kragulj, ki bo pristal na nekdanjem letališču.

Sekcija partizanskega zdravstva organizira v nedeljo, 17/9-1989, ob 9.00 uri v Zdravstvenem domu v postojni simpozij na temo: Ilegarno delo zobozdravstvenih delavcev v Sloveniji v letih 1941–1945 in organizacija in delo zobozdravstvenega partizanskega kadra v času NOB v Sloveniji.

Z letošnjo organizacijo pohoda se bomo spominjali velikih, lepih in tudi težkih časov izpred 45. let, ko so partizani z velikimi napori reševali svoje ranjene soborce. Prebivalci krajev, koder bodo hodili pohodniki, pa bodo le-te tople sprejeli.

Ivo Miklavčič

Sonja Filipovič-Jugovar

Spomini trinajstletne partizanke

V začetku maja 1944 so me odpeljali v celjsko bolnišnico na operacijo slepiča. Tudi tam ni bilo miru. Kar naprej so tulile sirene in so nas morale strežnice (nune) nositi v kleti zaradi nevarnosti bombnih napadov. To je bila velika muka za nas operirance, pa tudi za strežno osebje. Toda vsa čast tistim sestram, ki so nas vseskozi bodrile in z nami govorile slovensko, čeprav je bilo prepovedano.

Ves čas mojega bivanja v bolnišnici se mi je zdelo čudno, da me ni obiskal oče. Šele po prihodu domov so mi povedali, da je odšel v partizane. Ni hotel več čakati, da bi Nemcem še v tretje prišel v roke.

Po očetovem odhodu so takoj prišli zapečatit brivsko-frizerski salon. Zapečatil ga je policist Lipovšek. Sestra ga je lepo prosila, da naj ji dovoli vzeti iz salona vsaj njeno

osnovno frizersko orodje, kar je odločno odklonil in jo odrinil od vrat, kamor je zataknil težko ključavnico. Ironija usode je, da je po osvoboditvi prišla prav žena tega Lipovška prositi očeta, naj ji pomaga urejati nemško pokojnino po možu, kar ji je moj oče vsemu navkljub pomagal (možakar je namreč po osvoboditvi prejel zaslužen kaznen). Moja mama je bila nad to očetovo gesto presenečena, toda on ji je pojasnil, da ženska ni bila pri tem nič kriva, in da od nečesa pač mora živeti. Poleg tega pa, da se mi ne moremo tako sadistično obnašati, kot so se izdajalci slovenskega naroda v vojni.

Štiriindvajsetega junija 1944. je navsezgodaj pritekel k nam nek aktivist in sporočil mami, da je moja sestra Nada izdana, ter da bodo tisti dan aretacije. Mama ni dosti premišljevala, ampak je takoj ukrepala. Pokli-

2

cala je naju s sestro in v največji naglici sva se morali obleči. Pobasale smo najbližje stvari in jo mahnila k partizanom. »Letele« smo po stopnicah in za hišni vogal ter po bližnjici do maminih staršev h Gričarjevim. Da nas je ravno ta naglica rešila, smo izvedele pozneje. Čim smo jo odnesle za vogal, so bili Nemci baje že na stopnicah.

Ko smo pribežale do maminih staršev, so se stari oče ravno odpravljali na »šiht«. Ravno so prišli do vrha kolonije, ko so od daleč videli, kako gredo Nemci po koloniji. Hitro so se vrnili in že pri vratih zavpili, naj bežimo. Stara mama so hitro odprli zadnja vrata v hiši in vse štiri smo bežale v hrib. Mimogrede so stara mama pred šalo vzeli še koš in srp za primer, da bi jo ob vrnitvi Nemci vprašali, kje so bili. Takrat bi pač rekli, da so šli po krmo za živino. Kolikor so nas noge nesle, smo tekle do Volavškovih. Tam so stara mama prosili teto Volavškovo, naj nas takoj odpelje po češki poti do Čeč, kjer je bila pri tov. Stošickiju javka oziroma zbiralšče. Teta so brez oklevanja vzeli v roke košaro, rekli »gremo« in že smo hitele proti gozdu. Stara mama pa so med potjo nazaj na hitro vrgli v koš nekaj trave, da ne bi Nemci kaj posumili; ko so prispeli domov, so Nemci še premetavali po hiši in nas iskali... Naj dodam, da nas je tisto jutro zagotovo rešila

megla, ki je bila kot nalašč zelo gosta. Ko smo namreč pri zadnjih hišnih vratih izstopale, so Nemci pri prednjih že vstopali. Za šalo pa nas je že zakrila megla. In tako smo srečno prispele do zbiralšča pri Stošickiju. Tam je bilo zbranih že veliko družin in borcev, ki so še pravočasno ušli aretacijam. Po krajšem počitku so nas postrojili in začel se je pohod.

Pohod v partizane

Spominjam se, da smo zelo dolgo hodili, in da sem bila tako zelo lačna, da mi je postalo slabo. Pri neki kmetiji smo malo počivali in sem za vogalom zagledala vedro s pomijami; na vrhu pomij je bil načet kosček kruha. Hitro sem ga vzela in pojedla. Ni me sram tega spomina; od tistikar nikoli nisem vrgla kosčka kruha v smeti. Na žalost mnogi to počno.

Hodili smo po zelo strmih pobočju; če si pogledal dol v globino, se ti je v glavi kar zavrtelo. In ravno na tem delu naše poti, mislim, da je bilo malo pred Menino planino, sem nenadoma omahnila. K sreči je takrat v koloni za menoj stopal nek Hrastničan, mislim, da se je pisal Julček Dolanc, ki me je v zadnjem hipu ujel. Kolona se je takoj ustavila. Sama nisem mogla narediti niti koraka več naprej. Od dolgotrajnega

Spominski zapis

Tigrovec Ujčič

Prvotno se je organizacija imenovala BORBA; to ime se je v glavnem opustilo s procesom bazoviških žrtev 1930. leta in se potem pretopilo v enotno ime TIGR. Tigrovec protifašistični boj je bil svojstven; pomenil je odklon smrti in odločitev za življenje, kot ugotavlja angleški zgodovinar Taylor: »Ljudstvo potrjuje, da ima pravico do življenja, s tem da dokaže svojo voljo do življenja. Nobeno ljudstvo ni bolj dokazalo te svoje pravice kot Slovenci južno od Julijskih Alp... Slovenci niso nikdar pristali na to, da bi umrli kot ljudstvo, nikdar se niso vdali italijanski dominaciji.«

Ujčič je stopil v organizacijo TIGR že leta 1932 in z Viktorjem Bobkom izvrševal težke in zelo nevarne naloge. Pred izbruhom druge svetovne vojne je TIGR začel delovati v duhu priprave na vojno. Ujčič je po nalogu Viktorja Bobka, leta 1939 ilegalno odšel v Ljubljano, da bi se naučil izdelovati peklenske stroje, ki naj bi jih uporabljali za sabotažne akcije. Izdelovanja teh strojev se je učil v hiši Danila Zelena. Po vrnitvi iz Ljubljane je Ujčič izdelal osem takih strojev, ki so imeli veliko razdiralno moč.

Predvidene so bile razne sabotaže. 25. februarja 1940 je Ujčič s pomočjo nekega vojaka s takim

strojem vrgel v zrak vojaško smodnišnico v Klani. Bobek je bil ta čas v mlečni kavarni v Trnovem pri Ilirski Bistrici, tako da bi, karkoli bi že prišlo, imel alibi. Po uradnih podatkih je v smodnišnici zgorelo precej orožja, nekaj topov, minometov in precej nabojev. To mi je Ujčič pripovedoval mesec dni pred svojo smrtjo.

Takoj zatem so bile izvedene sabotažne akcije še v dveh skladiščih orožja. 8. avgusta 1940 je šla v zrak smodnišnica v Piacenzi, 25. avgusta 1940 pa v Bologni. Za te akcije so na drugem tržaškem procesu obtožili Bobka in Ujčiča, toda kljub mučenju niso iz njiju izlekli nobenega priznanja.

Po zaslugi njunega junaštva je organizacija TIGR na območju, ki ga je vodil Bobek, ostala neokrnjena. O sabotažah organizacije TIGR piše v knjigi Akcije organizacije Tigr 1940 zgodovinar dr. Tone Ferenc (založba Borec, Ljubljana 1977).

Ujčič je na drugem tržaškem procesu dobil 30 let strogega zapora, Bobek pa je bil obsojen na smrt in ustreljen z drugimi štirimi obsojenci na openskem strelišču.

Takoj po izbruhu vojne je 1. 1939 prišlo do prvih stikov ožjega odbora TIGR z angleško obveščevalno službo. Glede na politič-

Josip Ujčič je izdeloval dinamične peklenske stroje za organizacijo TIGR, tak stroj je pred njim na mizi

no osamljenost nas Primorcev in Istranov je bila ta povezava z zavzniki logična in razumljiva. Komunisti so se v glavnem pokoravali navodilom Kominterne, Stalin je paktiral s Hitlerjem, po navodilih kominterne so francoski komunisti pisali po zidovih v Parizu pozive vojakom k bojkotu: »Ne se boriti! Zakaj se boriti?

To je imperialistična vojna!« TIGR pa je videl priložnost, da se v tej vojni Primorci rešimo italijanskega jarma; dolžni smo bili pomagati zaveznikom, kjer koli je bilo to mogoče. TIGR je uporabljal vsakršna sredstva, ki pridejo v poštev v vojnem času. Prvi borci proti italijanskemu okupatorju v Sloveniji so bili tigrovci! Danilo Zelen je padel 13. maja 1941 v spopadu z italijanskim okupatorjem pri Ribnici na Dolenjskem. Tam so mu hvalažni Ribničani postavili tudi spomenik. Prva borbeno partizanska četa je bila formirana pri Ribnici na Dolenjskem in njen komandir je bil znani tigrovec Tone Črnač. Na Tolminskem je bil med prvimi takimi organizatorji Ferdo Kravanja-Skalar, na Vipavskem znani junak Janko Premrl-Vojko, na Postojnskem Viktor Hajna, na Ilirskobistriškem Josip Zidar-Jadran in v vzhodni Istri Vinko Brozina, vsi aktivni predvojni tigrovci.

Tigrovce so oblasti vedno gledale kot sumljive eksponente zahodnih idej, četudi so bili samo patrioti brez političnih predsodkov. Kljub temu da so se sodbje o TIGR-u pri višjih oblasteh danes precej spremenile, je še vedno nekaj posameznikov, starih političnih aktivistov, ki so prepričani, da se je zgodovina našega naroda začela s prihodom partije na oblast. Danes nekateri še vedno, po navodilih drugih ali po svojih idejah, ne želijo, da se tigrovci imenujejo s pravim imenom. Ob smrti Josipa Ujčiča je

24. junija smo se na pokopališču v Ilirski Bistrici poslovili od Josipa Ujčiča, roj. 13. februarja 1912, člana predvojne organizacije TIGR in borca NOV. Pokopali smo človeka iz generacije, ki se je boril za narodni obstoj primorskega in istrskega ljudstva. Tovarš Vid Vremec, njegov sotrp in na drugem tržaškem procesu, se je pri odprtem grobu s toplimi in plemenitimi besedami poslovil od pokojnika, opisal njegov značaj, plemenitost in junaštvo ter zgodovino organizacije TIGR.

radio Koper objavil, da je umrl član TIGR-a in borec NOV. Našel se je družbeno politični aktivist, ki je v prisotnosti pokojnikov žene in sina protestiral, češ da se ne sme reči tigrovec, ampak predvojni revolucionar; sin mu je hladnokrvno odgovoril, da je ponosen na svojega očeta, in da želi, da se povsod pove in piše, da je bil njegov oče član TIGR-a in borec NOV. Zakaj bi se vendar sramoval!?

Ujčič je po kapitulaciji Italije pobegnil iz zapora in se priključil NOV. Po končani vojni je bil na raznih vodilnih položajih. Zaradi stalinistične politike, ki so jo oblastniki izvajali v Ilirski Bistrici, je večkrat protestiral, ker kot poštenjak ni mogel gledati krivic, ki so se dogajale narodu, za kate-

rega se je celo življenje boril. Oblastniki so imeli marca 1950. leta partijski sestanek: sklenili so, da ga izključijo iz partije in pošljejo na Goli otok kot informbirojevca. A nekdo je protestiral in rekel: »Kaj bodo rekli ljudje – prej so ga zaprli Italijani, sedaj pa mi?« Tedaj so se izmislili peklenski načrt, da bi Ujčiča uničili. Dogovorili so se z nekim podjetjem na Reki, da ga službeno premestijo tja, istočasno so se dogovorili z reško UDBO, da ga ona aretirajo in pošlje na Goli otok. Ko je Ujčič dobil odločbo o premestitvi, je odšel, da bi protestiral. Srečal je nekoga iz komiteja na stopnišču občine in ga vprašal, zakaj je brez lastne privolitve in vednosti premeščen na Reko. Ta je dvignil prst in ukazujoče odgovoril: »Tako hoče partijska!« Ujčič je vse skupaj pustil, se zaposlil v Gozdnem gospodarstvu in tam delal do upokojitve. Če bi šel na Reko, bi danes njegove kosti trohnele na Golem otoku. Nekateri živijo kot pokorni hlapci, ki se obračajo po vetru, in delajo vedno po navodilih svojih gospodarjev, drugi pa kot ponosni rodoljubi, ki niso nikdar plesali po tuji glasi in so s ponosno držo prešli vse nevihte. Tak je bil tudi pokojni Ujčič, tak bo ostal nam vsem v spominu in takega se bodo spominjali tudi bodoči rodovi. Junaki prvega tržaškega procesa in tigrovci so našemu narodu priborili slavo, saj so prvi v Evropi napovedali fašizmu brezkompromisen boj.

Alojz Zidar

Zdravnik v begunjskem zaporu

Le kdo od nekdanih begunjskih zapornikov ni slišal za zdravnika dr. Šarca? Brez njegovega imena ni mogoče opisati zgodovine te mučilnice. Umrli je pred šestimi leti, star 82 let (1901–1983). Naj ga predstavim v nekaj stavkih.

Rojen je bil v Presarjah pri Radomljah v domačinski občini. V gimnazijo je hodil v Kranju, medicino pa je študiral v Ljubljani in v Zagrebu, kjer je promoviral za zdravnika. Poročil se je s Terezijo Pirnat iz Nožic pri Radomljah, učiteljico, s katero je imel dva sinova, Aleša (1934) in Janeza (1936). Oba imata univerzitetno izobrazbo. Znana smučarska tekmovalka Veronika Šarec je njegova vnukinja.

Dr. Šarec je bil splošni zdravnik v Radovljici; imel je privatno ordinacijo, obenem je zdravil varovance, železničarje. Ko je bila ženska kaznilnica v begunjski

grafični spremenjena v zapor za sodelavce narodnoosvobodilnega gibanja in ujetje partizane, ga je okupatorska oblast z odlokom določila za zdravnika v tem zaporu. Zaprseči je moral, da ne bo nikomur pripovedoval o tem, kar bo videl in slišal v grafični. Gestapovci so določili, kdaj in ob kateri uri lahko obišče bolnike in ranjene od mučenja v ambulantni sobi v grafični; tja je lahko šel dvakrat do trikrat na teden za nekaj ur. Domov se je vračal utrujen in psihično strt.

V Begunjah je dr. Šarec prihajal v stik z znanimi aktivisti NOG in ujetimi borci. Skrivoma jim je prinašal sporočila od njihovih sorbcev in domačin in obratno, predvsem ustna, saj bi bile posledice prehude za vse, če bi pri njem našli pisma. Po vojni je hotel napisati spomine na te grozne dni, na mučene in potem ustreljene zapornike, a je s pisanjem

prenehal, ko je zvedel, da dr. Janez Gerčar pripravlja knjigo o mučeniških Begunjah.

Sinova Aleš in Janez se spominjata, da ju je oče večkrat vzel s seboj v avto, da ne bi zbujal pozornost, kadar je na dogovorjeno mesto (ob cesti, v gozdu, v hiši partizanskega sodelavca) peljal zajetne pakete zdravil in sanitetnega materiala. Nekajkrat je v svojem avtomobilu peljal tudi kakega partizana ali aktivista s Pokljuke na karavansko stran ali proti Jelovici. Po vojni je sinovoma pripovedoval, kako je nekoč s Pokljuke peljal partizanskega funkcionarja (ni vedel koga, ker je bilo vse tajno organizirano) skozi Radovljico in Lancovo proti Kamni gorici. Na samotnem kraju je ustavil, neznanec je izstopil, tam pa ga je že čakala zveza. Skozi glavni trg v Radovljici sta se peljala prav tedaj, ko so imeli nacisti tam zborovanje in vojaško parado.

Med preiskavo proti vojnima zločincema Druschkeju in Linkeju je dr. Janez Šarec nastopil kot prič na okrožnem sodišču v Kranju (leta 1977). Preiskovalcu je pripovedoval, kaj je videl in doživel v Begunjah.

Kot dopisnik sem doslej v tem in drugih časopisih in knjigah objavil spomine mnogih zapornikov in zapornic, ki jim je dr. Šarec pomagal v Begunjah. Nisem še srečal nekdanih begunjskega trpina, ki bi imel drugačno mnenje o tem zdravniku.

Po osvoboditvi Begunjske se je dr. Šarec pripeljal tja in si ogledal vse sobe, bunkerje in svojo ambulanto in pozneje ta občutja takole opisal:

»Šel sem tudi v sobe z zaprtimi Nemci, ne morda iz škodoželjne radovednosti, ampak zato, da se jim pokažem z nasmejanim obrazom kot svoboden državljani, v družbi partizanov, katerih tihi sodelavec sem bil vso okupacijo. Priznam, da sem užival v njih mrkih obrazih in ponižani nadu-

tosti. Ko sem se jih molče nagledal, sem odšel brez besede in pozdrava. Nikdar več nisem videl Glanzerja, Brandla, »konjske smrti« in še mnogih drugih nekdanih krvolokov. Pač pa sem nekajkrat srečal na dvorišču ali vrtu nekdanih gestapovskega ekonoma Pertscha, ki je imel izjemoma dovoljenje za svobodno gibanje znotraj kaznilnice. Ta Dunajčan je bil miren in simpatičen človek, ki ni imel nikdar žal besede za zapornike, nasprotno neštokrat jim je skušal pomagati. Pogosto sem ga prosil za zaupne podatke, ki bi mi jih pravzaprav ne smel dati. Ustregel mi je, če je le mogel, čeprav je vedel, zakaj jih potrebujem, ker je poznal mojo dvojno vlogo. Večkrat me je opozoril, da se zdim drugim gestapovcem sumljiv. Sporočal mi je tudi nevarne izjave zapornikov med zaslišanjem, v želji, da jim povem prizadetim, ker sam tega ni mogel. Maarsikatero nedeljsko popoldne, ko je bil v službi in drugih gestapovcev ni bilo doma, je namenoma pustil vrata več sob odprta, da so se mogli

zaporniki pomeniti med seboj.

Ob osvoboditvi je bila splošna želja pripornikov, da se mu ne stori nič zalega. In res je bil po nekaj dneh ali tednih izpuščen iz kaznilnice, baje z nasvetom, naj ostane v Jugoslaviji. Toda vleklo ga je domov k družini na Dunaj. Mnogo uslug je storil starešm Borisa Kidriča in njegovi ženi, ko sta bila še v Begunjah. Prosil je dr. Kidriča, ki je bil poslan v internacijo na Dunaj, naj se po končani vojni pozanima o njegovi družini. Kidrič je to res storil in ženi objubil, da se bo zavzel za njenega moža in pomagal, da se bo čimprej vrnil domov. Po vrnitvi v domovino pa je dr. Kidrič zvedel, da so ga izpustili iz zapora, a ga pomotoma ubili blizu meje na Podkorenju.

Po osvoboditvi sem še kak teden opravljal v begunjski kaznilnici zdravniška dela. Zaradi reorganizacije celotnega kaznilniškega sistema sem bil razrešen nadaljnje službe, česar sem bil zelo vesel, saj mi je bil sleherni obisk zaradi žalostnih spominov prava muka. «

Jože Vidic

marša se mi je namreč odprla rana na slepiču. Naše spremstvo je po krajšem posvetu našlo rešitev. Od nekega kmeta so pripeljali krotkega konja in me posadili nanj. Da pa ne bi padla s konja, so mi dodelili z vsake strani po enega borca, tretji je pa konja vodil. Eden izmed teh borcev je bil Mirko Hodi iz Prapretna, imen drugih dveh pa ne vem. Še danes sem vsem trem hvalažna, da so me skrbno varovali in z menoj vred prenašali tisto težko potovanje.

Na Menini planini smo se ustavili. Tam je bila Šlandrova brigada, v kateri je bil tudi moj oče. Po daljšem počitku in jedi so nas razporedili. Vse za boj sposobne so obdržali v brigadi, nas ostale (večinoma matere z mladoletnimi otroki) pa so poslali na osvobodeno ozemlje na Dolenjsko. Takrat je z očetom v brigadi ostala tudi moja sestra.

Za nas se je nadaljeval mučni nočni pohod na Dolenjsko. Hodili smo 14 dni! Da je trajalo toliko časa, je bilo krivo dejstvo, da smo morali iti po daljši poti, ker je bila krajša izdana. Zaradi varnosti smo potovali samo ponoči; podnevi smo počivali. Kot nalašč je ves čas močno deževalo, tako da smo bili vse dni do kože mokri. Ponekod je bila pot tako strma, da sem se komaj obržala

v sedlu. Če ne bi bilo borcev, ki sta me z vsake strani držala, bi gotovo zdrknila s konja. Groznih bolečin, ki sem jih imela pri teh vzponih, in konjskih spotikanj se raje ne spominjam. Lahko rečem le to, da so bile moje muke nepopisne. Po 14 dneh pohoda smo prispeli v Žužemberk. Tam so matere z otroki razporedili po hišah. Mojo mamo in mene so dali h Korenovim. Potem ko sem si opomogla, so me dodelili na komando mesta Žužemberk, kjer sem delovala do odhoda na Štajersko. Kdorkoli se je med vojno nahajal v Žužemberku, lahko pove, da je bilo to osje gnezdo. Bitke so se skoraj vsakodnevno ponavljale. Mesto je bilo enkrat v naših, drugič pa v belogardističnih rokah. Kot da bi si podajali žogo! Ničkolikokrat smo se komaj uspeli prebiti. Naša komanda mesta ni imela dosti moči, zato se ni mogla uspešno upirati premočnemu sovražniku. Mir je bil samo takrat, ko so belogardisti vedeli, da se v bližini nahajajo naše brigade. Čim so se brigade umaknile, smo jih že imeli na vratu. To pa največ po zaslugi domačih izdajalcev, ki so nadzirali premik naših brigad. Ker sem bila mladoletna, mi je komandant komande mesta Grabner (odličen človek) dovolil, da sem po celodnevem delu lahko zvečer odšla spat k mami, ki je bila pri Korenovih. Pri tem je opozoril oba zakonca,

da odgovarjata za naju v primeru nepredvidene napada bele garde. (To je storil predvsem zato, ker je vedel, da je gospodinjnin brat pri belih).

Nekega zgodnjega jutra, ko sva z mamo še spali, je ravno v tisti vogal hiše priletela mina. Vogal je odbilo, naju pa je ob silnem trušču in ognju dobesedno dvignilo s postelje in vrglo na drugi konec podstrešne sobice. Ko sva »prišli k sebi«, je bilo za umik že prepozno. Belogardisti so se preko Krke po travernah (most je bil namreč porušen) že približevali hišam. Gospodinja se je znašla; v spodnji sobi je odrinila omaro, ki je stala med kotoma, me potisnila notri ter omaro postavila na staro mesto. Mama pa se je skрила v stranišče. Potem sem skoraj ves dan nepremično stala tam za omaro in poslušala belogardiste, ki so se hvalili s svojimi podvigi, jedli in pili. Lahko si predstavljate, kaj sva z mamo preživljali. K sreči so proti večeru odšli...

Najbolj krvav dan za našo komando je bil 3. avgust 1944. Tisti dan mi bo do smrti ostal v spominu. Bila sem že na komandi mesta in urejala neke papirje, ko sem zaslišala streljanje. Sprva mu nisem posvetila posebne pozornosti, ker sem vedela, da so naši borci dostikrat vadili pri Zafari. Ko streljanje le ni

ponehalo, sem stopila ven. Že na pragu sem zaznala neko čudno tišino, ki me je obdajala. Šele naknadno sem ugotovila, da je bila takšna tišina zato, ker zunaj ni bilo niti enega borca. To je pomenilo, da so se že vsi umaknili. Niti naših dveh kurirjev Milana in Jožeta, ki sta se po navadi zmeraj sukala okrog komande, ni bilo nikjer. Spominjam se, da sem skočila nazaj v hišo, pograbila nekaj z mize (po vsej verjetnosti neke liste) in jo ucvrla v kozolec, potem pa naprej proti njivam. Da sem to storila v zadnjem trenutku, se je izkazalo takoj, ker je začelo za menoj pokati. Belčki so vpili in streljali hkrati, jaz sem se pa prebijala skozi koruzo proti Velikim Laščam, kjer je bilo zmeraj naše zatočišče po napadih. Spotoma sem naletela še na borce in borke drugih enot, ki so se ravno tako umikali. Streljanje za nami ni ponehalo, dokler se nismo prebili do gozda. Pri našem umiku jih je nekaj padlo, nekaj pa je bilo ranjenih. Eno borko pred mano je zadelo v hrbet. Ker je bila precej močna, smo jo le s težavo spravili na varno. Nekemu mlademu fantu je dumdumka dobesedno razcefrala zapestje. Ko smo tako izmučeni in zdesetkani prispeli v Velike Lašče, smo popadali po tleh.

(nadaljevanje prihodnjič)

Prvo srečanje upokojencev Slovenije na Rogli

Srečanje upokojencev Slovenije na Rogli je bilo že v soboto, 17. junija. Udeležilo se ga je več kot šest tisoč upokojencev, mlajših in starejših. Med njimi so bili tudi borci in drugi udeleženci NOV. Vztrajali smo kljub slabemu in hladnemu vremenu in prisluhnili govornikom, predsedniku Zveze društev upokojencev Slovenije Milanu Kožuhu in sekretarju republiške konference SZDL Slovenije Dušanu Semoliču. Pripravljen je bil lep kulturni program, ki so ga izvajali upokojenci s pevskimi zbori, recitacijami in folklorna skupina. Sledilo je srečanje z navezovanjem novih stikov za nova sodelovanja na kulturnem in športnem področju. Imeli pa smo tudi možnost za ogled Rogle in Osankarice.

Sekretar republiške konference SZDL Dušan Semolič med upokojenci

V večernih urah so se upokojenci razhajali zadovoljni, z dobrimi vtisi ob množični udeležbi. Obljubili so si, da jih bo prihodnje leto še več. Naj omenimo, da sta se srečanja udeležila tudi dva avtobusa upokojencev iz DU v Kamniku in en avtobus društva upokojencev iz Moravč pri Domžalah.

Tekst in foto:
Jože Novak

S člani aktiva ZB NOV, oskrbovanci Doma starejših občanov Ljubljana – Bežigrad, na izlet

Vedno več bo članov ZB NOV po domovih starejših občanov in vedno bolj bodo tisti, ki so že v njih, iskali povezavo s soborci, ki živijo blizu teh domov oziroma s tamkajšnjim krajevnim združenjem borcev NOV. Vzrok za to je tudi želja storiti nekaj, kar bi presekalo utečen domski način življenja, čeprav je ta odlično organiziran. Odit v drugo okolje in se družiti z drugimi enako mislečimi ljudmi, je za oskrbovance domov človeška, upravičena in povsem razumljiva želja.

Združenje borcev NOV v KS Stožice, kjer je bežigrajski dom starejših občanov, že veliko let vzdržuje, lahko bi rekli, dnevne stike s člani domskega aktiva borcev NOV. Ta šteje 62 članov, od tega 15 moških in 47 žensk. V dom so prišli od vsepovsod. Predsednica aktiva je ing. Nada Puppisova. Zveza in občasno druženje z borci te krajevske skupnosti jim pomeni bistven del življenja v domu, saj jim manjša občutek odtujenosti zaradi starosti in bivanja v socialni ustanovi.

Ena od prireditev stožiske borčevske organizacije, na katerih se njeni člani srečujejo s člani borčevskega aktiva so tudi izleti. Takšen izlet je bil tudi nedavno tega. Izletniki so odšli zjutraj, takoj po zajtrku v domu, vrnili pa so se ob 15. uri, tako da so člani aktiva v svojem domu še dobili kosilo. To je bila najcenejša oblika izleta, prilagojena sedanjim časom in žepom izletnikov. Sploh pa je bila posebnost tega izleta, da udeleženci niso imeli z njim nobenih stroškov. Tako je izlet načrtoval predsednik krajevnega združenja borcev, Janez Dremelj. Avtobus je dobil v delovni organizaciji za minimalno plačilo občinske borčevske organizacije, malico za vse izletnike pri upravi Doma starejših občanov, pijačo, sokove spet pri drugi delovni organizaciji, pri tretji sladice itd.

Izleta se je udeležilo 18 članov domskega aktiva in 27 članov ZB NOV iz Stožic. Izletniška pot je šla preko Litije, Gabrovke in Muljave. V Litiji sta izletnike spremlja-

la dva člana litijske borčevske organizacije, Jože Benčič in Janez Avbelj. Za daljši čas so se ustavili na Tisju, kjer je spomenik, posvečen boju med 2. štajerskim bataljonom in nemško policijo iz Litije in Šmartnega dne 24. decembra 1941. Nedaleč od spomenika je tudi grobnica žrtvam fašističnega nasilja. Benčič in Avbelj sta tu izletnikom govorila o litijski borčevski organizaciji, o bojih na območju Preske in Tisja in o obeh spominskih znamenjih, na katera so izletniki položili venca. Naslednji postanek je bil v Gabrovki, kjer se je izletnikom pridružil nosilec partizanske spomenice 1941, 70-letni Franc Kožamelj, slep na obe oči. Eno oko je izgubil leta 1943, v bojih pri Dragatušu na Hrvaškem, drugo pa leto dni kasneje, v bojih pri Trebnjem. Bil je dobre volje, v njegovem govorjenju pa je bilo precej »črne« humorja. Povedal je, da se je leta 1952 oženil, da ima dva sinova in eno hčerko, pa žene še videl ni. »Tudi otrok še nisem videl,« je rekel, »čeprav so že vsi pri kru-

hu. Imam avto,« je nadaljeval, »vozi pa ga seveda žena. Veliko se voziva okoli, tudi kam daleč, v kraje, ki jih še nisem videl.« Potem je previdno segel na mizo in brez napake prijel za kozarec, rekoč: »To črno vino je pa dobro!« Bilo je res črno. Barvo vina prepozna po okusu, kako pa brez napake zadene kozarec na mizi, ni znal povedati. O vinu, ki je drago, pa ne toliko, da ga ne bi pil, je še povedal, da glava boli od praznega kozarca...

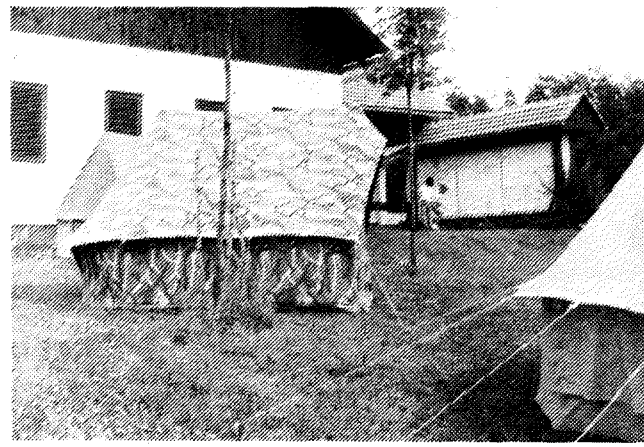
Izletniki so se v Gabrovki poslovili od Benčiča, Avblja in Kožamelja in nadaljevali pot do Muljave. V Muljavi so se razdelili v dve skupini. Ena si je šla ogledat Muzej Josipa Jurčiča (a le od zunaj, ker oskrbnice slučajno ni bilo doma) in prizorišče (veliko kuliserijo na prostem) domačega kulturnega društva. Druga skupina si je ogledala gostilniške prostore sredi Muljave, kjer so našli sobo, v kateri je Jurčič s prijatelji modroval in popival.

Stane Koman

Tabor tabornikov Romov soboške občine

Občinska taborniška zveza in Odred veselega vetra iz Murske Sobote sta pripravila petdnevni začetniški tabor za člane taborniške čete Romov »25. maj« s Pušče pri M. Soboti. Tabor za skupno 16 udeležencev je bil postavljen pri Domu borcev in mladine na Vaneči nad Puconci.

Predavanja so obsegala zgodovino taborništva na Slovenskem, lokostrelstvo, orientacijo in topografijo, signalizacijo, postavljanje šotorov in kurjenje ognjev. Sodelovali so nekateri taborniški mentorji ter vodje tabora, starešina pomurskih tabornikov Jože Vild Čio.

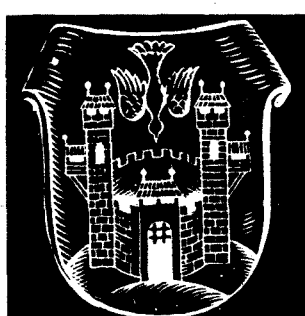
Ob koncu petdnevnega taborenja je bil tudi taborniški piknik in tedaj so bila podeljena taborniška priznanja ter odlikovanja najzaslužnejšim: srebrni znak ZTS so prejeli mentorji Metka Behek iz Bakovec, Milka Habjanič iz M. Sobote, Angela Končič iz Grada na Goričnem ter vodnik Goran Kovač. Prvo in drugo taborniško zvezdo so prejeli Jože Horvat Muc in Štefan Horvat iz taborniške čete »25. maj« Pušča ter Goran Kovač iz murskosoboškega Odreda veselega vetra.

Filip Matko

Žalna slovesnost

Ob 55-letnici smrti generala Maistra

Zvesti Maistrovi borci so se tudi letos ob obletnici smrti poklonili njegovemu spominu pred mariborskim spomenikom, ki stoji pred OŠ Borcev za severno mejo. Tokrat so ponovno ugotavljali, kako velik pomen je imela Maistrova odločitev, da bo s svojimi somišljeniki pred avstrijsko vojsko ubranil Spodnjo Štajersko. Borci za severno mejo tudi danes, kakor pred več kot sedemdesetimi leti, ugotavljajo, da sta bila Maistrova drznost in junaštvo strnjena v znamenite besede: »Maribor razglašam za jugo-

slovansko last in prevzemam v imenu svoje vlade vojaško poveljstvo nad mestom in vsem Spodnjim Štajerskim.«
Zmago Porekar

S srečanja v Koprivni

Že skoraj pred dvema mesecema so se sestali koroški kurirji ob podružnični osnovni šoli v Koprivni. To ni nič nenavadnega, saj so ta srečanja že tradicionalna, šola pa nosi ime po kurirski postaji K – 10. Srečanja so se udeležili tudi drugi borci s Koprivne, predstavniki dpo in tamkajšnjega gospodarstva, šolska mladina in drugi. Otroci so pod učiteljičinim mentorstvom pripravili tudi ves kulturni program.

Na tam srečanju so borci ponovno ugotavljali, da jih prihaja vsako leto manj. Učiteljica Marija Čarhova pa je zbrane obvestila, da bo podružnična šola zaprla vrata

maloštevilnim preostalim šolarjem – v zadnjem šolskem letu so jo obiskovali le še štirje. Krajanje so zoper zapiranje šole, ker pa ne občina ne krajevna skupnost nimata denarja za njeno vzdrževanje, so jo pripravili s svojimi prispevki sami popraviti, da bi se le pouk v septembru spet nadaljeval.

Borci kurirji in drugi dolgoletno zahvalo za prijazno pogostitev na srečanju podjetja Gorenje-Muta pa tudi Toneu Ikovicu, ki je zbrane presenetil s predvajanjem filma o partizanskih kmetijah in pomnikih na tem koščku Slovenije.

Ignac Zdovec

Dan graničarjev na šempetrski stražnici

Kakor vsa leta nazaj so tudi letos ob 45-letnici graničarjev na šempetrski stražnici Vojka Premrla organizirali srečanje mladih, predstavnikov KS, ZRVS, ZB, predstavnikov pokrovitelja – zavarovalnice Triglav, delavcev milice, carine in delovnih organizacij. Potem ko so prebrali odredbe, navedbe in povelja in nagradah, priznanjih ter nagradnih dopustih, je mlade vojake in goste pozdravila Sonja Danecič, predsednica sindikalne organizacije zavarovalnice Triglav Nova Gorica. Vojakom je zaželela prijetno počutje, še posebno ob njihovem prazniku dnevu graničarjev. Gostje so se z graničarji zadržali dalj časa ter se pogovarjali o splošnih problemih. Rezervni major Matija Bajt pa je vojakom govoril o bojih, pohodih in življenju v Gradnikovi brigadi. V razgovoru so vojaki povedali, da pogrešajo športna srečanja z mladino in s kolektivi delovnih organizacij.

Leopold Kotar

O političnem pluralizmu tudi MS ZZS NOV za Pomurje

Na zadnji seji MS ZZB NOV za Pomurje v Ljutomeru so borci ugotavljali, da se zadnja leta pridobitve NOB vse bolj pozablja in se vse grehe med vojno in po njej očita preživelim borcem. Prav tako so menili, da se pravna država še vedno ne udejanja ter, da še vedno ni povsem jasno, kako naj se novoustanjavajoča se društva organizirajo v okviru SZDL v Pomurju. Ugotavljali so, da se v sedanjem pluralističnem političnem trenutku vrsta pobud in poskusov za izhod iz krize sproti izjalovi.

Menili so še, da je deprofesionalizacija še vedno prepočasna, so pa uspešno ocenili občinske letne konference ZZB NOV v pomurskih občinah.

S. F.

Nikoli ni prepozno za pogled v svet

Občani majhne KS Artviže v sežanski občini pospešeno polagajo telefonski kabel skozi vasi Ostrovica, Gradišča in Artviže. Slabo vreme in težek teren sta bila velika sovražnika graditeljev, toda želja po povezanosti je bila dovolj močan motiv za premagovanje težav. Tako bo nove telefonske priključke dobilo 26 domačij.

Domačinom so pri delu pomagali pripadniki enote JLA pod poveljstvom starešine Gojka Vujnoviča, ki so v nepolnih dveh dneh opravili svoj del naloge, kar naj bi bil tudi njihov prispevek k sežanskemu občinskemu prazniku.

Skupno delo občanov in vojakov na delovišču je še enkrat potrdilo povezanost vojakov z ljudstvom.

Tekst in foto:
Petar Nikolić

Še julija na Rudnem polju

Ob dnevu vstaje so metliški borci (v organizaciji odbora ZZB NOV Metlika) obiskali Pokljuko. Žal jih je bilo tokrat za razliko od prejšnjih let le za en avtobus. Proslava je bila na Rudnem polju, pel je Tržaški partizanski pevski zbor, oktet Simona Gregorčiča iz Kobarida, nastopali so folkloristi Razorja iz Tolmina ob spremljavi harmonikarja.

Izletniki so si ogledali spomenik »mrtvemu bataljonu«, se sprehodili in se obližnili ob partizanskem pasulju. Hvaležni so bili vsem, ki so tisti prijeten dan zanje organizirali.

Borci se starajo in jih je vedno manj, vendar pa jim veliko pomeni, če se lahko vsaj enkrat na leto srečajo.

Na tem izletu pa jih je pretresel pogled na slabo vzdrževano grobišče padlih borcev tako, da so se zamislili in se začeli spraševati, koliko so borci sploh še spoštovani v zadnjem času.

Marija Nemanič

Srečanje brigadirjev v Postojni

Klub brigadirjev iz Kopra je dal pobudo, da se organizira v Postojni prvo povojno srečanje brigadirjev in mladinskih aktivistov Primorske, Notranske in Istre, ki so sodelovali v številnih delovnih in drugih akcijah kot tudi mladinskih aktivistov.

Na prvi seji organizacijskega odbora so se dogovorili, da naj bi bilo to srečanje 10. septembra in to pri Postojnski jami. Kot kraj srečanja so določili Postojno, saj so se prav v tem mestu formirale mladinske delovne brigade in prav tako so se v Postojni, po končanem delu tudi razformirale.

Predsednik organizacijskega odbora je predsednik Občine Postojna Tomaž Tušar.

V teh dneh je Občinska konferenca ZSMS Postojna poslala vsem Občinskim konferencam mladine Primorske, Notranske in Istre navodilo kako zbrati prijave za udeležbo na tem srečanju. Pri tem je treba povedati, da na žalost, ni nobenega arhiva oz. seznama brigadirjev, ki so se, nekateri tudi po večkrat, udeležili mladinskih delovnih akcij, prav tako so nepopolni podatki o mladinskih aktivistih, razen morda za nekaj zadnjih let.

Zato je udeležba na tem prvem srečanju v Postojni predvsem odvisna od aktivnosti mladinskih organizacij kot tudi od medsebojnega samoopbeščanja med brigadirji oz. mladinskimi aktivisti.

Š. Bratina

Tudi Prešernov super maraton

Kakor smo že poročali, so letošnjega februarja nekateri supemaratenci in z njimi tudi dva nekdanja borca, tekli v Prešernovo slavo in spomin od Kranja do Vrbe. Izoblikovala pa se je tudi ideja, naj bi takšen tek postal tradicionalna prireditev v čast ustanovitve Prešernove brigade. Letos, so ugotavljali, za organizacijo večje takšne prireditve ni ne pogojev ne denarja. Kljub temu pa so vojaki kranjske garnizije skupaj z borci uspeli organizirati manjši spominski tek: na dan obletnice ustanovitve Prešernove brigade (12. 7. 1989) so tekli od Vrbe do Kranja. V manj kot treh urah so razdaljo pretekli poleg vojakov še borci: Stane Konstantin, Stane Bobek-Miha in Srečko Mesarič in raportirali na osrednji proslavi prešernovcev, kjer so tudi predlagali, naj postane tek od Vrbe do Kranja tradicionalen.

Stane Bobek-Miha

Nezadovoljivi predpisi za klimatsko zdravljenje borcev-invalidov

Pogosto je slišati kritike na račun zdraviliškega zdravljenja borcev, predvsem invalidov. Prevladuje mnenje o neenakih merilih med republikami, regijami in celo občinami. V Sloveniji naj bi bili ti kriteriji najstrožji in zato je (procentualno in absolutno) prav iz najbolj razvite republike najmanj borcev in invalidov deležnih zdraviliško-klimatskega zdravljenja. Pa še tega naj bi bile deležne v glavnem vsako leto iste osebe, kot bi bile že nekako abonirane.

Ne razpolagam z uradnimi podatki, ki bi potrdili ali zavrgli navedene kritike, vendar si iz vsega, kar mi je znano, upam trditi, da mnogo tega povsem drži in so zato kritike umestne.

Zaradi vsega tega in tudi zaradi splošnega gospodarskega stanja, ki je prizadel zdravstvo nasploh in ne samo klimatskega zdravljenja, bi bilo potrebno razmisliti tudi o uvedbi nekaterih radikalnih spremembah v obstoječih predpisih za klimatsko zdravljenje borcev-invalidov; te naj bi omogočile večjemu številu invalidov tovrstno zdravljenje. Razmisliti bi bilo potrebno tudi o participaciji ali lastni udeležbi pri tovrstnem zdravljenju. Mnogo bi lahko prihranili tudi pri prevoznih stroških. Vojaški vojni invalidi imamo sicer omejeno število

s 50–750% popustom voženj na vseh javnih prevoznih sredstvih – zakaj ne bi eno tako vožnjo izkoristili, ko bi odšli na klimatsko zdravljenje. Tako bi zdravstvo bremenili samo s polovičnimi ali četrtinskimi stroški za prevoz, ali pa še tega ne, temveč bi prevoz plačali kar sami. Tako bi potem lahko pošiljali invalide na zdravljenje po vsej državi, predvsem tja, kjer je zdravljenje najcenejše. Vemo pa, da so cene takega zdravljenja na jugu veliko manjše kot v Sloveniji.

Verjetno se mnogi VVI ne bodo strinjali z mojimi predlogi. Prav gotovo pa ne stalni udeleženci zdravljenja. Mislim pa, da se bodo z menoj strinjali vsi tisti VVI, ki so zdravljenja še kako potrebni, pa ga doslej še niso bili deležni. Med te spadam tudi sam.

Seveda si ne domišljam, da so moji predlogi idealni, verjetno pa bi v danih razmerah lahko omogočili večjemu številu invalidom tovrstno zdravljenje. Ako ima kdo kakšen boljši predlog, bi bil izvedljiv tudi v praksi, naj ga pove ali pa napiše.

Ž. Ž.

Brez krajevnih samoprispevkov in prostovoljnega dela ni napredka

V KS Vrhpolje – Zalog si občani želijo vodo, asfaltne ceste, telefone in še marsikaj drugega. Pred kratkim so za naslednjih pet let izglasovali krajevni samoprispevek.

Najbolj pereč problem je še vedno pitna voda, ker je v sušnih obdobjih primanjkuje in jo morajo s cisternami dovažati moravški gasilci. Zato so se odločili za gradnjo novega vodnega zbiralnika v Podkrajju – Zgornjem Tustanju. Tudi telefonov imajo premalo – sedanjih 32 priključkov še zdaleč ne zadostuje; potrebovali bi jih vsaj še 200. Skrb zbujajo, kot v mnogih drugih krajih, tudi nerešeno vprašanje odlaganja odpadkov. V okoliških gozdovih in ob potokih se množijo »črna odlagališča«, zato ima KS v srednjeročnem načrtu nabaviti še nekaj zabojnikov, če bodo le zbrali sredstva.

Sicer pa so z delom KS, društev in organizacij v svojem kraju zadovoljni, zlasti z gasilci in domačimi tamburaši.

Tekst in foto: Jože Novak

Dovoz pitne vode s cisterno v vodni zbiralnik v Spodnji Javoršnici

Dan Civilne zaštite v Mariboru

Na osrednji proslavi v Izo-braževalnem centru za SLO in DS v Pekrah pri Mariboru so analizirali dosedanje uspešno delo enot, v katere je v mariborskih občinah, krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah vključenih okoli 16 odstotkov vseh Mariborčanov. Poveljnik Mestnega štaba Civilne zaštite Branko Simonič je dejal, da se vsako leto več kot 50.000 občanov udeležijo različnih oblik usposabljanja za splošne in poseb-

ne naloge v Civilni zaščiti. Opredeljenost enot Civilne zaštite pa še vedno zaostaja za načrti. Splošne enote so 55-odstotno opremljene, nekatere specializirane enote pa nekoliko bolje. Tako so na primer enote prve medicinske pomoči 72-odstotno opremljene. Manjka pa zlasti opreme za radiološko, biološko in kemično zaščito. Zelo je napredovala tudi zaščita pred nevarnimi snovmi.

M. K.

novolit

NOVA VAS p.o.
PODJETJE ZA PROIZVODNJO
IZLOLACIJSKIH IZDELKOV

NOVA VAS 56
61385 NOVA VAS

TELEFON: (061) 798-008
KOMERCIJALNA: 798-060
BRZOJAV: NOVOLIT NOVA VAS
TELEFAKS: 798-011

TEKSTILNA TOVARNA

Motvoz
in platno

P. O. GROSUPLJE
61290 GROSUPLJE – TABORSKA 34

TELEFON: (061) 771-311 • TELX: 31498 YU MOTVOZ • TELEGRAM: MOTVOZ GROSUPLJE • ŽELEŽNIŠKA POSTAJA: GROSUPLJE • TEKOČI RAČUN: SDK 50130-601-31002

KEMIČNA INDUSTRIJA
JUB
DOL PRI LJUBLJANI

Barve spremenijo dom

INDUSTRIJA
GRADBENEGA
MATERIALA
GRADNJA ŽALEC

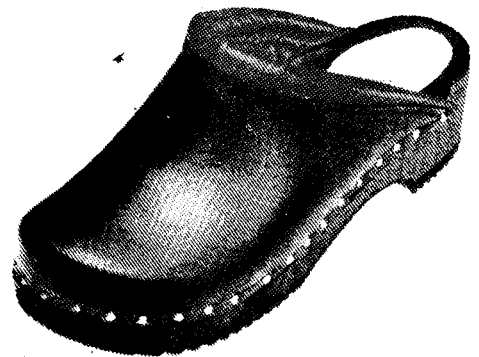
EDINI PROIZVAJALEC
IZDELKOV **schiedel**
V JUGOSLAVIJI

LATKOVA VAS – DIREKTOR,
KOMERCIJALNI SEKTOR, TEHNIČNI SEKTOR IN SPLOŠNI SEKTOR
TELEFON: (063) 701-003, 701-009, 701-011, 722-027, 722-078
• TELEX: 33533 YU, SIGRAD
• ŽALEC – RAČUNOVODSKI SEKTOR • TELEFON: (063) 710-740, 710-741 • ŽIRO RAČUN: SDK ŽALEC 50750-601-19072

KOPITARNA SEVNICA

68290 SEVNICA
PRVOMAJSKA 8
TELEFON: (068) 81-160, 81-161, 81-164
TELEX: 35-734 YU KOPSEV
TELEGRAM: KOPITARNA
ŽELEŽNIŠKA POSTAJA SEVNICA
ŽIRO RAČUN: 51610-601-10147
SDK KRŠKO EKSP. SEVNICA

KOPITARNA
MERCATOR – KOPITARNA
SEVNICA

KOPITARNA
Mercator - Kopitarna Sevnica

»Ljubljana – nastanek srednjeveške nasebine«

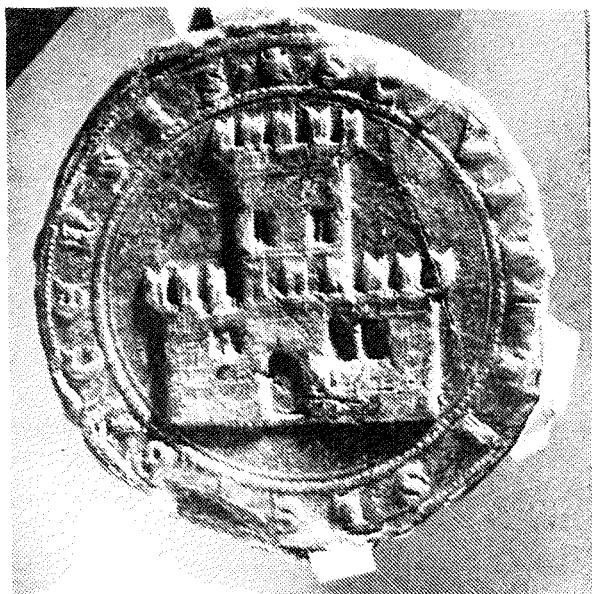
Mestni muzej Ljubljana že dalj časa ni pripravil razstave iz starejše zgodovine Ljubljane. Večinoma je bil poudarek na prikazovanju rimske Emona, saj je tudi arheologija najbolj napredovala. 7. septembra letos pa bo Mestni muzej v Kulturno-informacijskem centru Križanke na Trgu francoske revolucije 7 odprl razstavo, ki govori o nastanku nasebine (ne obravnavamo še mesta), ki je zameetek današnje Ljubljane.

Pripovedovanja ne bomo iztrgali iz prejšnjih, prav tako bogato naseljenih dob širše Ljubljanske kotline. Začeli bomo s 4. tisočletjem pred našim štetjem, ko so na Barju domovali mostiščarji; nato so si po bližnjih vzpetinah in na Ljubljanskem gradu zgradila svoja bivališča ljudstva mlajše

L · J · U · B · L · J · A · N · A

Nastanek srednjeveške nasebine

Grb Ljubljane s konca 13. stoletja

bronaste in železne dobe, malo po prelomu v naše štetje so Rimljani ustanovili Colonia Iulio Emona in končno prišli do sredine 13. stoletja, ko je nasebinska osnova Ljubljana že obstajala, ni pa še imela podeljenih mestnih pravic.

Vidimo, da je bilo ljubljansko območje ves čas na prepihu, čezenj so vodile pomembne trgovske poti v smeri sever–jug, vzhod–zahod. Tu je bilo naravno križišče – čez Ljubljano, Planino, Postojno

je bil najnižji prehod iz celine v Sredozemlje.

Obudili bomo pripovedko, da so Ljubljano ustanovili Argonauti-Grki, ki so z ladjo Argo pripluli po Donavi in Savi do današnje Ljubljane in tu ustanovili mesto z imenom Emona, katerega ime so kasneje prevzeli tudi Rimljani. Skozi naše kraje so prodirala razna nomadska ljudstva na bogati zahod in Sredozemlje. Situacija se uredi sredi 10. stoletja, ko prenehajo zadnji vpadi Madžarov, ki so se naselili v Panonski nižini. Ko je

vzpostavljen mir, so ponovno varne tudi prometne poti, dani so pogoji za nastanek nove nasebine. Ime Ljubljana prvič zasledimo leta 1144 in nato v listini iz leta 1146.

Posebna ekskluzivnost razstave bo faksimile te listine, ki bo pokazana prvič pri nas, izdelali pa so nam jo v Državnem arhivu v Celovcu (hrani jo v samostanu St. Paul na Koroškem).

S srednjeveško nasebino se ponovno vzpostavijo prometne in trgovske poti: omenjali bomo jantarno trgovsko pot, ki je vodila preko Dunaja čez Ljubljano v Aquilejo, poti mlajše bronaste in železne dobe (trgovanja z bakrom in bronom), živahno razpredene rimske trgovske in osvajaalne poti na sever in vzhod ter srednjeveške trgovske poti, ki so določale hiter razvoj in pomembnost Ljubljane vse do konca srednjega veka. Nasebine na območju Ljubljane bomo obravnavali kot posebne elemente kulturne krajine, takšne pa označujejo topografska lega, fizionomija me-

sta in gospodarska funkcija, ki je bila v našem primeru ves čas osvajalsko (prometno) trgovska.

Poseben poudarek pa bo imela razstava na prikazovanju Ljubljanskega gradu, kjer potekajo izkopavanja arheologov. S tem delom smo prišli do novih vedenj o naselitvi gradu: našli smo kurišče iz 12. stoletja pred našim štetjem. Še pomembneje pa je, da smo našli tudi slovanske ostanke, kar je novost: morda iz tega lahko sklepamo na kontinuirano poselitev Ljubljane od propada Emona do nastanka srednjeveške nasebine? To pa je zanimiva teza, ki jo bo predstavila razstava »Ljubljana – nastanek srednjeveške nasebine«.

Ob sami razstavi bomo založili izdelavo najstarejšega doslej znanega pečata mesta Ljubljane, ki prikazuje tudi najstarejšo podobo Ljubljanskega gradu.

Generalni pokrovitelj razstave je Lesnina Mi – moderni interijeri.

Irena Žmuc

Začenja se gobarski raj

Tudi letos in morda še posebej letos, ko so naši žepi prav do kraja izsušeni, boste najbrž še bolj množično zahajali v gozdove po gobe. Pa vendar bi vas rada pred tem vašim početjem opozorila na nekaj pomembnih stvari. Stari in izkušeni gobarji že več let tarnajo, da ni več gob, kakršne so bile nekoč. Nekatere vrste na nekdanjih najdiščih preprosto izginjajo, območja, ki so bila še pred leti natrpana z jesenskimi plodovi narave, pa ostajajo prazna. Zakaj? Predvsem zato, ker premnogi gobarji in »gobarji« pulijo gobe s tal in pri tem nevede ali pa tudi vede in namerno uničujejo micelij, tenko stekane niti v tleh, ki so življenjskega pomena za širjenje (oziroma usihanje) gobjih rastišč.

Poleg požrešnosti in »trofeomanije«, ki se ozira le na količino, četudi neznanih gob (med njimi včasih smrtno strupenih), vas želimo torej opozoriti na to, da nikar ne uničujete gobjega micelija.

Kako lahko ob intenzivnem nabiranju gob ohranite gobji zarod? Tako, da imate vselej na vaših pohodih s seboj v žepu pipec ali kašen drugi nožič, s katerim boste gobo, ki jo želite nabrati, pri tleh odrezali. In še ena stvar je, ki jo vsi ljubitelji narave neneh-

no opažamo na svojih potih, pa nekako ne najde prave in učinkovite graje med skrunilci gozdov. Mestni (pa tudi vaški) sprehajalci na jedilne gobe, vse, kar je strupenega, pobrcajo, pomendrajajo, in raztresejo. Zakaj? Kdo bi vedel. Najverjetneje iz nekih

notranjih, neciviliziranih, atavističnih nagibov. Navsezadnje je še tako strupena goba okras gozdu, če že ni za v lonec! Če ne boste našli gob, se bo pa morda našlo kaj primerne za v vazo; zakaj bi se znašali nad naravo, ko vendar že menda vsi skupaj dobro vemo, da nas le-ta vselej znova pouči o svoji superiornosti.

B. Ž. J.

Denar vojvode Spanheimskega iz kovnice na Ljubljanskem gradu (iz numizmatičnega kabineza Narodnega muzeja v Ljubljani)

Zdravnikovi nasveti

Starostni bolnik

(nadaljevanje)

Ena od najvažnejših nalog zdravnika in bolnikovih bližnjih je, da loči zmedeno stanje bolnika (konfuznost), ki je posledica senilne demence od tistega, ki ga povzročajo drugi dejavniki.

Do zmedenosti lahko privedejo raznovrstna zdravila. Najpogostejše so to pomirjevala (sedativi), uspavalna sredstva (hipnotiki), zdravila proti potrtosti (antidepresivi), nekatera zdravila proti povišanemu krvnemu pritisku (antidepresivi) in zdravila proti vnetju v sklepih (artritisu). Pogosto jemljejo bolniki ista zdravila z različnimi imeni, kar še povečuje možnost za zmedenost. Seveda tudi kronični alkoholizem povzroča podobno stanje zmedenosti.

Drugi dejavnik zmedenosti je duševna potrtost. Tudi ta ima na starostnika podoben vpliv kot senilna demenca. Pojavi se zaskrbljenost zaradi normalnega poslabšanja. Včasih je ločevanje med obema težko, vendar se z uporabo zdravil proti potrtosti tako stanje deloma popravi, senilna demenca pa ne.

Zmedenost je lahko tudi posledica strahu ali dezorientacije zaradi bivanja v bolnišnici.

Izguba sluha privede lahko starostnika ne le do osamitve, ampak tudi do neprimerne odziva, ki ga lahko napačno ocenimo ali ga celo ocenimo za senilno demenco. Tudi okvara določenega dela možganov določa podobne znake. Enako velja za slepoto. Nasprotno pa pogosto naletimo na starejše ljudi, ki so oslepel, pa so pokazali izredno prilagoditveno sposobnost. Primer za to je oslepela zdravstvena delavka, ki ni padla v depresijo, pač pa še povečala svoje umske in čutne sposobnosti: človeka spozna po glasu, po načinu in tonu govorjenja, tako tudi opazi, zazna vsako najmanjšo spremembo položaja predmetov v sobi. To nenehno aktivno vključevanje v dogajanje pomaga ohranjati življenjskost, mladost in umsko sposobnost. Zato je tudi naloga nas vseh, da na okolje delujemo spodbudno, vedro in aktivno.

Tudi presnovne motnje lahko pri bolnikih s tuberkulozo, rakavim obolenjem prostate ali pljuč, poškodbami glave, možganskimi tumorji, težkimi obolenji jeter in ledvic ter srčno-žilnega sistema povzročajo zmedenost.

Enako lahko izzove zmedenost tudi pomanjkljivo delovanje žleze ščitnice, ki jo mimogrede lahko zamenjamo s senilno demenco.

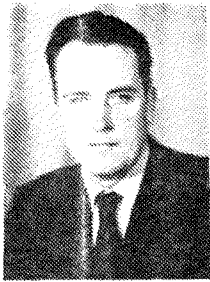
Pogosto se zmedenost pojavi zaradi nepravilne prehrane. Tak pojav smo opazili predvsem v koncentracijskih taboriščih.

Možganske krvavitve, ki nastanejo zaradi udarca ali padca, lahko postanejo možni vzrok zmedenosti – tega z lahkoto ugotovimo.

Tudi možganski tumorji so lahko povod za tak pojav. Podobne simptome kot senilna demenca povzročajo tudi nalezljive bolezni z dolgotrajnim potekom in visoko temperaturo.

Enako tudi srčno in možgansko kap spremlja zmedenost, ki pa je ne smemo zamenjati za senilno demenco. (O zdravljenju senilne demence prihodnjič)

Dr. Danijel Brezic

Hinko Laznik

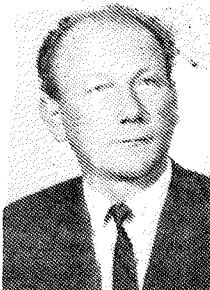
V Šentjanžu smo se poslovili od Hinka Laznika, rojenega leta 1918, doma iz Otiškega vrha. Bil je borec-kurir 4. VDV brigade na kurirski postaji TV-12 na Pohorju. Za svoje aktivno delo je prejel več priznanj in odlikovanj.

Anton Peček

Rodil se je 22. 10. 1903 v Hrovači pri Ribnici. Vojna vihra ga je zajela v Sromljah, na obronkih kozjanskih gozdov. Kot zavečen Slovenec se je že od začetka povezal z narodnoosvobodilnim gibanjem. Na njegov dom so prihajali prvi aktivisti. Vrata Pečekove hiše so bila vedno na široko odprta za partizane, tam so bili številni sestanki, razmnoževali so propagandni material. Kljub zasliševanju okupatorja družina ni nikoli klonila. Po vojni se je z družino preselil v Brežice, kjer se je vključil v politično delovanje.

Od našega dobrega prijatelja Toneta smo se maja 89. poslovili na brežiškem pokopališču.

Martin Kuzar

Maja smo se na pokopališču v Slivnici pri Mariboru poslovili od Martina Luzarja, rojenega leta 1921 v Gornjem Suhadolu pri Novem mestu.

Že v začetku leta 1942 je vstopil v NOB in ostal v njej do osvoboditve. Bil

je v raznih enotah NOB. Najprej je bil v gorjanski četi. Belokranjskem odredu, v XIV. diviziji ter Cankarjevi brigadi. Bil je komandir čete in pomočnik komandanta bataljona XIV. udarne divizije.

Po vojni je služboval v Ljudski milici, nato pa se je leta 1963 invalidsko upokojil. Za zasluge je bil trikrat odlikovan.

Viktor Kurent-Manč

V začetku avgusta smo se poslovili od Viktorja Kurenta, dolgoletnega člana ZB Črnuč. Rodil se je leta 1931 v Ljubljani. V vrste pionirjev je vstopil že leta 1943. Kmalu zatem je bil sprejet v mladinsko organizacijo, kasneje pa še v SKOJ. Organiziral je sabotažne akcije, zbiranje hrane, denarja, vojnega in sanitetnega materiala, redno obveščevalno službo, raznašanje letakov in ostale literature. V enem mesecu je uspel pridobiti šest članov, ki so sestavljali prvo pionirsko četo v Mengeškem okraju.

Po vojni se je udeležil delovnih akcij: Brčko-Banoviči 1946 in drugih. Od leta 1945 do 1953 je bil član vseh družbenopolitičnih organizacij. Do smrti pa je opravljal dolžnost predsednika Socialne komisije za zadeve borcev v Upravnem odboru ZZB NOV Črnuče-Gmajna.

Anton Zupan

K zadnjemu počitku smo ga pospremili prvi dan julija. Rojen je bil pred 80-timi leti v delavski družini v Trzinu.

Še pred vstopom v NOV septembra 1944. je deloval v NOG. Bil je v II. bataljonu Zahodno koroškega odreda. Delal je v takratnih organizira-

nih delavnicah na osvobodjenem ozemlju Savinjske doline. Delavnice so oskrbovale borce na Koroškem. Med veliko nemško ofenzivo se je skupaj z drugimi umikal. V Kamniški Bistrici so padli v zasedo, bili ujeti in odpeljani v zapore v Begunje. Iz tega zapore je bil poslan na prisilno delo, od koder je pobegnil in se javil Komandi mesta Trzin.

Pokopali smo ga na trziškem pokopališču.

Ivana Mulec

Sredi julija smo se poslovili od Ivane Mulec iz Markovca v Loški dolini. Rojena je bila leta 1911 na Zgornjih Poljanah pri Matičnovih. Poročila pa se je na Knežjo njivo, kjer je v njeno družino kmalu posegla vojna. Moža, aktivista OF, so ji ubili Italijani, njo pa z dva tedna staro hčerko odgnali na Rab. Domov se je vrnila brez otroka in še naprej sodelovala z NOG. Pokopana je na viševskem pokopališču.

Boža Vrhnjak

Umrila je Boža Vrhnjak iz Sv. Jederti. Rojena je bila leta 1928. Bila je iz ene najbolj zavednih družin v kraju. Očeta so ji Nemci ustrelili, brata sta bila v partizanih, kjer je eden padel, ona in ostali pa so bili odgnani v taborišče. Odlikovana je bila z medaljo zaslug za narod.

Vlado Marčinko

Rodil se je pred 60 leti v mariborski obrtniški družini. V vrste Sokola je stopil že kot deček, kasneje je postal sekretar mladinske in skojevske grupe v Hotinji vasi, ko pa je postalo prenevarno, se je pridružil Pohorske mu odredu.

Po osvoboditvi je deloval v okrožnem komiteju Skoja, potem pa je nadaljeval študij in diplomiral iz kemijske tehnologije. Svojo delovno pot je začel v Tekstilni tovarni Maribor, nato učil na srednji šoli v Rušah, kasneje pa je postal generalni direktor Tovarne umetnih brusov. Vse svoje življenje je bil družbenopolitično aktiven; nekaj časa je bil tudi podpredsednik skupščine občine Maribor-Tabor. Za svoje delovanje je prejel medaljo za hrabrost, red zaslug za narod tretje stopnje, srebrni znak in red dela s srebrnim vencem.

Dominik Bizjak-Adam

V Črnučah je v 72. letu starosti umrl nosilec partizanske spomenice 1941 Dominik Bizjak-Adam.

Takoj ob okupaciji je začel delovati v naprednem sindikalnem gibanju. Kot kurir je vzdrževal zvezo med Ljubljano in Kamnikom. V narodnoosvobodilni vojni se je boril v Moravski četi, v Kamniškem in Savinjskem bataljonu, Kamniškem okrožju in bil nazadnje v Komandi mesta Domžale.

Tudi po vojni je bil družbenopolitično aktiven.

Stane Židan

V Ljubljani je v 74. letu starosti umrl komunist in nosilec partizanske spomenice 1941 Stane Židan.

V napredno delavsko gibanje se je vključil že pred vojno, v OF je sodeloval od njene ustanovitve, v NOV pa je vstopil januarja 1942. Bil je v 2. Štajerskem bataljonu, v II. grupi odredov, v Gubčevi brigadi in nato do osvoboditve v zaščitni enoti Glavnega štaba NOV in POS Slovenije.

Po vojni je bil družbenopolitično aktiven.

Jože Slapničar

V Ljubljani je v 81. letu starosti umrl nosilec partizanske spomenice 1941 Jože Slapničar.

Od aprila 1941 je bil aktivist Osvobodilne fronte, maja naslednjega leta pa je vstopil v partizanske enote. Boril se je najprej v Zapadno-dolenjskemi odredu in nato v Tomšičevi brigadi. Bil je v bolnišnicah Leseni kamen ter Jelendol, na terenskem političnem delu in v štabu XV. divizije ter v Glavnem štabu Slovenije.

Po vojni je bil direktor gradbenega podjetja Megrad in opravljal številne odgovorne naloge v organih občine in DPO v Ljubljani.

Leopold Jerman

V Koprju je v 76. letu starosti umrl nosilec partizanske spomenice 1941 Leopold Jerman.

V organizirano delo OF se je vključil takoj po začetku vojne. Novembra 1941 so ga okupatorji zaprli. Po pobežu iz italijanskega zapore se je v Brkinih priključil Istrskemu odredu, nato pa je bil poslan na Dolenjsko. V Črnomlju je bil okrajni sekretar KPS in odbora OF, podpredsednik okrajnega odbora Črnomelj ter predsednik planinske komisije.

Po osvoboditvi je do upokojitve služboval v raznih krajih Slovenije v Upravi državne varnosti.

Žan Škrinjar

V 84. letu starosti je v Semiču umrl predvojni komunist in nosilec partizanske spomenice 1941 Žan Škrinjar. Od začetka vojne je bil med organizatorji vstaje na območju Semiča, kasneje pa sekretar rajonskega komiteja KP, načelnik Narodne zaščite Semiča ter odposlanec Kočevskega zbora.

Po osvoboditvi je bil aktiven v organih občine in okraja v Beli krajini.

Sonja Stepan

Po težki bolezni je sredi julija umrla Sonja Stepan, rojena Veber. Rojena je bila leta 1925. Umrila je v Zasipu pri Bledu, pokopana pa je na kranjskem pokopališču.

Vso svojo mladost je preživel v SP. Gorjah pri Bledu. Med vojno se je zelo mlada vključila v mladinsko organizacijo in postala aktivistka OF leta 1942. Tako je bila od maja sekretarka SKOJ za vas Podhom. Kot aktivna in požrtvovalna mladinka je ostala zvesta svojim idealom do zadnjega.

Tudi po osvoboditvi je bila aktivna delavka AFŽ v Kranju. članica ZKS pa je bila od leta 1948. Zelo jo bomo pogrešali kot tajnico KS Zasip in tajnico KO ZB NOV Zasip-Podhom.

Anaton Veligovšek

Na laškem pokopališču smo se julija poslovili od soborca Anтона Veligovška. Sprva je bil nemški vojak, pa ga je zavezniška vojska ujela. Takrat se je odločil, da se bo vključil vanjo, in sicer v mornariško enoto.

V Aleksandriji je opravil tečaj za ladijskega strojnika in postal strojnik na ladji Anteja Starčevića na Malti. Nekaj mesecev kasneje je bil premeščen na ladjo Kumanovo, ki so jo Nemci torpedirali, in se je iz morja rešil le po naključju, saj ga je našla posadka neke ladje, ki je priplula mimo. Nato se je ponovno vrnil na prejšnjo ladjo, kjer je ostal do osvoboditve.

Jože Drobnič

V Tolminu smo se junija poslovili od Jožeta Drobniča, rojenega leta 1919 blizu Krmelja na Dolenjskem. Po razpadu stare Jugoslavije je bil kot vojak zajet ter odgnan v ujetništvo. Nemci so ga nato prisilno mobilizirali in odpeljal je bil na fronto v Francijo. Tu je prišel k zaveznikom in se vključil v 5. prekomorsko brigado ter prišel v Dalmacijo. Pri Belem kamnu je bil ranjen. Z brigado je nadaljeval pot do Črnomlja in Ljubljane, kjer je bil odlikovan in pozneje odpuščen iz vojske. Po demobilizaciji se je vključil v Elektrogospodarstvo Slovenije in od leta 1959 do upokojitve delal kot delovodaja impregnacijske skupine v Elektro Tolmin.

Krajevni odbor ZZB NOV sporoča, da so v letu 1989 umrli njeni člani:

Avgust Rožej, rojen leta 1921 v Prevaljah. Od aprila 1943 pa do osvoboditve je bil v Dachauu.

Rok Šumah, rojen leta 1927 v Spodnjem Razborju. Bil je aktivni borec Tomšičeve in Gubčeve brigade, nekaj časa pa zaprt v Celju.

Franc Pušnik, rojen leta 1928 v Šmiklavžu. V zaporu je bil od junija 1943. leta do osvoboditve.

Kristijan Mališnik, rojen leta 1910 v Dravogradu. Od začetka leta 1944 pa do osvoboditve je bil sodelavec NOG.

V krajevni organizaciji ZB NOV Šentjanž pri Dravogradu so umrli njeni člani:

Marija Tomazič, rojena leta 1925, **Ivan Krajnc**, rojen leta 1908, **Franc Trup**, rojen leta 1925, aktivni borec Pohorske brigade in **Jernej Grobelnik**, rojen leta 1913.

B. Ž. J.

Ob koncu MDA '89

Mladinsko prostovoljno delo sodobnejših oblik

S priložnostnimi slovesnostmi so se pred dnevi v Zasavju, Sevnici in Slovenskih goricah končale letošnje mladinske delovne akcije, v katerih je sodelovalo 1194 brigadirjev iz Slovenije pa tudi iz drugih republik. Na Goričkem se delovna akcija končuje te dni. Na območju zasavskih občin je od začetka julija pa do 11. avgusta delalo 347 brigadirjev, in to je tudi edina mladinska delovna akcija v Sloveniji, v kateri je sodelovalo več brigadirjev kot so predvidevali.

Za podrobnejšo oceno letošnjih mladinskih delovnih akcij pa smo zaprosili Mirka Vaupotiča, sekretarja Centra za mladinsko prostovoljno delo pri RK ZSMS. Takole je strnil ugotovitve:

Izmed štirih delovnih akcij, ki so v letošnjem letu potekale v Sloveniji, smo nekako ujeli optimalno število akcij, kajti sama udeležba je zelo zadovoljiva kar okrog 90 odstotna od planirane! Kar zadeva sam uspeh akcij, mo-

ram poudariti, da smo prav tako zadovoljni, saj je opravljeno delo na teh akcijah ocenjeno zelo dobro, kar v številki pomeni 5 milijard dinarjev vrednosti opravljenega dela. Predvsem je treba poudariti, da so ljudje tam kjer so potekale delovne akcije, zelo zadovoljni, saj od povsod slišimo samo pohvale. Zanimivo pa je to, da smo se letos soočili z nečim, o čemer prej nismo veliko razmišljali: zaradi mednarodnih sporov smo se nekoliko bali, saj so bile tri od štirih delovnih akcij zveznega pomena. Moramo pa reči, da med brigadirji ni prihajalo do nevšečnosti; uspelo nam je, da smo celo med akcijo samo načenjali določena vprašanja, denimo na »mirovnem taboru« v Trebnjem, kjer smo obravnavali vprašanja ekologije in nasilja.

Ta tabor je zelo pomembna oblika, zato nameravamo ta projekt razširiti na vse leto in mu dali večji poudarek.

Letos bo stekel še en zelo po-

memben projekt, in sicer »kmečka solidarnost«. Akcija se pričinja na Tolminskem, vendar moram takoj povedati, da gre za projekt širšega pomena, osnovni namen akcije pa je pomoč ostarelim ljudem, kmetom pa tudi invalidom. Tega projekta se lotevamo načrtno. V prvi fazi si želimo pridobiti takoiimenovane zaupni-

ke s terena, z namenom, da združimo delo z vsemi institucijami, ki opravljajo na terenu te in podobne reči in prek raziskovalnega dela bi tako prešli na tabor konkretne pomoči tistim, ki so je potrebni.

Da se mladi neradi odločajo za mladinske delovne akcije, so zgolj pavšalne ocene, tisti pa, ki spremljajo mladinsko prostovoljno delo, se lahko prepričajo, da ni nič drugega kot opuščanje starih metod in klasičnih oblik mladinskih delovnih akcij, ki so preživele. Mladi iščejo sodobnejše oblike mladinskega prostovoljnega dela in raziskovalni tabori so ena od konkretnih oblik prostovoljnega dela, ki že dajejo rezultate.

Mladinski tabori, ki jih je vse več in so najprimernejša oblika prostovoljnega dela mladih, šele oživljajo, vendar že sedaj dajejo mlademu človeku možnost, da dela na tistem področju, ki ga najbolj zanima, in kjer lahko samoiniciativno dopolnjuje svoje znanje in sposobnost. Da je temu tako, potrjuje tudi to, da se tabor ne konča na terenu, pač pa mu sledi še »tabor po taboru«, kjer skupno ocenijo delo, rezultati pa so vodilo za dozorevanje mladinskega prostovoljnega dela.

O letošnjih mladinskih delovnih akcijah nismo povedali vsega, ampak priložnosti bo še dovolj!

Prav gotovo pa bomo še poročali o projektu »Značka solidarnosti«

Jože Čurin

Pismo zaljubljenega petošolca

Hay!

Odgovori mi, prosim!

Kako se imaš? Ali si prejela moje prejšnje pismo? Ali me še ljubiš? Ali boš šla z menoj na morje?

Kot veš, te imam jaz še vedno rad, zato te prosim, da prideš v soboto ob šestih na dogovorjeno mesto. Tam se bova dokončno zmenila za morje. Še enkrat te prosim, pridi!

Če bi lahko šla z mano na morje, bi bilo res lepo. Peljala bi se z letalom, kajti šla bi na Vis. V letalu bi pila limonado in se pogovarjala. Ko bi prispela na Vis, bi si najprej ogledala koč, potem pa še vse znamenitosti otoka. Šla bi tudi tja, kjer je bil med vojno tovariš Tito. Ali pa bi šla ter si ogledala ladje in čolne. Po ogledu bi se lahko šla kopat v to lepo čisto morje. Lahko bi iskala tudi školjke. Zvečer pa bi se vozila s čolnom in opazovala zahajajoče sonce. Če bi deževalo, bi si ogledala hotel, ki je čisto blizu. In če imaš rada ribolov, bi lahko lovila ribe. Ali pa bi si ogledala park... V njem je zelo veliko živali in ena je bolj zanimiva od druge. Bilo bi krasno, kaj?

Oprosti mi, moram končati. Ljubim te!!!

MATEJ MOHARIČ, 5. a
OŠ Edvard Kardelj
Slovenske Konjice

P. s.: Zelo velikodušna ponudba, mar ne? Vse na izbiro. Samo ljubezen je lahko tako radodarna in prilagodljiva. Upam, da so se te, pa tudi katere druge vaše ljubezenske sanje, dragi mladi prijatelji, to poletje uresničile.

Živa

Pišem o svojem otroštvu

Kot vsak otrok sem imel tudi jaz veliko sončnih, pa tudi senčnih strani svojega otroštva. Vsak deček se veseli novega avtomobilčka, žoge ali česa podobnega, jaz pa sem bil srečen, če mi je kdo prinesel punčko, medvedka ali kaj drugega.

Rajši od vseh igrač pa sem imel svoje zelene škornje. Kadar je bila priložnost, sem jih obul in smuknil skozi vrata. Tudi poleti sem se zunaj včasih prikazal v njih.

Ko sem bil malo starejši, mi je očka nekega dne povedal, da sem dobil sestrico. Bil je zelo vesel, jaz pa se za to nisem veliko zmenil, vendar sem to takoj povedal tov. Golouhovi, ki se je vedno rada pogovarjala z menoj. Rekla je: »Kaj nisi nič vesel?« Skomignil sem z rameni, ona pa

je nadaljevala: »Vsak je vesel, če dobi sestrico.« Kar naenkrat sem doumel, da je lepo, če imaš sestrico in sem se razveselil. Nekaj dni zatem je mamica prinesla sestrico domov. Ko jo je dala spat, sem že drugič vprašal: »Mami, kako je že ime tej punčki?« Mamica mi je seveda s smehom odgovorila.

Toda tudi senčne strani so bile v mojem otroštvu. Najbolj žalosten sem bil, ko mi je umrl dedek. Z mano je bil vedno dober in me je imel rad, kakor tudi jaz njega. Takrat sem bil star šest let. Ko sem bil še manjši, pa mi je bilo najbolj žal dude, ki sem jo nerad vrgel v potok, ker nisem hotel biti izjema med mojimi vrstniki, ki je takrat niso več potrebovali.

GREGOR STARC 7. b razred

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Ko se srečajo počitnice in šola

Mojca gre letos v sedmi razred osnovne šole Tončka Čec v Lesičnem. Čisto po pravici je povedala, da ji sedaj, med počitnicami, ni nič dolgčas po šoli. Saj je bo dovolj celo šolsko leto! Vsako poletje jo mahne takole kam na počitnice. Tudi pri morju je bila večkrat. In zgodilo se je, da sva se letos našli v Banjolah, kamor je prišla z očetom, teto in triletnim bratcem Matejem. Pravi, da ji je najbolj všeč sončenje in premetavanje v valovih, ko so ti najbolj divji. Sicer pa se mi zdi, da je to všeč kar vsem, ki so mlajši od — recimo najmanj petnajst let. To je bilo veselje, prerivanje in vreščanje v morju tistega dne, ko je v penečih valovih pljusalo ob kamnito obalo! Ko se je malo umirilo, sem si tudi sama drznila mednje...

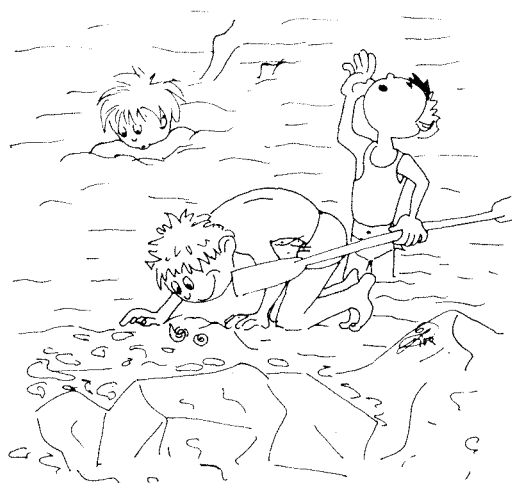
Mojca Centrih (fotografija je sicer izpred treh let, ampak, če dodate dolge lase, ki so ji v tem času zrastle, dobite Mojco danes)

Z Mojco sva večkrat odplavali na odprto morje. (Plava kot riba!) Postalili sva prijateljici. Sklenili sva, da bo tako tudi ostalo, da ne bova pozabili ena na drugo tudi potem, ko se jaz vrnem v Ljubljano, ona pa v Dobje, kjer živi na kmetiji. Obljubila je, da bo tudi za naš mladinski kotiček v TV-15 kaj napisala. Drži, Mojca!

In ostali, dragi mladi prijatelji! Ste si tudi vi v novih krajih ob novih srečanjih izmenjavali naslove in postalili med seboj novi znanci? Saj zato je pošta, da si pišemo pa telefoniramo in tako zmanjšujemo razdalje med seboj. Predvsem pa upam, da si bomo pisali in se tudi v letošnjem šolskem letu spoznavali na naši mladinski strani. Me prav zanima, koliko novih znancev nam bo letos podalo piščo roko! Seveda, kakor smo enkrat že povedali, je naša mladinska stran odprta tudi za odrasle, ki nam hočejo kaj povedati ali pokomentirati tisto, kar napišemo in narišemo.

Vsem skupaj še zadnji počitniški pozdrav, o šoli pa drugič kaj več. Za danes samo želja: naj vam prvi šolski dnevi še dišijo po počitnicah!

Živa

Vsak ima svoje veselje

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Vonj akacij je vonj domačnosti

Moj dom leži ob griču, poraslem z akacijami. Velikokrat je grič naša odprta igralnica. Poleti se igramo pod krošnjami akacij. Ob zimskem sankanju pa nas opozorijo na strmine pod seboj. Akacije delijo z menoj žalostne in vesele trenutke. Poleti širijo s svojimi cvetovi omamni vonj daleč naokoli. Pod gričem postavljajo čebelarji pisane čebelnjake.

Rada živim pod tem gričem.

IRENA ŽORŽ, 6. c
OŠ Drago Bajc, Vipava

Naš pesniški zelnik

Moje solze

Moje solze so drugačne od drugih solz.
Moje solze so biseri in imajo biserni sijaj.
Te moje solze si brišem, kadar mi je najhujše.
S solzami odteče iz mojega srca vsa bolečina
in v očeh se mi zaiskre biseri — brez solz.

MATEJA ANDLOVEC, 6. b.
OŠ Drago Bajc Vipava

Boštjanova potica

Prišel je Boštjan skozi vas,
teti rekel je na glas:

»Ljuba teta, saj si rekla,
da potico mi boš spekla!«

Teta ni se nič mudila,
hitro je odgovorila:

»Jaz sem le za šalo rekla,
da potico ti bom spekla!«

MILENA KOVŠE, 5. a
OŠ 3. bat. VDV Vitanje

Rada bi bila...

Rada bi bila igralka,
da v vseh filmih bi igrala.
Rada bi bila plesalka,
da na vseh plesih bi plesala.

Rada bi bila učiteljica,
da otroke bi učila,
vzgojiteljica,
da se z njimi v krogu bi podila.

Le en poklic si bom izbrala
in se resno ga držala!

DANICA STRGAR, 7. b
OŠ Artiče

Tudi na Poreznu v znamenju Jakoba Aljaža

Nekaj sto planincev in drugih ljubiteljev gora se je v nedeljo 27. avgusta udeležilo že tradicionalnega letnega pohoda na 1632 metrov visok Porezen. Organizatorji te spominske, kulturne in športno-rekreativne prireditve so bile tudi tokrat družbeno-politične organizacije in Planinsko društvo iz Cerknega, ki letos praznuje 85-letnico uspešnega delovanja, sodelovale pa so tudi skupnosti borcev brigade Srečka Kosovela, inženirskega bataljona 31. divizije in Gorenjskega področja, ustanovljenega pred 45. leti.

Pri spomeniku na vrhu Porezna je bila tudi priložnostna slovesnost s polaganjem venca v spomin padlim na tej gori v zadnji veliki nemški ofenzivi leta 1945. Zbranim planincem, borcem NOB, vojakom iz

Bohinjske Bele in kadetom IC RSNZ iz Tacna je govorila predsednica Planinskega društva Cerkno Katarina Filipič. Prisotne je opomnila na dogodke iz naše polpretekle zgodovine, del govora pa je namenila jubileju planinskega društva, planinstvu nasploh in Jakobu Aljažu, ki so mu tistega dne na slovesnosti odkrili spomenik v Dovjem pri Mojstrani. Kulturniki iz Cerknega in pevci okteta iz Otaleža pa so slovesnost popestrili s krajšim kulturnim programom. Drugi del slovesnosti se je nadaljeval pri domu Andreja Zvana-Borisa, kjer so se izkazali domači muzikantje.

Planinsko društvo Cerkno ima okoli 1.000 prizadevnih članov, zato na Poreznu ni nikoli pusto in dolgočasno. Posebno so prizadevni pri izvedbi spominskih pohodov, ki so sestavni del njihovih aktivnosti. Osrednja slovesnost ob 85-letnici uspešnega delovanja pa je predvidena oktobra meseca v Cerknem.

Jože Čurin

Izšla je nova številka Vestnika koroških partizanov

Aktualnosti, zgodovinski prispevki in spomini

Tokratna dvojna številka Vestnika koroških partizanov (št. 1-2, letnik 23) je polna zanimivosti. Za začetek velja omeniti dvojje besedilo, ki osvetljuje sedanjost trenutka na avstrijskem Koroškem in stanje ter dogajanje med italijansko narodnostjo v Istri. Boris Jesih osvetljuje dogajanja in stanje okrog letošnjih, že desetih povojnih volitev na avstrijskem Koroškem, kjer so nekatera dopolnila (iz leta 1979) prinesla spremembo v volilne procese. Avtor skuša osvetliti razmerja političnih strank in delež Slovencev pri vsem tem. Predstavi volilno zvezo Koroške enotne liste in tudi njihovih nasprotnikov, nato pa še številne rezultate volitev, ki jih tudi komentira.

Karmen Medica v svojem prispevku obravnava utrip italijanske narodnosti v Istri in nas za začetek tudi pouči z nekaterimi

temeljnimi podatki. Tako zvedemo, da se je italijanska narodnostna skupnost v štiridesetih letih izredno skrčila, kar tov. Medica komentira z nekaterimi ugotovitvami strokovnjakov-sociologov, etnologov in drugih. Leto 1988 imenuje prelomno, saj je interes za Italijane v Jugoslaviji pri nas pa tudi v Italiji močno narasel po znani koprski javni tribuni, po ustanovitvi skupine 88 in po razpravi, ki jo je začela o svojih problemih v naši skupni družbi italijanska narodnostna skupnost.

Ta številka Vestnika koroških partizanov prinaša še nekaj spominskih zapisov o partizanu Ciri-lu (Olge Kastelic - Marjetke), o nedavno umrlem Luki Sienčniku (Bogdana Pogačnika), o osemdesetletniku Rudiju Dobovšku, o Pavlu Žaucerju - Matjažu (izpod peres osnovnošolcev - iz njihovih raziskovalnih nalog) ter bibliografijo del Mihe

Klinarja (od julija do novembra 1944) ter njegovih del o Koroški (to delo je opravila Bernarda Mal).

Karel Pohleven - Drago je napisal ob 45-letnici ustanovitve solčavsko-logarskega področja članek o organizaciji in delu v tem delu Slovenije (od junija 1944. pa do konca tega leta), Emil Cesar pa predstavlja v svojem zapisu dva pomembna prijatelja koroških Slovencev: pesnika Ericha Frieda in pesnika Petra Paula Wiplingerja, oba glasnika humanizma, ki si ne zastirata oči pred preteklostjo in skušata v poeziji in skoznjo razdirati ozke pregrade med ljudmi in narodi. Poleg omenjenega branja bodo tisti, ki jih to zanima, našli v reviji še sestavek o Gašperjevi bralni znački, zapis o koroških partizanih v Mariboru in nekaj dodatnih podatkov o Javkah brez hajke.

B. Ž. J.

Vabila - obvestila

Kot pri Semiču

Skupnost borcev 15. udarne divizije NOVJ in Cankarjeve brigade vabi vse borke in borce, da se udeležijo tradicionalnega srečanja borcev, mladine, občanov in prijateljev Bele krajine.

Tradicionalno srečanje bo v nedeljo, 3. septembra 1989, ob 11. uri v naselju Kot pri Semiču.

Posebne prevoze ne bo. Redni potniški vlak pelje iz Ljubljane ob 7. uri.

Skupnost borcev 15. udarne div. NOVJ

Odkritje spominske plošče tehniki »Sabotin«

OK ZKS Nova Gorica, OO ZZB NOV Nova Gorica in KS Vogrsko vabita na odkritje spominske plošče tehniki »Sabotin« PK KPS za slovensko Primorje, ki bo v nedeljo, 3. septembra 1989, ob 16. uri pri Savlu Fornazariču na Vogrskem 84 (Jazbine).

Slavnostni govornik bo Stane Bačar, sekretar MS ZKS severnoprimske regije, nato pa bo sledil kulturni program. Po končanem programu bo tovariško srečanje. Prireditve bo v vsakem vremenu.

Pripravljalni odbor

10. septembra v Opatje selo

Vabimo vse borce VOS-OF Primorske in vse druge občane na odkritje spominskega obeležja v spomin na ustanovitev Okrožne komisije VOS-OF za Trizč, ki bo v nedeljo, 10. septembra 1989, ob 15. uri v vasi Opatje selo na Krasu.

Slavnostni govornik bo generalpolkovnik JLA Branko Jerkič. Po odkritju obeležja in po tovariškem srečanju bo ob 17. uri proslava 85. letnice delovanja prosvetnega društva Kras iz Opatjega sela.

Odbor skupnosti borcev VOS-OF Primorske

V dom Jožeta Ažmana

Odbor skupnosti borcev Jeseniško-bohinjskega odreda vabi vse borce odreda na proslavo v počastitev 45-letnice ustanovitve odreda. Proslava bo v nedeljo, 3. septembra 1989, ob 11. uri v Bohinjski Bistrici v kulturnem domu Jožeta Ažmana.

Slavnostni govornik bo dipl. ing. Marko Bezjak, predsednik Skupščine občine Radovljica. Po kulturnem programu bo tovariško srečanje v gostišču pri Danici v Bohinjski Bistrici.

Dobimo se v Bršljinu

Vabimo borce VI. SNOUB Matija Gubec in drugih enot ter krajanje, da se udeležijo svečanosti ob 47. obletnici ustanovitve te brigade. Svečanost s srečanjem borcev Gubčeve brigade bo skupaj z vojniki in starešinami enote JLA v Novem mestu v vojašnici Milana Majcna v Bršljinu v ponedeljek, 4. septembra 1989, ob 9. uri. Vabimo vse borce Gubčeve brigade in druge, ki si

lahko sami zagotovijo prevoz, da se udeležijo svečanosti. Vlak iz Ljubljane odpelje ob 6.40 in prispe v Bršljin ob 8.20. Do vojašnice je še 10 minut hoda.

Odbor IV. SNOUB Matija Gubec

Od Železne Kaple do Peršmana

Področni odbor koroških partizanov Ljubljana organizira v nedeljo, 17. septembra 1989, pohod po poteh Županca, Lenarta in Gašperja iz Železne Kaple do Peršmana. Pohod traja približno 3 ure, t. j. 8 km po partizanskih poteh, tisti pa, ki ne morejo hoditi, se bodo lahko s avtobusom peljali do Peršmana, kjer bo skupno tovariško srečanje. Prijavite se lahko na telefon 575-187 (Prek), 559-967 (Cvetek) ali 345-918 (Pohleven) do 12. septembra 1989. Vse ostale informacije dobite ob prijavi. Odhod avtobusa bo ob 7.00 uri s Trga osvoboditve (pred Univerzo) v Ljubljani, vrnitev pa ob 20. uri.

Dne 7. in 8. oktobra pa organizira Področni odbor Ljubljana obisk Petrove gore na Hrvaškem in otoka Rab - taborišče Kampor. Vse informacije o tem obisku lahko dobite na istih telefonskih številkah.

Vabi odbor

Na podlagi Pravilnika o nalogah, organiziranosti in poslovanju skupnosti borcev 4. prekomorske brigade ter pevskega zbora Srečko Kosovel sklicujeta zbor Skupnosti borcev v soboto, 2. septembra 1989, ob 9. uri v Ajdovščini v učilnici Doma JLA. Na dnevnem redu bo: izvolitev organov zbora skupnosti (delovnega predsedstva, zapisničarja, overovitelja zapisnika), poročilo o dosedanjem delu domičilnega odbora, program dela za prihodnja štiri leta (1989-1993) in volitve.

Vabimo vse nekdane borce in borce 4. prekomorske brigade NOVJ in pevskega zbora NOVJ Srečko Kosovel, da se udeležijo zbora Skupnosti borcev. Vabljeni pa so seveda tudi predstavniki DPO Skupščine občine Ajdovščina in drugi.

Po zasedanju zbora bo v veliki dvorani Doma JLA v Ajdovščini ob 11. uri skupna proslava nekdanjih borcev 4. prekomorske brigade NOVJ in PZ NOVJ Srečko Kosovel v počastitev 45-letnice 4. prekomorske brigade NOVJ in PZ NOVJ Srečko Kosovel.

Rešitve nagradne križanke iz št. 28-29

Srečni izžrebanci pravilno rešenih odgovorov zadnje nagradne križanke so: Anica Tanko iz Ribnice, Gorenjska cesta 72, Alfonz Cestnik iz Ljubljane, Topniška 21 in Cvetko Smolič iz Kočevja, Kidričeva 7. Nagradnecem čestitamo, ostale pa spodbujamo, naj še naprej pridno rešujejo naše križanke.

Vodoravno: O. A., P. Š., K. K., sladoled, Otlica, Aalst, Afričani, hibrid, rjuha, noša, junior, ena, Eugen, Knin, gardina, malhar, Aznavour, Nil, sod, nič, R. Š., os, brašno, neroda, Ian, delirij, odtisk, Ar, Cres, Le Mans, ser, terna, ahat, neolit, tremolo, Pepi, letev, navje, oceppek, acidum, trn, Lav, Kolar, siga, Atičani, Ilj, Otaru, val, rikanje, opilki, stot, Gramozna jama, sue, oe, Hieronim, streljanje talcev, Tuma, Eli, monomer, rast, kviz, Sora, Anti, Anka, Kot.

Borci za pomoč haloškim borcem

Četrtega julija je prva katastrofalna ujma prizadela velik del Halož. Delovni ljudje ptujske občine so že zbrali precej pomoči. Na priporočilo občinske skupščine pa so se skoraj v vseh kolektivih v občini odločili, da bodo v mesecu avgustu prispevali za solidarnostno pomoč še enodnevni zaslužek.

Tej akciji se je pridružila tudi občinska organizacija ZZB NOV Ptuj in na njeno pobudo so z akcijo začeli v vseh krajevnih borčevskih odborih. Sklenili so, da bodo zbrano pomoč razdelili prizadetim družinam članov ZB v krajevnih organizacijah Majšperk, Ptujška gora, Dolena, Žetale in Podlehnik, saj so bili ti kraji tudi najbolj prizadeti.

Zadnje sobotno deževje je tudi na Ptujskem udarilo tja, kjer je pustošilo pred komaj nekaj dnevi. Zato so se sprožili novi plazovi, poškodovane so poti in ceste, predvsem pa se je še povečala škoda na stanovanjskih poslopijih in kmečkih gospodarstvih. Devetnajstim družinam morajo zagotoviti zasilno streho prek zime, ostalega pa na novo še niso utegnili oceniti. Pomoči so potrebni prav tako kot tisti iz laške, šentjurske in sevnjske občine.

Akcija zbiranja pomoči bo konec avgusta zaključena, teče dobro, nekaj slabše le v mestnih in primestnih organizacijah - zaradi dopustov. Do 15. avgusta je poslalo poročilo o zbrani pomoči sedem organizacij: med prvimi so akcijo končali o zbrani pomoči sedem organizacij: med prvimi so akcijo končali v borčevski organizaciji v Markovcih, kjer so zbrali 3.283.000 din. Sledil je Videm pri Ptuj (polovica območja te organizacije leži v Haložah), kjer so kljub temu zbrali 1.110.000 din. Poleg denarja so v organizacijah zbrali tudi precej oblačil in živil.

Občinski odbor ZZB NOV je imenoval posebno komisijo, ki bo skupaj z vodstvi krajevnih organizacij ZB zbrano pomoč kar najbolj pravično razdelila.

F. Fideršek

Pojasnilo

Objave podatkov o višini najvišjega zneska pokojnine s pokojninskim dodatkom imetnikov partizanske spomenice 1941, odklikovancev z redom narodnega heroja in borcev španske narodnoosvobodilne in revolucionarne vojne 1936-1939 v dnevnem časopisu sprožajo negotovanje pri udeležencih NOV z nižjimi pokojninskimi prejemki in tudi v širši javnosti, čemur je vzrok predvsem nezadostna obrazložitev objavljenih podatkov.

Zaradi tega objavljamo naslednje pojasnilo: Po določilih 9. člena zveznega zakona o temeljnih pravicah imetnikov partizanske spomenice 1941 - enake določbe pa vsebuje tudi zakon o temeljnih pravicah odklikovancev z redom narodnega heroja in zakon o temeljnih pravicah borcev španske narodnoosvobodilne in revolucionarne vojne 1936-1939 - ima imetnik spomenice, ki prejema pokojnino, odmerjeno po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, pravico do pokojninskega dodatka, ki je enak razliki med tako odmerjeno pokojnino in njegovim povprečnim mesečnim osebnim dohodkom v zadnjih 12 mesecih pred dnem upokojitve ali, če je to zanj ugodnejše, razliki med pokojnino in pokojninsko osnovo, od katere mu je bila odmerjena pokojnina.

Imetniku spomenice, ki prejema pokojnino po predpisih o pokojninskem in invalidskem

zavarovanju vojaških zavarovancev, se odmeri pokojninski dodatek v višini razlike med pokojnino ter plačo in drugimi prejemki, ki so bili vzeti kot osnova za odmero njegove pokojnine.

Znesek pokojnine s pokojninskim dodatkom ne sme biti večji od zneska največjega mesečnega osebnega dohodka člana predsedstva SFRJ. Funkcionar, ki vodi zvezni upravni organ, pristojen za vprašanja borcev in vojaških invalidov, določi na podlagi podatkov predsedstva SFRJ najvišji znesek, do katerega se lahko odmerita pokojnina in pokojninski dodatek. Ker se med letom osebni dohodki članov predsedstva SFRJ spreminjajo, se ustrezno njim spreminja tudi najvišji možni znesek mesečne pokojnine, t. i. limit.

Ta limit praktično pomeni omejitev višine pokojnine s pokojninskim dodatkom za spomeničarje, narodne heroje in španske borce, ki so pred upokojitvijo opravljali najbolj odgovorne in temu primerno nagajane naloge.

Sicer pa se imetnikom partizanske spomenice 1941, narodnim herojem in španskim borcem z že navedenimi zveznimi zakoni zagotavlja pokojnina najmanj v višini povprečnega mesečnega osebnega dohodka v SFRJ iz predhodnega leta, povečanega za 6 odstotkov, v SR Sloveniji pa najmanj v višini povprečnega mesečnega osebnega dohodka delavcev v SR Sloveniji iz predhodnega leta, povečanega za 17,65 odstotka (po zadnji medletni uskladitvi pokojnin 4,484,911 din).

Elkroj

TV-15

Časopis borcev NOB

Ustanovitelj: RO ZZB NOV Slovenije

Izdajateljica: Založba Borec Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Miklošičeva 28/1, tel. 327-780 Delavci v uredništvu: Zvone Kržišnik (v. d. glavnega in odgovornega urednika), Živa Drole, Bojana Zokali-Jesih, Bojan Kuntarič, Milenko Strašek (novinarji - uredniki rubrik), Viktor Konjar, Mirjana Menec (lektorica-redaktorica), Drago Setničar (tehnični urednik-oblikovalec), Mara Okorn (tajnica uredništva). Predsednica časopisnega sveta: Mira Svetina. Ziro račun: 50101-603-45772. Tiskarna: ČGP Delo.

TV-15 je oproščen tem. prom. davka po mnenju Sekretariata za inf. SRS.